

ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'. ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 31 του Αλωνάρι 1903 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Όδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 157

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ 'Ο δωδεκάλογος του Γύφτου-Αγάπη.
 ΤΙΤΟΥ ΜΑΙΟΡΕΣΚΟΥ. 'Η προκοπή της 'Αλήθειας (μετ. από Karl Dieterich).
 ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ. Σκίθς Γροθιές-ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ. Βιβλίο πρώτο (συνέχεια).
 Κ. ΛΑΝΑΡΑΣ. Γιατρικό για τις θέρμες.
 ΜΕΝΟΣ ΦΙΛΗΝΤΑΣ. Στα βουνά της Χαλκιδικης (τέλος).
 Δ. ΣΠΙΓΓΟΣ. Κορφυίτικα ξόρκια.
 Κ. Τ. Κασοδάκις ό Στιγματίας.
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Γ. Περγαλίτη.
 ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.

Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ

Α Γ Α Π Η

Μή δῶς γυναίκε την ψυχήν σου, επιθήναι αὐτήν ἐπὶ τὴν ἰσχύον σου...

Σόφια Ἰησοῦ υἱοῦ Σαυράχ (Θ)

Περδικόστηθη Ταιγγάνα,
'Ω μαγεύτρα, ποῦ μιλεῖς
Τὰ μεσάνυχτα πρὸς τᾶστρα
Γλῶσσα προσταγῆς,

Καὶ μιλώντας γιγαντεύεις
Καὶ τοὺς κόσμους ξεπερνᾷς
Καὶ τᾶστέρια σου φοροῦνε
Μιά κορώνα ξωτικιάς!

Σφίξε γύρω μου τὴ ζώνη
Τῶν ἀντίκειω σου χειρῶν,
Εἶμαι ὁ μάγος τῆς ἀγάπης,
Μάγισσα τῶν ἀστεριῶν.

Κάνε με νὰ τὰ κατέχω
Τὰ γραφτὰ θνητῶν κ' ἑδῶν
Καὶ τᾶπόκρυφα τῶν κύκλων
Καὶ τῶν οὐρανῶν,

Καὶ νὰ φέρνω ἀναστημένους
Σὲ καθρέφτες μαγικούς
Τὶς πεντάμορφες τοῦ κόσμου,
Κι ὄλους τοὺς καιρούς,

Καὶ τοὺς δαίμονες, καὶ ὑπάκουους
Τοὺς λαοὺς τῶν ξωτικῶν
Στοὺς χροσσοὺς νὰ δένω γύρους
Τῶν δαχτυλιδιῶν,

Καθὼς δένω καὶ τὸ Λόγο,
Δαίμονα καὶ ξωτικό,
Στὸ χρυσὸ τὸ δαχτυλίδι,
Στὸ Ρυθμό.

Καὶ μὲ βούλλα σολωμόντεια
Νὰ σφραγίσω καὶ νὰ κλειῶ
Τὰ μεγάλα τὰ τελώνια
Σὲ γυαλί στενό,

Καὶ στὴ θάλασσα νὰ ρίχνω
Τὸ γυαλί, καὶ νὰ γυρνᾷ
Μέσ' στὴν ἄβυσσο ὅ,τι εἶναι
Μὲ τὴν ἄβυσσο γενιά.

(Ἔτσι κι ἄλλο ἓνα τελώνιο,
Ἔτσι κι ἡ τραγὴ ψυχή
Στοῦ κορμιοῦ φυλακισμένη
Τὸ στενὸ γυαλί,

Μέσ' στὴ θάλασσα τῆς Σκέψης
Καὶ πανάθλια πεταχτὴ
Ζῆ κ' ἐκεῖ σὰ στὴν πατρίδα,
Σάρπως μὰ ἄβυσσο κι αὐτή).

Μάθε με νὰ τὰ διαβάξω
Τὰ ὑπεκόσμια μυστικά
Στὸ σκολεῖδ τῆς ἀγκαλιᾶς σου
Μέσα στὰ φιλιὰ!

Γιατὶ γύρω μου ὄλα ὄλα
Παντογνώστρα σὲ μηνᾶν.
Μόνον κάτ' ἀκόμα λείπει...
Νά με! Ἐγὼ κ' ἐσὺ, τὸ Πᾶν!

Κάτ' ἐξέρω κ' ἐγὼ, κάτ'
Νὰ σοῦ δώσω ἔχω κ' ἐγὼ.
Ἄδεια στέκεται μὰ σιάμνα
Στὸ βαθὺ νερό,

Καὶ θὰ στὴ γιομίσω. Ξέρω
Τὴν πανόρεια μουσική.

Θὰ τὴ ζήσης δεῖα μαζί μου
Στὸ δικό μου τὸ βιολί.

Σάσκα ἢ μουσική θὰ γίνῃ
Μὲ τὴν πλάστρα μας φωτιά,
Κι ἀπὸ μᾶς θὰ γεννηθοῦνε
Τᾶψεγάδιαστα παιδιά.

Κι ἀπ' αὐτὰ θὰ γίνουν ἄλλα,
Κι ὅ,τι γύρω τους ἀχνό,
Ἄρρωστο, ἄσκημο, θὰ γύρη
Στὸν ἀφανισμό.

Τῆς χαρᾶς θὰ λάμψη ὁ Νόμος
Ποῦ προστάζει, βασιλιάς
«Φιάνει νὰ εἶσαι ἀπὸ ὑγεία
Κι ἀπὸ δύναμη νικᾷς».

Κι ὁ ἄνθρωπος μέσα στὰ θάμνη
Τῆς ἀκέρειας νέας ζωῆς
Θὰ εἶναι πάντα ἡ κυβερνήτης
Ἡ τραγουδιστής.

Ἔ φωλιές! Ἔ ἀηδόνια! Πάνε
Τᾶμοιαστα καὶ τὰ πεζᾶ,
Πέτρα ἀκύλιστη σκεπάζει
Πεδαμμένη τὴ Σκλαβιά.

Καὶ θὰ νᾶρθη ἀγάλια ἀγάλια
Κι ἀπὸ κείνα καὶ θὰ βγῆ
Πλάσμα ἀκόμα πρὸ γιομῆτο,
Νόημα πρὸ βαθύ.

Κι ὁ Ἄρχοντάνθρωπος θὰ νᾶρθη,
Ποῦ ἡ ρομφαία του κ' αὐτὴ
Θὰ φαντάζῃ σὰν κιδάρα
Παναρμονική.

Κι ὁ ἄνθρωπος ὁ βαραιομοίρης
Ἄ ἰδροκόπος δουλευτής
Ἄ ἄπλερος ποῦ παραδέρνει
Δούλος ἢ βασανιστής,

Καὶ ἢ βασανιστής ἢ δούλος,
Ἄ μολόγητα καὶ σκληρὰ
Μύριους τύραννους γρικᾷει
Μέσ' στὰ σωθικά,

Κι ὁ ἄνθρωπος ὁ βαραιομοίρης
Θὰ ὑψωθῆ θριαμβευτής
Σὲ μὴ γῆ πλατειᾶ προφήτης
Μιᾶς πλατύτερης ψυχῆς.—

Δὲ γνωρίζω ἀπὸ θρησκείας,
Δὲ μονιάζω μὲ θεοῦς,
Γνωριμιά μου ἐσὺ καὶ πίστις·
Πῆρα ἀράδα τοὺς ναοὺς,

Γύμνωσα τὸ εἰκονοστάσι
Βέβηλα καὶ τὸ βωμό,
Δείραν ἄγρια, τίμια Ἔθλα,
Κάθε πρόσφορο ἱερό,

Δισκοπότηρα, λαμπάδες,
Μοσκολίβανα, μὲ μιᾶς
Ὅλα σιᾶροιζα, σὺν ἄνθια,
Γιὰ νὰ τὰ πατῆς!

...Ἐἶπα, κὶ ἄκουσες, καὶ γέρνεις...
Τρισσαλλοιά μου! τρισσαλλοιά!
Στὸ σκολεῖο τῆς ἀγκαλιᾶς σου
Μ' ὄλα τὰ φιλιὰ!

Περδικόστηθι Τσιγγάνα,
Ὁ μαγεύτρα ποῦ μιλεῖς
Τὰ μεσάνυχτα πρὸς τᾶστρα
Γλώσσα προσταγῆς!

Στὰ μεσιὰ τὰ νικηφόρα
Στήθια σου ἦρα μοναχὰ
Τῆς γυναίκας τὴν ἀπάτη
Καὶ τῆς σάρκας τὴ σκλαβιά,

Κὶ ἀχαμνὴ πιανεύτρα ἀγάπη
Κ' ἓνα ἀρωσσημένο φῶς
Καὶ τὸ λίγωμα ποῦ λυώνει
Τὸ κορμὶ τοῦ καθενός.

Κὶ ἂν γρικουοῦσι νὰ σαλεύη
Κάπου κατὶ σὰ φτερό,
Με τάντριμα σου τὰ χέρια
Σύντριμες καὶ τὸ φτερό.

Ὁ ποῦ ἀγνάντια καὶ μακρονά μου
Τὰ μεσάνυχτα μιλεῖς
Πρὸς τᾶσιέρια, πρὸς τὰ πάντα
Γλώσσα προσταγῆς,

Κὶ ὄντας μέσ' στὴν ἀγκαλιά σου
Σφιχτοκλήης με ἐρωτικῆ,

Ὁ γυναίκα ἐσὺ σὺν ὄλες,
Ψεύτρα, σκλάβια, ποῖα εἰς' ἐσὺ;

Ὁ, τι ἂν εἶσαι, δὲν πεθαίνω,
Πέφτω ἐδῶ καὶ βγαίνω ἀλλοῦ,
Καὶ τὸ μνήμα ἔχει γιὰ μένα
Πόρτα λυτρωμοῦ.

1899, 1905

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἡ ΠΡΟΚΟΠΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ*

Πολλοὶ γράφουν καὶ πολλὰ γράφονται στὴ φιλολογία τοῦ κόσμου· πολλές ἰδέες περαστικές, παραπολλὲς γνώμες σφαλμένες, μερικὲς ἀληθινὲς καὶ πότε καὶ πότε ἓνα ὠραῖο ἔργο.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, Θωκός, κατὰ τὸ ρητὸ τοῦ Πλάτωνα (Φαῖδρος κερ. 49), μέσα στὴ βαθειὰ ἀρχαιότητα φαντάζονταν μὲ φόβο, τί μεγάλη βλάβη θὰ φέρῃ στὴν ἀθροπότητα τὸ γράψιμο, ἀδυνατίζοντας τὸ μνημονικὸ τῆς, ξεσυνειθίζοντας τὴν ἀπὸ τὸ νὰ σκέφτονται οἱ ἴδιοι οἱ ἄθρωποι καὶ μαθαίνοντας τοὺς μάλλον μὲ ἄλλοι στοχάζονται γιὰ τὴ γνώση παρὰ μὲ τὴν ἴδια τὴ γνώση.

Σ' ἐμᾶς, ὅπως πρέπει γράφουμε ἀρεστὰ λίγο, μὰ ὅλο γράφουν ὅπωςδὴποτε, καὶ μπορεῖ νὰ μὴ τῶν κανεὶς περιττὸ νὰ ρωτήζουμε γενικώτερα· γιατί γράφουμε;

Γράφουμε γιὰ νὰ σκορπίζουμε μιὰ ἰδέα μακρύτερα παρ' ὅσο τὴ φέρουν οἱ λέξεις. Οἱ λέξεις δὲν τραβοῦνε μακριὰ, οὔτε σὲ καιρὸ οὔτε σὲ χῶρο. Εἰπωμένη τώρα, σθῆται ὕστερα, ἀκουσμένη ἐδῶ, γίνεταί 'κει. Καμιὰ φορὰ τὴν πιάνει ἐκεῖνος ποῦ τᾶκούει καὶ τὴ βᾶνει στὸ νοῦ του, τὴ φέρνει μαλιστα ἀπὸ τόπο σὲ τόπο. Μὰ πάντα δὲν εἶναι πικὴ ἡ λέξη τοῦ πρώτου· ἡ ἀνάμνηση δὲν ἔχει πίστιν· ἡ λέξη ποῦ τὴ φέρνει ἄλλος, δὲν εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ ρήτορα, παρὰ ἡ φωνὴ ἐκεῖνου ποῦ τὸ παραδίνει.

Γιὰ τούτο, ὁ περαστικὸς φτόγγος πασιζεῖ νὰ μεταμορφώνεται σὲ στάσιμον γραμμικόν, καὶ ἡ ἰδέα ἐστὶ ἐνσκαλωμένη βγαίνει ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ χώρου καὶ

(*) Ἄρθρον τοῦ Ρουμάνου καθηγητῆ Titu Majorescu, μεταφρασμένον Ῥωμαϊτικῶν ἀπὸ τὸν κ. Karl Dieterich.

τοῦ καιροῦ καὶ πολεμάει νὰ διαπεράσῃ τὴν ἔκτασιν τῶν τόπων καὶ τὸ μέλλον τῶν καιρῶν.

Μὰ ποιὲς ἰδέες ἀξίζουσιν αὐτὴ τὴ μεταμόρφωσιν; Ποιὸ αἶσθημα μπορεῖ νὰ εἶναι προωρισμένον νὰ βγῆ ἀποπέρα ἀπὸ τὰ σύνορα τὰ πιὸ φυσικὰ στὴν ἀπλή φωνὴ καὶ νὰ διασκορπιστῇ ἀνάμεσα σ' ὀλάκερο λαόν, ἴσως σ' ὅλον τὸν κόσμον, ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ;

Μόνον ἐκεῖνες οἱ ἰδέες καὶ ἐκεῖνα τὰ αἰσθήματα, ποῦ μὲ τὸ περιεχόμενον τοὺς καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τοὺς πηγὴ ἐσηκώθησαν παραπέρα ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀτόμου καὶ βρῆκαν στὸ κεφάλι τοῦ γονιοῦ τοὺς τὴν πληθώρα ἐκεῖνη τῆς σύλληψης ποῦ τοὺς δίνουσιν ἀξία παγκόσμια.

Οὔτε ὁ σκοπὸς νὰ γράψῃ σ' ἓνα ἀτομικὸ συμφέρον μὲ τὸ γράψιμο, οὔτε ἡ ματαιοδοξία νὰ βλέπῃ τὸν ἑαυτὸν περασμένον ἀνάμεσα στοὺς συγγραφεῖς, οὔτε ἡ φιλοδοξία νὰ ξεπεράσῃ τοὺς ἄλλους—αὐτὰ τὰ προσωπικὰ συμφέροντα δὲ σὺ δίνουσιν τὸ δικαίωμα νὰ μῆς στὴ φιλολογία, παρὰ μόνον ὁ ἐνθουσιασμὸς ὁ ἀπροσωπὸς γιὰ κείνο ποῦ ξέρεις πῶς εἶναι ἀληθινὸ στὸ νοῦ σου, καὶ γιὰ κείνο ποῦ νοιώθεις πῶς εἶναι ὠραῖο στὴ φαντασία σου μόνον τούτο βάζει στὸ μέτωπόν σου τὸ σημάδι τῶν διαλεγμένων. Καὶ ἂν ἓνας νέος πῶχει μιὰ καὶ καρδιά, μὰ ποῦ ἀμφιβάλλει ἀκόμη γιὰ τὸν ἑαυτὸν του, θὰ μᾶς ρωτήξῃ, «Ἀπὸ ποῦ νὰ γνωρίσῃ κανεὶς, ἂν εἶμαι καὶ ἐγὼ ἀπὸ τοὺς διαλεγμένους; ὡστε θὰ τοῦ ἀπαντήσω ἐπαναλαμβάνοντας ἓνα ἀριστὸν ποῦ τὸν ἔλεξαν ἄλλοτε· «Ἐκεῖνος ἔχει τὸν προσορισμὸν, ποῦ στὴ στιγμή τῆς ἐργασίας ἐσχάει τὸν ἑαυτὸν του».

Γιατί, ἐκεῖνο ποῦ ἀποδίδει τέτοιους ἀθρώπους ἄλλως τε ἐξυπνοὺς, νὰ βλέπουν καλὰ, νὰ σκέφτονται ἀληθινὰ καὶ νὰ γράφουν ὠραῖα, καὶ ἐκεῖνο ποῦ τοὺς ἀναγκάζει νὰ μένουν ἠλιόνα μέτριοι, εἶναι ἴσια ἴσια ὁ περιορισμὸς στὴν προσωπικότητά τοὺς μὲ συμφέρον ἀποκλειστικὰ ἀτομικόν. «Διὰ μέσου τῆς καταγωγῆς τοῦ ἐργασιοῦ δὲν περνᾷ τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας μῆτε ἡ ζέση τοῦ ὠραίου». Ἔτσι λοιπὸν ὁ ἀπροσωπὸς ἐνθουσιασμὸς—ἴδου τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν διαλεγμένων!

Ἄν βάλουμε αὐτὸ τὸ μέτρο, θὰ δοῦμε, πῶς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς καθημερινῆς φιλολογίας οὔτε ἀξίζει νὰ ὑπάρχῃ οὔτε μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ. Κὶ ἂν φαίνεται νὰ γίνῃ, σήμερον κύριο θὰ δῆς, πῶς δὲν εἶναι καὶ μένει σὺν νὰ μὴν ἦταν ποτέ.

Ἄς στενέψουμε λοιπὸν τὸν κύκλον τῆς διατριβῆς μας στὴ φιλολογία μὲ τὴν ξεχωριστὴ ἔννοια τῆς λέ-

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

44. Τίτια λοιπὸν καὶ οἱ Κορθῖνοι. Κὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὅταν τοὺς ἄκουσεν καὶ τοὺς διό, ἀφοῦ μάλιστα ἔγινε καὶ διὸ φορὲς συντυχία, στὴν πρὶν ἴσως προτίμησαν καλύτερα τῶν Κορθῖνῶν τὰ λόγια, στὴ δέφτερη, ὅμως ἀλλάξαν γνώμην, νὰ μὴ κλείσουνε συμμαχία ἀπόλυτη μὲ τοὺς Κερκυραίους, ὥστε νὰ θεωροῦν τοὺς ἴδιους ὄχτροὺς καὶ φίλους—γιατί ἂν τοὺς προσκαλοῦσαν οἱ Κερκυραῖοι νὰ χτυπήσῃ ὁ Ἀττικὸς στόλος κατὰ τοὺς Κόρθο, θὰν τοὺς χαλνοῦσαν οἱ ὄρκοι τοὺς μὲ τοὺς Πελοποννησιώτες—παρὰ νὰ κάνουνε συμμαχία προσωλαχτικῆ (44), ὥστε νὰ βοηθᾷ τὸν τόπον ὁ ἓνας τ' ἄλλου, ἂν πάει κανεὶς νὰ χτυπήσῃ ἢ τὴν Κέρκυρα ἢ τὴν Ἀθήνα εἴτε τοὺς συμμαχούς τοὺς. Γιατὶ πιστεύον τὸν πόλεμον μὲ τοὺς

(64) ἐπιμαχίαν. Ἡ ἐπὶ μὲ τὴν ἴδια σημασίαν ὅπως ἐπὶ ἐπικουρῶν (δὲς 49, 7), ἐπαμύνων, ἐπαρωγός κτλ.

Πελοποννησιώτες πῶς ἔτσι καὶ ἔτσι θὰν τοὺς γίνε καὶ δὲν ἤθελαν τὴν Κέρκυρα νὰ τὴν ἀφίσουνε στοὺς Κορθῖνους μὲ τόσο ναφτικόν, παρὰ νὰν τοὺς συγκρούσουν ὅσο μπορούσαν χειρότερα μεταξὺ τοὺς (65), καὶ ἔτσι τὸν πόλεμον, ἢ γίνε ἀνάγκη, νὰν τὸν καταπιαστοῦνε μ' ἀδυνατισμένους τοὺς Κορθῖνους καὶ τίς ἄλλες ναφτικὲς πολιτείας. Ἐπειτα καὶ ἡ θέσις τοῦ νησιοῦ τοὺς φαίνονταν κατάλληλη ὡς πρὸς τ' ἀκροτάξιδον τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας.

45. Μὲ τίτιους λοιπὸν λογαριασμοὺς οἱ Ἀθηναῖοι παραδέχτηκαν τοὺς Κερκυραίους, καὶ ἅμα μίσησαν οἱ Κορθῖνοι, λίγο κατόπι τοὺς στείλανε 10 καραβία βοηθητικὰ μὲ στρατηγούς τὸ Λακεδαιμόνιον τοῦ Κίμωνος, τὸ Διότιμον τοῦ Στρομπίχου, καὶ τὸν Πρωτεύα τοῦ Ἐπικλή. Καὶ τοὺς ἔδωκαν ὀδηγίους νὰ μὴ χτυπήσουν τοὺς Κορθῖνους, ἐξὸν ἂν ἀρμενίζουσιν πρὸς τὴν Κέρκυρα καὶ εἶναι νὰ τὴν πατήσουν, τὴν ἴδια ἢ κανένα μέρος δικὸν τῆς τότε ὅμως νὰν τοὺς ἀνισταθοῦνε μ' ὄλην τοὺς τὴ δύναμιν. Κὶ ἔδωκαν τίτιους ὀδηγίους μὲ τὴν ἰδέαν νὰ μὴ χαλάσουν τοὺς ὄρκους. Ἔτσι λοιπὸν φάνουν τὰ καραβία στὴν Κέρκυρα.

46. Κὶ οἱ Κορθῖνοι, ὅταν εἶχαν ἐτοιμαστῆ, ἀρ-

(65) τούτων. Νομίζω ἑαυτῶν=ἑλλήνων. Δὲς Classen 3, 25, 9.

μηνίζαν πρὸς τὴν Κέρκυρα μὲ 150 καραβία. Κὶ εἶταν τῶν Ἡλείων 10, τῶν Μεγαριτῶν 12, τῶν Λακωνικῶν 10, τῶν Ἀλφρακιστῶν 27, τῶν Ἀναχτορινῶν 1, καὶ ὄλας τοὺς τῶν Κορθῖνῶν 90. Στρατηγούς ἡ καθε πολιτεία εἶχε (66) χωριστὰ τοὺς δικούς της οἱ Κορθῖνοι εἶχαν τὸν Συνακλείδην τοῦ Ἐφτυκλή μὲ ἄλλους τέσσαρεις. Καὶ ξεκινῶντας ἀπὸ τὴ Λαφιαδα σὺν ἄρχοντι τὴν στερεὰ τὴν κατανατικῶν τῆς Κέρκυρας, ἀράζουσιν στὸ Χειμᾶριον τῆς Θεσπρωτικῆς. Ἄφθ' εἶναι λίμνη, καὶ ἀπὸ πᾶνον βρίσκειται μιὰ πολιτεία χρισμένη πέρα ἀπὸ τὴ θάλασσα, στὴν Ἐλαιατικῆ τῆς Θεσπρωτικῆς, ἢ Ἐφρυα. Κοντὰ τῆς ἐκεῖ χύνεται στὴ θάλασσα ἡ Ἀχερουσία λίμνη. Καὶ διὰ μέσου τῆς Θεσπρωτικῆς τρέχει ὁ Ἀχέροντας ποταμὸς καὶ χύνεται στὴ λίμνη—ἀπ' ὅπου ἀφτὴ πῆρε καὶ τ' ὄνομα—καὶ τρέχει καὶ ὁ Θάμας ὁ ποταμὸς χωρίζοντας τὴ Θεσπρωτικὴ καὶ τὴν Καστρινὴ καὶ μεταξὺ σταῖ διὸ πατνιακὰ ὑψώνεται τ' ἀκρωτήριον τὸ Χειμᾶριον Σ' ἀφτὴ λοιπὸν τὴ θέσις τῆς στερεῆς ἀράζουσιν οἱ Κορθῖνοι καὶ στήσανε στρατόπεδον.

47. Κὶ οἱ Κερκυραῖοι, ἅμα τοὺς ἄκουσεν πῶς ἀρμενίζαν, ἀρματώσαν 110 καραβία μ' ἀρχηγούς τὸ Μικιάδην, τὸν Αἰσιμίδην, καὶ τὸν Ἐβρύβατον, καὶ

(66) ἐκάστων. Γράφει ἐκάστωις.

ξης καί, ἀφοῦ εἶδαμε, πῶς ἐκεῖνοι πού γράφουν ἀπό μία ἐσωτερική ἠρώδη, τὸ κάνουν γιὰ νὰ διασκορπίσουν μιὰ ἰδέα ἢ ἓνα αἰσθημα με γενική ἀξία, ἃς κἀμουμε μιὰ ἕλλη ῥώστη. Πῶς τὸ καταφέρνει ἓνα τέτοιο σύγγραμμα νὰ σακωνεῖται ἀπὸ τῆς ἄλλης; Πῶς γλιστρᾷ ἐκείνου πρὸς τὸ πᾶθος; Πῶς κατορθώνεται νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν ἰδέα καί τὸ αἰσθημα ἐνὸς ἀθρώπου ἢ ἰδέα καί τὸ αἰσθημα ὄλων τῶν πολιτισμένων; Μὲ ἄλλα λόγια, πῶς γίνεται ἡ προκοπὴ τῆς γνωρισιᾶς καί τῆς παραδοχῆς τῆς ἀλήθειας;

Μιλῶντας ὅμως ἐδῶ πρὸς τὴν προκοπὴ τῆς ἀλήθειας, δὲ συλλογιζόμεσθε ὁποιαδήποτε μεταφυσικὴ abstraction, δὲ σταματοῦμε ἐπὶ τὴν περιορισμένη ἀριβολία τοῦ σκεπτικῶν Πιλᾶτου, τί εἶναι ἡ ἀλήθεια οὔτε ἐπὶ τῆς θεωρητικῆς ἐξέτασθ, ἂν ὑπάρχει τὸ ἀπόλυτο ὠραῖο ἢ ὄχι. Καί λιγώτερο ἄλλα ἔχομε δουλιὰ μὲ μιὰ ἀνάλυση τῶν λόγων καί τῶν ἐνεργειῶν τῆς γενικῆς προκοπῆς τοῦ ἐυρωπαϊκοῦ πνεύματος καθὼς τῶν ἐξετάσει ὁ Bukle καί ὁ Lecky. Ἄλλὰ ἀπὸ μιαν ἐποψῆ πρὸς πρακτικὴν γιὰ μᾶς τοὺς Ρουμάνους καί πρὸς μετρίωσθρα νὰ κοιτάζουμε ἐκεῖνες τὶς περιπέτειες τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἐπὶ τὴν ἐποίαν ὁ μετατοπισμὸς ἀπὸ μιαν κατάσταση τῆς δημόσιας γνώμης πρὸς ἀόρισθη σὲ μιὰ ἕλλη πρὸς τέλεια μπορεῖ νὰ ἐρῆσθ μ' ἓνα τρόπο ἀναμφισβήτητος, ὅσο γιὰ μερικὰ ἔργα ἀπομονωμένα τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης καί ξεχωριστὰ τῆς φιλολογίας.

Μέσα σ' αὐτὸν τὸν μετατοπισμὸ τῶν ἀντιλήψεων ἀπὸ μιὰ γενεὰ ἐπὶ τὴν ἄλλη καί καμμιά φορὰ μέσα ἐπὶ τὴν ἰδία γενεὰ βροῖσουμε ἓνα καινούριο εἶδος τῆς ἀνάπτυξης, μαλιστα ἐπὶ στενὸ κύκλο τῆς διατριβῆς μᾶς, μιὰ ἀνάπτυξη ψυχολογικὴ σὲς φιλολογικὰς κρίσεις. Πισκίζοντας νὰ ἀναλύσουμε, κὶ ἃς εἶναι καί σὲ μιὰ πεταχτὴ σκεδιογραφία, τὴν ἀνάπτυξη τούτῃ σὲς φυσικῆς τῆς φάσης, θὰ μπορέσουμε νὰ διακρίνουμε συνάμα τὸ νόμον τῆς προκοπῆς ἐπὶ τὸν γνωρισμὸ μιᾶς ἀλήθειας, ἃς εἶναι καί σχετικὸ.

Γιὰ νὰ καταλάβουμε καλύτερα, γιὰ τί πρᾶμα πρόκειται, θὰ ἀναφέρουμε πρῶτον ἀπὸ τὴν διανοητικὴν ζωὴν ἄλλων λαῶν ὅποια τύχη παραδείγματα σχετικὰ μὲ τὴν πρόχειρη διατριβή.

Ἡ θεωρία τῆς βαρύτητος τοῦ Newton, πρὸς τὴν ἐσύλλαβε ἐπὶ τέλος ἀκόμα τοῦ χρόνου 1685, βγήκε ἐπὶ 1687 συστηματικὰ ἀποδειγμένη ἐπὶ «Philosophiae naturalis principia mathematica». Μολονότι ἡ καταθέμελη τούτῃ θεωρία εἶναι φῶς φανερὴ, καί μολονότι ἦταν προσωρισμένη φυσικὰ νὰ προστοι-

μᾶση μιὰ ἀλάκρη μεταρρύθμιση τῆς ἀστρονομίας, ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τῆς Γαλλίας τῆς ἀντισταθῆκε ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὁλοτέλα. Μόλις ὕστερα ἀπὸ 45 χρόνια, ἐπὶ 1732, ὁ Mauertuis ἐγύρεψε νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ καί νὰ τὴν διαφεντέψῃ ἐναντίον σὲ κείνους πρὸς τὴν πολεμοῦσαν, κ' ἀκόμα ἐπὶ 1738 ἔγραψε ὁ Voltaire: «Ἡ Γαλλία εἶναι ὡς τὴν ὥρα μόνος τῶπος ὅπου πολεμοῦνε τὶς θεωρίαι τοῦ Newton ἐπὶ τὴν φυσικὴν καί τοῦ Boërhave ἐπὶ τὴν γιαιτρικὴν. Δὲν ἔχομε καλὰ στοιχεῖα τῆς φυσικῆς· ἔχομε γιὰ ὅλην τὴν ἀστρονομίαν τὸ βιβλίον τοῦ Bion πρὸς εἶναι μόνον ἓνα παρὰμυρο μᾶζωμα μερικῶν ἀπομνημονευμάτων τῆς Ἀκαδημίας». Σήμερα ὅμως κανένας θρώπος τῆς ἐπιστήμης, οὔτε ἐπὶ τὴν Γαλλία οὔτε ἄλλου, δὲν ἔχει πλέον ἀμφιβολίας γιὰ τὸ νόμον τοῦ Newton—καί ἡ προκοπὴ τῆς ἀλήθειας ἔγινε.

Ἐπὶ 1677 παραστάθηκε γιὰ πρῶτη φορὰ ἡ «Φαίδρα» τοῦ Racine ἐπὶ «Hôtel de Bourgogne». Τὴν ἰδία βραδεὶα καί ἐπὶ τὴν ἰδία πολιτεία παραστάθηκε ἡ «Φαίδρα» τοῦ Pradon. Τὴν πρῶτη στιγμὴ ὁ Pradon φηλώθηκε ὡς τὸν οὐρανὸ ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιαστικὸς ἐπαίνους τοῦ τοῦ ἑκαμαν, ὁ Racine ὁμως παρατίθηκε καί κοροιδεύτηκε ἀπὸ τὴν σύγχρονον κριτικὴν. Σήμερα ὅμως ποιὸς ἀναφέρει τὸν Pradon; Καί ποιὸς δὲν ἀνάφερε τὴν «Φαίδρα» τοῦ Racine; Τὸ ἄλλο ἐννομα τοῦ Pradon θὰ ἦταν χαμένο πρὸ πολλοῦ ἐπὶ σκατάδι τῆς ξεχασίας, ἂν δὲν τὸν ἔγυριζε πότε καί πότε μιὰ σπλαγχνικὴ ἀχτίδα ἀπὸ τὴν δόξα τοῦ Racine.

Ἡ ὄπερα τοῦ Mozart «Don Juan» πρωτοπαραστάθηκε ἐπὶ Βερολίνο ἐπὶ 1790, μόλις τρία χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὴν πρῶτην παράστασθ ἐπὶ Πράγα. Ἡ ἐπιτυχία ἦταν μέτρια, ἡ μουσικὴ τῆς ἐπὶ κριση κακὴ. Οἱ ἰδέαι τῆς στιγμῆς συγκρατικαίωθηκαν ἐπὶς τελευταῖαι ἀράδες τῆς «Μουσικῆς Ἐφημερίδας» ἀπὸ τότε: «Δὲν ἔχω ἀκούσει ἀκόμη οὔτε ἓνα εἶδημονα τῆς μουσικῆς τέχνης νὰ λέγῃ, πῶς ὁ Mozart εἶναι δόκιμος καλλιτέχνης· τόσο λιγώτερο μιὰ σωστὴ κριτικὴ θὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ γιὰ ἀληθινὸν συνθέτη μὲ ὠραῖαι ἐμπνεύσεις». Σήμερα ὅμως δὲ θὰ βροθῆ οὔτε ἓνας γνωστος ἢ ἐραστῆς τῆς μουσικῆς ἐπὶ τὴν Εὐρώπη, πρὸς νὰ μὴν ἀπορέσῃ ἢ νὰ μὴν γελάσῃ γιὰ μιὰ παρόμοια «κριτικὴ».

Ἐπὶ 15 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1784 παραστάθηκε γιὰ πρῶτη φορὰ ἡ τραγωδία τοῦ Schiller «Ραιδιουργία καί ἐρωτας», κ' ἐκεῖνη τὴν ἔνοιξη τυπώθηκε κ' ὄλας. Ἐνας ἀρχαιολόγος καί γραμματι-

κὸς πολὺ γνωστὸς τότε, ὁ Karl Philipp Moritz, γυμνασιάρχης ἐπὶ Βερολίνο, καί τελευταῖα καθηγητῆς τῶν «Ὀραίων τεχνῶν» ἐπὶ τὴν Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνο, ἔβγαλε ἐπὶ τὴν «Ἐφημερίδα τοῦ Φῶς» ἐπὶς 21 Ἄλωνάρη τοῦ 1784 μιὰ ἐπὶ κριση γιὰ κείνη τὴν τραγωδίαν, ὅπου ἔλεγε ἀνάμεσα ἐπὶ ἄλλα: «Ἴδου ἓνα καινούριο ἀπόβγαλμα. πρὸς νὰ μιὰ ντροπὴ γιὰ τὴν ἐποχὴ μᾶς. Τὴν τὸ μὴν πρὸς ἔχῃ ἓνας συγγραφέας νὰ γράφῃ καί τυπώνῃ τέτοιαι ἀηδίας! Καί τί λογῆς πρέπει νὰ εἶναι ὁ νοῦς κ' ἡ καρδιά ἐνὸς ἀθρώπου πρὸς μπερεῖ νὰ κοιτάζῃ μὲ εὐχρηστισθ τέτοιαι ἀπόροεις τοῦ πνεύματος τοῦ» κτλ. (*)

Ἐπὶ 1784 ἀπὸ τέσσαρα-πέντε χρόνια ὅμως ὁ Moritz ὁ ἰδῖος γίνεται θαυμαστῆς τοῦ Schiller, καί σήμερα δὲν ὑπάρχει κανένας σ' ὄλον τὸν κόσμον τῶν γραμμῶν πρὸς νὰ ὑπογράψῃ ἐκεῖνες τὶς λέξεις τοῦ κριτικῶν ἀπὸ τὰ 1784.

Ὅποιος θέλει νὰ πολλαπλασιάσῃ παρόμοιαι φιλολογικῆς ἀνάμνησαι, θὰ βρῆ ἀνεκλογῆς περιπέτειαι ἐπὶ τὴν ζωὴν τοῦ Goethe καθὼς καί τοῦ Beethoven, ἐπὶ τὴν τύχη τοῦ V. Hugo καθὼς καί τοῦ Chopenbauer καί σὲ ἑκατοντάδες ἄλλα παραδείγματα.

Ἐπὶ ὅλας αὐταῖς τὶς περιστάσεις ἔγινε μιὰ προκοπὴ ἀναμφισβήτητος τῆς ἀλήθειας μέσα ἐπὶ τὴν ἀντίληψη τοῦ κόσμου, κ' ἔχομε τῶρα νὰ ζετῶμε ποιὸι εἶναι οἱ κυριώτεροι κανόνες τῆς ἐξέλιξης πρὸς ἔχει νὰ περασθ τούτῃ ἡ προκοπὴ ὡς ἐπὶ τὴν ἀποτελεσματικὴ τῆς ἀποκατάστασθ.

Γιὰ νὰ περιοριστοῦμε ἐπὶ περιστάσεις κατορθωταῖαι ἐπὶ τὴν δικὴν μᾶς κατάστασθ τοῦ πολιτισμοῦ φανταζόμεσθε ἓνα νέο συγγραφέαν πρὸς μέσα σὲ τέτοιαι ἐξαιρετικῆς ὑποκειμενικῆς θέσεις, πρὸς λέγαμε, φηλώνει τὴν ἀντίληψὴν του, ὅσπου νὰ διατυπώσῃ μιὰ ἀλήθεια καινούρια γιὰ μᾶς, εἴτε ἐπὶ τὴν ἐπιστήμη, εἴτε ἐπὶ τὴν πολιτικὴν, εἴτε ἐπὶ τὴν φιλολογίαν.

(*) Ἐπὶ 1784 πῶς ὁ Ρωμῖος τοῦ 1950 θὰ νιώθῃ τὸ ἰδίον αἰσθημα διαβάζοντας ἐπὶ ἔγραψε μιὰ Ἀθηναῖκα ἔφημερίδα γιὰ τοὺς «Κούρδους» καί τὴν «Miss Anna Couxley» τοῦ Καμπύση. Εἶναι λίγαι ἀράδες μόνον, μὰ δείχνουν ὅλη τὴν στενοκεφαλία τοῦ «κριτικῶν». Ἐβγαλε τὸ κομματι ἐκεῖνον σὰν ψυχολογικὸν δοκομένο καί τῶρα ἐπὶ τὸ ἀντίτυπὸν μου τῶν δραμάτων τοῦ Καμπύση λέει: «Ἐξέδοθη περιεργότατον βιβλίον εἰς δημόδιον γλώσσαν. Ἡ Μις Ἄννα Κούξλη καί οἱ Κούρδοι, ἔργα τοῦ κ. Γ. Καμπύση, διαλογικῶς (1) γραμμένα καί διαθεύγοντα τὰς συνήθειαι κρίσεις διὰ τὸ ἀληθῶς παράδοξον αὐτῶν (1). Ἐπὶ νὰ ἔγραφε γιὰ κίτι Κινέζικο!

Σημ. τοῦ μεταφραστῆ.

στρατοπεδέψαν σ' ἓνα ἀπὸ τὰ νησιὰ πρὸς λέγονται Σίβοτα, κ' ἔφρασαν ἐκεῖ καί τὰ 10 καράβια τ' Ἀττικὰ. Κ' εἶχαν σ' ἀρωτῆρι τὴν Λεβητικὴν τὸ πεζικὸν τοὺς, μᾶζι καί 1000 ἠπλίταις Ζακυθιανούς πρὸς τοὺς ἔφρασε βοηθοί. Τὸ ἰδίον ἀντίκρου ἐπὶ στερικὰ τοὺς εἶχαν κατεβῆ καί τῶν Κορθινῶν πλῆθος βάρβαροι βοηθοί· γιὰ τί οἱ ἐκεῖ στερικῶν πάντα τοὺς εἶναι φιλικοί (67).

48. Καί σὰν ἐτοιμασθησαν οἱ Κορθινοί, πῆραν τριῶν μερῶν ψωμί καί σηκόνονται ἀπὸ τὸ Χειμᾶριον νύχτα μὲ σκοπὸ νὰ ναυμαχῆσθ, καί πρῶτ' ἐπὶ ἐνῶ ἀρμένιζαν ξανόγονον τῶν Κερκυραίων τὰ καράβια ὄξω ἐπὶ πῆλαγος πρὸς προχωροῦσαν καταπάνου τοὺς. Καί μόλις ἰδῶθηκαν, ἔρχισαν κ' οἱ διὸ καί παρατάχτηκαν· καί ἐπὶ δεξιὸν πλεβρὸ τῶν Κερκυραίων εἶταν τ' Ἀττικὰ καράβια, καί ὅλη τὴν ἕλλη γραμμὴν τὴν ἐπιασαν οἱ ἰδιοὶ χωρισμένοι σὲ τρεῖς μέρει μ' ἀρχηγὸ ἢ καθεμιά ἓναν ἀπὸ τοὺς στρατηγούς. Ἐπὶ παρατάχτηκαν οἱ Κερκυραῖοι. Οἱ Κορθινοί παλι ἐπὶ δεξιὸν πλεβρὸ εἶχαν τὰ Μεγαρίτικα καράβια καί τ' Ἀμπρακιώτικα, ἐπὶ μέση μπηκαν οἱ ἄλλοι συμμα-

χοῖ ἓνας ἓνας ὅπως βρέθηκαν, καί σ' ἀριστερὸν πλεβρὸ οἱ ἰδιοὶ οἱ Κορθινοὶ μὲ τὰ πρὸς καλύτερὰ τοὺς καράβια ἀντικρὸ τοὺς Ἀθηναίους καί ἐπὶ δεξιὸν τῶν Κερκυραίων.

49. Ἐπὶ λοιπὸν σὰ ζύγωσαν κοντὰ, μόλις σηκώθηκαν καί τῶν διονῶν τὰ σημάδια, ἐπιασαν τὴν μάχην, κ' εἶχαν κ' οἱ διὸ τοὺς πολλοὺς ἠπλίταις ἐπὶ καταστροφικὴν καί πολλοὺς τοξότας κ' ἀκοντιστάδες, ἔντας ὀργανισμένοι κατὰ τὸ περασμένο σύστημα, κάπως ἀρχαῖα ἀκόμα. Κ' ἔγινε ἡ μάχη γερή, ὄχι τόσο ὡς πρὸς τὴν τέχνην, μόνον παραφέρνοντας ἔτσι πρὸς πολὺ σὰ μάχην τῆς ξηρᾶς. Τί μᾶς κ' ἦθε ἔφρασε ἐπὶ χέρια, ἐφκολα δὲν ξεκολοῦσαν ἀπὸ πλῆθος καί στρώμαγμα τῶν καραβιῶν καί μὲ τὸ νὰ καρτεροῦσαν πρὸς πολὺ ἴσως τὴν νίκην ἀπὸ τοὺς ἠπλίταις ἀπᾶν ἐπὶ τὴν καταστροφικὴν πρὸς μ' ἦσθα τὰ καράβια ἐπὶ τὴν ἔφρασαν καί πολεμοῦσαν. Καί διασκιμους δὲν ἔβλεπε, παρὰ μὲ πείσμα καί παλικιὰ πολεμοῦσαν περισσότερο, ὄχι τόσο μ' ἐπιστήμη. Παντοῦ λοιπὸν εἶταν ὁ θόρυβος πολὺς κ' ἔνοιαν κἀτου ἢ μάχην. Καί ἐπὶ τὴν μάχην τ' Ἀττικὰ καράβια τρέχαν ἐπὶς Κερκυραίους, ἃ στενοχωροῦνταν ἴσως πρὸς πρῶτα, καί τρῶμαζαν τοὺς ἀντίκρου, μὰ δὲν ἔρχιζαν ὅμως πόλεμον γιὰ τὴν φοβόντουσαν οἱ στρατηγοὶ τὴν προσταγὴν τῶν Ἀθηναίων. Καί πρὸς χειρότερα κακοπάθαινε τὸ δεξιὸν

πλεβρὸ τῶν Κορθινῶν γιὰ τί οἱ Κερκυραῖοι μὲ 20 καράβια τοὺς τσάκισαν, καί κυνηγώντας τοὺς σκόρπιους πρὸς τὴν ξηρὰν τραβήξαν ὡς ἐπὶ τὸ στρατοπέδον τοὺς, κ' ἐκεῖ βγαίνοντας κατόπι τοὺς ἐκαψαν τὰ καράβια ἀφύλακτα κ' ἀρπάξαν τὸ πρᾶμα. Ἐκεῖ λοιπὸν οἱ Κορθινοὶ κ' οἱ συμμαχοὶ τὴν παθαῖναν κ' οἱ Κερκυραῖοι ὑπερτεροῦσαν ἀπὸ τὴν δικὴν τοὺς ὅμως μεριὰ οἱ Κορθινοὶ, ἀριστερὰ νικῶσαν καί πολὺ, γιὰ τί τῶν Κερκυραίων πούταν κ' ἀρχικὰ λιγώτεροι, δὲν τοὺς εἶχαν γυρίσει ἀπὸ τὸ κυνηγί· τὰ εἶκοσι τοὺς καράβια. Οἱ Ἀθηναῖοι τότες, ἐπὶ εἶδαν τοὺς Κερκυραίους στενοχωρημένους, ἔρχισαν πρὸς καί βοήθοσαν πρὸς ζεθερραμένα, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν προσέχοντας ἔτσι πρὸς νὰ μὴν κροῦν κανένα· ἄμα ὅμως τὸ τσάκισμα κατάντησε ἀκράτητο καί τοὺς συνέπαῖραν οἱ Κορθινοὶ, τότες πρὸς μπηκαν ὄλοι τέλος ἐπὶ τὴν δουλιὰ καί δὲν εἶχε πρὸς ξεχώρισμα κανένα, παρὰ τῶφρα ὡς ἀποτῶ ἢ ἀνάγκη, νὰ χτυπηθοῦν οἱ Κορθινοὶ κ' οἱ Ἀθηναῖοι.

50. Καί σὰν ἔγινε τὸ τσάκισμα, οἱ Κορθινοὶ δὲν ἔφρασαν τὰ κοσμοῖα τῶν καραβιῶν νὰν τὰ σύρουν, ὅσα τυχόν σακάτεψαν μόνον γυροῦν πρὸς τοὺς ἄντρες καί λαμνοντας ἐδῶ κ' ἐκεῖ () σκότωναν πρὸς πολὺ

(67) φίλοι. Νομίζω φίλοι. Πρὸς 30 πῶλεων ὄσα σφίσι φίλια ἦσαν. Καί σ' ἄλλα μέρη τοῦ Θεουκυδιδῆ χρειάζεσθαι νομίζω, ἀφτῆ ἢ ἀλλαγῆ.

(68) διεκπλέοντες = σκίζοντας τὴν γραμμὴν τῶν ὀχτρῶν. Τέτιον νόημα ὅμως δὲν τερνίζει. Γράφει δια-

Δὲν ἀσχολούμαστε μὲ τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἀλήθειας. Μὰς φτάνει νὰ πηγάξῃ ἀπὸ τὸν καθάριον ἐνθουσιασμό τοῦ συγγραφέα καὶ νὰ γνωρίζῃ κανεὶς ἀπὸ τὴ σχετικὴ τῆς νεότητά ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖο καλῆς πίστεως ἀπρόσωπης, ἢ ὅποια τῆς δίνει παντοτεινὴν ἀξία σὰν ἓνα προϊόν μὲ οὐσία στὴν ἀθρώπινη φύση. Ἄμα ἔκαμε δική του τὴν ἀλήθεια, ὁ συγγραφέας τῆς δίνει φιλολογικὴ ἐνσάρκωση καὶ τὴν μπάζει στὴ δημόσια ζωὴ.

Ἄς ὑποθέσουμε, πῶς ἐδιάλεξε τὸν καταλληλοῦ καιρὸ καὶ πῶς δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ ἰδέα ποῦναι ἀπόξω ἀπ' τὴν ἀτμοσφαῖρα τῆς ἐπικαιρότητας, παρὰ γιὰ μιὰ ἰδέα καινούργια ποῦ γεννήθηκε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ μέση τῶν διανοητικῶν πολέμων τῆς ἐποχῆς μέσα στὴν ὅποιον ζῆ, καὶ τοῦ λαοῦ, ἀπὸ τὸν ὅποιον γεννήθηκε.

Τότε ἡ πρώτη ἀποδοχὴ ἀπὸ μέρος τοῦ «κοινοῦ» καὶ συναμα τὸ πρῶτο φυσικὸ σύμπτωμα τῆς ἐξέλιξης πρὸς τὴν προκοπὴ θὰ εἶναι: μιὰ δυνατὴ πολεμικὴ ἀπὸ μέρος τῶν πολλῶν.

Γιατί τί εἶναι μιὰ ἰδέα, ἓνα καινούργιο φαινόμενο στὴ διανοητικὴ κίνηση ἐνὸς λαοῦ; — Εἶναι μιὰ ἰδέα, τῆς ὁποίας οἱ προθέσεις μπορεῖ νὰ ὑπῆρχαν στὸ κεφάλι τῶν περισσοτέρων ἢ ὅλων, μὰ τῆς ὁποίας τὰ συμπεράσματα ἢ τουλάχιστον ἡ τρανὴ τους διατύπωση, γεννᾶται μονάχα στὸ κεφάλι τοῦ ἐνός ποῦ εἶναι καὶ γονιὸς τῆς. Μὰ ἴσια ἴσια διὰ μέσου ἐκείνης τῆς περισσῆς διανοητικῆς δυνάμεως, διὰ τῆς ὁποίας τὸ συμπέρασμα ἢ ἡ διατύπωσή του προσκολληθῆται μόνον στὴ διάνοια τοῦ ἐνός, αὐτὸς ὁ ἐνὸς διαφέρει ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ σηκώνεται ἀποπικνω τοὺς καὶ ἀπ' ὅζω ἀπ' τὸν στιγμιαῖον τοὺς ἰρίζοντα.

Εἶναι ὅμως μιὰ χαρακτηριστικὴ ιδιότητά καθὲ ἀθρώπινης διάνοιας νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸ τῆς ὑπελειωμένο στὸν κύκλο τῆς ὅσον καὶ ἂν εἶναι περιορισμένη, καὶ ὅποιοδήποτε κεφάλι μάλιστα τὸ μέτριο, εἶναι καταπεισμένο γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Ἀληθινὸ εἶναι γιὰ τὸ μέτριο κεφάλι κείνο ποῦ συνείδησε νὰ τὸ παραδέχεται γιὰ ἀληθινὸ, μέσα σ' αὐτὴν τὴν συνήθεια βρίσκει τὴν εὐχαρίστησή του, καὶ ὅποιοσδήποτε νεωτερισμὸς τοῦ φαίνεται σὰν ἐχτρός τῆς ψυχικῆς του ἡσυχίας. Ἀντίπαλος καθὲ καινούργιας τάξης τῆς διάνοιας, ἄπειρος καὶ ἀνίκανος σὲ διανοητικὴ ἐργασία, νὰ ἐξετάσῃ βαθειὰ τὰ θεμέλια τῶν ἀντιλήψεών του, ἐκλείσει τὸν κύκλο τῆς διάνοιας, κάνει ἀντίσταση στὴν καινούργια ἀλήθεια καὶ, κἀνοντας αὐτό, πιστεύει μάλιστα, πῶς ἔχει μέσα του μιὰ τάση νὰ

ὑπερλήθῃ τὴ διάνοια, ἐνῶ πραγματικῶς δὲν ἔχει παρὰ κείνη τὴν ἀντίσταση τῆς ἀργίας, ἢ ὅποια κυριεῖται τὰ στοιχεῖα τὰ διανοητικὰ καθὼς καὶ τὰ φυσικὰ. Ἐκεῖνος ποῦ εἶναι πιὸ ζωηρὸς σ' αὐτὸ τὸ αἶσθημα τῆς ἀργίας, πασιζεῖ νὰ πολεμήσῃ τὸ φιλολογικὸ γεγονός τῆς καινούργιας ἀλήθειας μ' ἓνα πολεμικὸ σύγγραμμα (*), καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα ἀδύνατο νὰ μὴν εὖρη δυνατὴ ἀντιπαλιὰ μὲς' στὴν καρδιά ὁλων ποῦ εἶναι ὄπαδοί τους, δηλ. τοῦ μεγάλου πλήθους, τῆς κοινῆς μετριότητος. Ἔτσι εἶναι καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀλλιῶς.

Ὅχι μόνον, πῶς ὅποιαδήποτε πολεμικὴ θὰ εἶναι μιὰ ἀπόδειξη γιὰ τὴν ἀξία τῆς ἰδέας ποῦ τὴν πολεμοῦνε, μὰ ἀποδεικνύεται, πῶς καθὲ ἰδέα πολύτιμη πολεμίζεται στὴν ἀρχή.

Ἄμα καταλάβαμε ὅμως μὲ ἀντικειμενικὸ τρόπο, πῶς ἔτσι εἶναι καὶ ἦταν καὶ θὰ εἶναι ὁλοένα ἔτσι, δὲν μποροῦμε παρὰ μὲ τὴν πιὸ βαθειὰ συμπάθεια νὰ κοιταξοῦμε τὸν νέον συγγραφέα σ' ἐκείνη τὴ φάση τῆς δημόσιας ζωῆς του. Δὲν εἶναι εὐκολὴ ἡ στιγμὴ ὅπου ἡ καινούργια ἰδέα γεννημένη ἀπὸ τὸν ἄβυσσο ἐνός φιλοσοφικοῦ νοῦ, ζεσταμένη στὴ φωτιὰ τῆς ἀγάπης γιὰ τὴν ἀλήθεια, ἀναθρεμμένη ἀπὸ τὴν συγκέντρωση ὅλων τῶν δυνάμεων, ἀφήνει τὸ ἥσυχον λημέρι τῆς διανοητικῆς μόρφωσης καὶ ριγμένη ὅζω ἀναπάντεχα στὸ θόρυβο τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἀναταμώνει ἐκείνην τὴν ἐχθρικήν ἀντίσταση τῆς ὁποίας τίς ἀπαραίτητες ἀσφοδίες εἶδεκα παραπάνω. Ὁ συγγραφέας ποῦ ἔχρησε πῶς γλύτωσε τὸν κόπο τῆς προσπάθειας καὶ πῶς ἀπόχτησε τώρα τὸ δικαίωμα γιὰ μιὰν ἀναγνώριση τῆς δραστηριότητάς του, βρίσκεται μάτι σὲ μάτι μὲ τὴν ἐπίμονη ἀντίσταση τριγύρω του καὶ πάλι βλέπει πῶς ἔπεσε στὴν προτυτερὴν κατάστασιν, ποῦ τοῦ κάνει τὴν αἰώνια ζήτησιν τῆς αὐτοθυσίας. Ὅχι μὲ πανιὰ ἀνοιγμένα τρέχει τὸ καρδί του μέσα στὴ γαληνιαία θάλασσα, παρὰ μέσα σὲ μιὰ βάρκα γλυτωμένος ἀπ' τὴν φουρτοῦνα γυρίζει στὸ παλιὸ λιμάνι τῶν ἐρημῶν σταχασμῶν (**).

Ἐδῶ ὅμως ξαναβρίσκει τὸν ἑαυτὸ του, καὶ ὁ πόνος δίνει τώρα στὴ ψυχὴ του τὴν ὑστερὴ καθιέρωση καὶ ἓνα βάθος ἀγνώριστο ὡς τότε. Ἀπ' αὐτὸ πρέπει νὰ μαζώξῃ καινούργιες δυνάμεις καὶ ἓνα καινούργιο στήριγμα γιὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστο-

(*) Πρὸς. Krumbacher καὶ Χατζιδάκη!

(**) Αὐτὴν τὴν παραβολὴν τὴν πῆρε ὁ Majorescu ἀπὸ ἓνα γνωστὸ δίστιχο τοῦ Schiller.

παρὰ αἰχμαλωτίζαν, καὶ ἀνίδεοι πῶς εἶχαν νικηθεῖ οἱ δικοὶ τους στὸ ζερό πλεῖρό θανάτωναν κατὰ λάθος καὶ τοὺς φίλους τους ἀκόμα. Γιατί, ἐπειδὴ εἶταν πολλὰ καρβία καὶ ἀπὸ τὰ διὰ μέρη (79) καὶ μεγάλη ἡ γραμμὴ ποῦ πιάσανε στὸ πέλαγος ἔτσι ἄμα συγκρούστηκαν ἐφκολα δὲν ξεχώριζες ποῦ (71) κέρδιζαν, ποῦ τὴν πᾶθαιναν. Γιατί θαλασσοπόλεμος Ἑλλήνων μ' Ἑλλήνας στάθηκε ἀφτός ὁ πιὸ μεγαλύτερος ἀπὸ καθὲ ἄλλον πρῖν. Τέλος ἀφοῦ κινήθησαν τοὺς Κερκυραίους ὡς στὴν ξηρὰ, γύρισαν ἔπειτα νὰ φροντίσουν τὰ δικά τους τὰ τσακίσματα καὶ τοὺς νεκροὺς τους, καὶ τὰ περισσότερα τὰ μαζεύσαν καὶ τὰ μεταφέραν ὡς στὰ Σύβοτα, ὅπου τοὺς εἶχε κατεβεῖ βοηθὸς ὁ στρατὸς τους τῆς ξηρᾶς ὁ βαρβαρικός. Ἐπειτα σὰν τέλειωσαν, πυκνώθηκαν πάλι καὶ ἔλαμναν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, ὅπως καὶ ἄφτοι μὲ τὰ γερά τους καρβία καὶ τὰ ἔφεδρα καὶ μὲ τ' Ἀττικὰ μαζὶ ἀντίλαμναν, γιατί φοβήθηκαν τοὺς Κορθινοὺς μήπως δοκιμάσουνε νὰ βγοῦν ὅζω στὸ νησί τους. Κι'

πλέοντες. Ἡ διὰ μὲ τὴν ἴδια σημασία ὅπως στὸ διατρέχω, διασκεδάννυμι κτλ. Πῶς ἀφτὴ εἶναι ἡ τωστὴ γραφὴ τὸ δείχνει τὸ αὐθις ἀθροισθέντες (50, 3).

(69) ἀμφοτέρων. Ἦσως ἀμφοτέρωθεν.

(70) ὅποιοι. Νομίζω δητ.

εἶταν τότες ἀργά, καὶ ὅτι εἶχαν πικανίσει ἔροδο, ὅταν ἔξαφνα κώλωναν οἱ Κορθινοὶ μὲ τὰ κουπιά, γιατί ἔξνοιζαν 20 καρβία τῶν Ἀθηναίων ποῦ ζύγωναν καὶ ποῦ τᾶστειλαν ἐκείνοι βοηθεῖα ὑστερα ἀπὸ τὰ 10, τί φοβήθηκαν, ὅπως καὶ ἔγεινε, μήπως νικηθοῦν οἱ Κερκυραῖοι καὶ τὰ 10 τὰ δικά τους πῶς ἴσως εἶναι λίγα νὰν τοὺς διαφεντέψουν.

51. Ἄφτα λοιπὸν τὰ εἶδαν πρῶτοι οἱ Κορθινοὶ, καὶ συνεμπαινόντας τοὺς μήπως ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ἀθήνα—ὄχι ὅσα ἔβλεπαν παρὰ περισσότερα—τραβιούνταν πίσω. Μὰ οἱ Κερκυραῖοι, καθὼς προχωροῦσε (71) ἡ ἀμαρὰ ἀπὸ τὸ κρυμμένο τοὺς περισσότερο τὸ μέρος δὲν τὴν ἔβλεπαν καὶ ἀπορούσανε μὲ τοὺς Κορθινοὺς γιατί κωλώνον, ὡς ποῦ τὴν παρατηρήσανε μερικὸι καὶ εἶπαν, νὰ ἐκεῖ ζυγώνουν καρβία. Τότες λοιπὸν καὶ ἄφτοι τραβήχτηκαν—γιατί σκοτεινιάζε κίόλας,— καὶ οἱ Κορθινοὶ γύρισαν τὰ καρβία καὶ ξεπαρατάχτηκαν. Καὶ στοὺς στοατοπεδεμένους (72) ἐκεῖ στὴ Λεφκίμη τὰ 20 αὐτὰ καρβία ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μ' ἀρχηγὸς τὸ Γλάφωνα τοῦ Λεαγροῦ καὶ τὸν Ἀντιοκίδην τοῦ Λεωγόρα, προχωρώντας μέσα ἀπὸ νεκροὺς καὶ τσα-

(71) ἐπέπλεον. Ἦσως κατέπλεον, ὅπως στὸ 51, 4

(72) τοῖς δὲ Κερκυραίοις στρατοπεδευομένοις Νομίζω τοῖς δ' ἐστρατοπεδευομένοις.

λῆς του. Μὲ διπλὴ συγκέντρωση ξαναρχίζει τὴ δουλειά του, καὶ ἡ αὐταπάρηση ποῦ ἀπὸ τώρα προβάλλει ἀθέλητα σ' ὅλες τίς δηλώσεις του, τοῦ δίνει μιὰ ξαφνιστικὴ χάρη. Σὲ λίγο λογιῶν λογίων ἄλλες ἰδέες ἔρχονται σὲ βοήθεια τῆς πρώτης, μὰ δὲ ριχνονται τώρα σὰ μιὰ βουηχτὴ ἀνοιξιὰτικὴ βροχὴ, παρὰ πέφτουν σιγὰ σιγὰ σὰ χιονόστουπα πάνω στὴν ἐργασία του, τὴ σκεπάζουν, τὴ φυλάγουν καὶ τῆς δίνουν καινούργια γονιμότητα. Ἦρθε ὁ χειμῶνας τῆς ψυχικῆς τῆς ζωῆς, καιρὸς τῆς νέκρας κατὰ τὸ φαινόμενο, μὰ πραγματικῶς καιρὸς ξεχωριστῆς προπαρασκευῆς γιὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀνοιξῆς.

Κι αὐτὴ ἡ ἀνοιξὴ δὲν μπορεῖ νὰ λείπη: ἡ ἐξέλιξη τοῦ γνωρισμοῦ τῆς ἀλήθειας μὲ ἀνάγκη μπαίνει στὴ δεύτερη φάσιν τῆς προκοπῆς τῆς.

Γιατί, ἂν εἶναι ἀλήθεια, πῶς ἡ καινούργια ἰδέα ξεπερνᾷ μὲ τὸν ἑαυτὸ τῆς τὴν ἱκανότητα τῆς σύγχρονης μετριότητος. Ἄλλο τόσο εἶναι ἀλήθεια, πῶς πρέπει νὰ βρίσκεται σὲ σχέση τῆς συγγένειας μὲ τὴν πιὸ ἐξυπνὴ μειονοψηφία τοῦ καιροῦ τῆς. Τὸ δύσκολο σημεῖο τῆς μεταβάσεως εἶναι μόνον νὰ εἶναι ἀπασχολημένοι οἱ ἐξυπνοὶ ἀθρώποι μ' ἓνα ἀντικείμενο ἀναλογο μὲ τὸ νοῦ τους καὶ νὰ εἶναι ἄκρετὰ τραβηγμένοι ἐπὶ τέλος ἀπὸ τὸν ἀνεχρασμὸ τῶν καθημερινῶν συμβάντων.

Ἦσα ἴσα ὅμως εἶδῶ ἡ ἀντίστασιν τῆς μετριότητος, χωρὶς νὰ τὸ θέλει οὔτε νὰ τὸ ξερεῖ, κάνει μιὰ ὀφέλιμη δουλειὰ στὴ δημόσια ζωὴ. Τὰ ξεφωνητὰ τους τὰ δυνατὰ, ποῦ ἀντηχοῦνε στὸ μεγάλο πλῆθος ἐκείνων ποῦ τοὺς μιμνάζουν, προξενοῦν παραγμούς διανοητικῆς σχέσεως, ποῦ χωρὶς αὐτοὺς δὲν θὰ τοὺς εἶχε, καὶ τοὺς κάνει νὰ μεταβοῦν μὲ ἀνάγκη στὴ σφαῖρα τῆς προσοχῆς μιὰς μικρῆς μειονοψηφίας, ὅσο καὶ ἂν εἶναι τραβηγμένοι καὶ ἀπορροφημένοι ἀπὸ τοὺς δικούς τους στοχασμούς.

Ἀπ' εἶδῶ καὶ ἐμπρὸς ἡ τύχη τῆς προκοπῆς εἶναι ἀσφαλισμένη. Γιατί τὸ σιστό τῆς ἐμπόδιο δὲν ἦταν ἡ ἀγνωρισία, παρὰ ἡ ἀμέλεια. Δὲν ἦταν λυπητερό γιὰ τὸν δημιουργὸ μιὰς ἰδέας νὰ ἀντικρούξῃ τὴν πάλιν ἐκείνων ποῦ τὴν πολεμοῦσαν, μὰ νὰ μείνη καταμεσῆς στὴν ἀδικορορία ἐκείνων ποῦ μποροῦσαν νὰ τὴν κατὰλαβουν. Ἦταν λυπητερό νὰ μὴν ἀκούη τὸν ἀντίπαλο ἀπὸ ψυχρῆς συγγενικῆς, νὰ μὴ βλέπῃ τὴν ἀντανάκλασιν μέσα σὲ κεφάλια ἀνταξία, παρὰ νὰ νοιώθῃ, πῶς ἡ ἰδέα του, γεννημένη γιὰ νὰ ζῆ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ὅλων, ἐκινδύνευε νὰ χαθῆ μὲς' στὴ δική τῆς μοναξιά.

κίσματα κατεβαίνανε στὸ στρατόπεδόν τους ὄχι πολλὴ ὥρα ὑστερα ἀφοῦ φανηκαν. Μὰ τῶν Κερκυραίων ὁ στόλος—ἐπειδὴ εἶτανε νύχτα—φοβήθηκε μήπως εἶταν ὄχτρικὰ ἔπειτα ὅμως τ' ἀναγνώρισε καὶ τότες μπῆκε στὸ λιμάνι.

52. Καὶ τὴν κατόπι μέρη σηκώθηκαν τὰ 30 καρβία τ' Ἀττικὰ καὶ τῶν Κερκυραίων ὅσα βαστοῦσαν καὶ κινήσαν πρὸς τὸ λιμάνι στὰ Σύβοτα, ὅπου εἶταν ἀραγμένοι οἱ Κορθινοὶ, θέλοντας νὰ δοῦν, θὰ πολεμήσουν ἢ ὄχι. Κι ἄφτοι τὰ καρβία τους (73) σηκώθηκαν ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ τὰ παρατάξαν ὅζω στὸ πέλαγος καὶ ἔπειτα ἔστειλαν ἡσυχαι, οὔτε εἶχαν σκοπὸ νὰ ξαναρχίσουν ἀφτόθελα, βλέποντας καινούργια ἀμαρὰ σταμένη ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἀπειραχτῆ, καὶ οἱ ἴδιοι σύγκαιρα (74) μπλεγμένοι σὲ τόσες δυσκολίες, ὡς πρὸς τὸ φύλαγμα τῶν αἰχμαλωτῶν νὰ ποῦμε ποῦ τοὺς κουβαλοῦσανε μέσα στὰ καρβία, καὶ δίχως τρόπο ἐκεῖ στὴν ἐρημίαν νὰ διορθώσουν τίς ζημιὰς τους: παρὰ πιότερο λογαριάζαν τὸ γνωρισμὸ (75) στὸν τόπο

(73) τὰς μὲν ναῦς. Ἀντικείμενο τοῦ παραταξάμενοι.

(74) συμπεδικότα=βεδηκότα ἔν τῷ προσγενησθαι ναῦς ἀκραφνεῖς.

(75) τοῦ δὲ ἰκαδε πλοῦ. Ἦσως τὸν δὲ οἰκαδε πλοῦν.

Μὰ, κατὰ συνέπεια μιᾶς εἰρωνίας τῆς τύχης, ἴσια ἴσια αὐτὰ τὰ ἐμπόδια εἶναι προορισμένα νὰ σπαστοῦν ἀπὸ τοὺς ἀνίκωνους ἀντιπάλους.

Ἄμα μῆτις ἡ ἰδέα στὴ γνωριστὴ τῶν ἐξοχῶν ἀθρόπων, κήθησε στὸ προορισμένο τῆς χτῆμα. καὶ ὅσο κι ἂν πολεμοῦνταν δυνατὰ ὡς τότε, ὅσο κι ἂν παρανοοῦνταν καὶ ἐξέπιπτες παραμορφῶνουνταν, τόσο ἡ ἀναγέννησὶς τῆς μέσα στὰ καινούργια κεφάλια εἶναι τώρα γερή, φτάνει νὰ εἶναι στερεωμένη ἐκεῖ ὄχι μόνο διὰ μέσου τῆς διανοητικῆς παραδοχῆς ἀλλὰ καὶ διὰ μέσου ἐκείνου τοῦ αἰσθητικῆς τῆς γενναιοφροσύνης, ἡ ὁποία ἐπαναστατεῖ σὲ μερικὲς ἀθρόπινες ψυχῆς ἐναντίον σὲ ὁποιαδήποτε ἀδικία.

Μὰ καὶ τότε μάλιστα, ὅταν ἡ καινούργια ἰδέα δι χωρεῖ ἀμέσως καὶ δίχως πόλεμο μὲς στὰ ἐξοχα κεφάλια, παρὰ βρίσκεται κ' ἐδῶ στὴν ἀντίστασιν μὲ ἀντίληψες ποὺ γίνονταν δεχτὲς προτύτερα καὶ πρέπει νὰ καταχτήσῃ βῆμα πρὸς βῆμα τὸν τόπο ποῦ τῆς ἀξίζει, μολατὰ τὴν ἰδέαν εἶναι ἕλλησ λογῆς καὶ γίνεται σὲ ἄλλο χῶμα ἀπὸ τὴν πάλιν τὴν προτυτερὴν.

Διόλου δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ἀντίστασιν τὴν τυφλὴ καὶ ἐμψυτὴ στὴν ὀκνηρία, παρὰ γιὰ τὸ ἴδιο τὸ ἀντιζύγιμα τῶν ἀποδείξεων, καὶ ἀπὸ τῆ διαφώτιση αὐτῆς τῆς συζήτησης βγαίνει τὸ μεγαλύτερο ὄφελος γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀλήθειας. Κι ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος ἴσα ἴσα ἐκεῖνο τὸ περιστατικὸ δίνει στοὺς νέους μαθητὰς, ἐξω ἀπὸ τὴ δύναμιν τῶν πεποιθήσεων καὶ μιὰ ξεχωριστὴ ἰκανότητα νὰ ὀδηγήσουν τὴν ἰδέαν πρὸς τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐπιτυχίαν.

Γιατὶ τίποτε δὲν εἶναι δυσκολώτερον στὸν κόσμον παρὰ νὰ καταλαβαίνῃ κανεὶς τὸν ἄλλο, καὶ πάλι χωρὶς νὰ τὸν καταλάβῃ εἶναι περὶ πέρα ἀπὸ τὴ δύναμιν του νὰ τὸν καταπέσῃ. Νὰ καταλαβαίνῃ τὸν ἄλλο ὅμως θὰ πῆ, νὰ ἔχῃς ἢ νὰ εἶχες μέσα σου κάτι σύμφωνον ἢ ἀνάλογον μὲ τὸ νοῦ του ὁποῖος δὲν εἶχε τοῦτο, ἢ τὸ μὲν ξένος.

Καὶ οἱ καλύτεροι ἀγωνισταὶ γιὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν προκοπὴν εἶναι κείνοι ποὺ ἐπαίρνουν μέρος οἱ ἴδιοι ποωτύτερα στὴν παλιὰ πλάνη καὶ ποὺ βρῆκαν στὴν ἴδιαν τοὺς ψυχικὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀποδείξεως γιὰ τὴν καινούργια ἀλήθειαν. Μὲ τούτες τῆς ἀποδείξεως εἶναι τώρα στὴ θέσιν νὰ ἀφομοιωθῇ ἡ ἀλήθειαν κατὰ τὸ βαθμὸν καὶ κατὰ τὸ εἶδος τῆς διάνους σ' ἐκείνῃ τῶν ἄλλων.

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτῆς τῆς ἀφομοίωσης ἡ προκοπὴ τῆς ἀλήθειας μπαίνει στὴν τρίτη καὶ τελευταία φάσιν τῆς ἀνάπτωσός της, δηλ. στὴ φάσιν τῆς γενικῆς ἀναγνώρισης. Κ' ἐδῶ σὺν καὶ σ' ὅλες τῆς μορφῆς τῆς ζωῆς ὑπάρχει ἡ πάλιν γιὰ τὴν ὑπαρξίν. Τὸ πιὸ γερὸ κεφάλι πῆρε γιὰ κληρονομία τὴν πιὸ δραστήρια ἐπιμονὴν στὸ στοχασμὸν, τὴν πιὸ ἐξυπνὴ μεταχείρισιν ὅλων τῶν ἀποδείξεων πρὸς διαβεβαίωσιν καὶ παλεύοντας μίαν μὲ τὴν μίαν, μὲ τὴν μετρίωσιν ποῦ τὸν τριγυρίζει, τὰ ποτελέσματα δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ὑποταγὴ τοὺς ἀποκίτω ἀπ' τὴν ἐξουσία του.

Κι ἀπὸ τῆ ἄλλο μέρος ἔρχεται ἕνας καινούργιος βοηθὸς ἀπ' τοὺς ἀθρόπους τοὺς ἀναπάντεχους καὶ ἀμερόληπτους καὶ ἄλλως τε ἀδιάφορους. Τώρα κ' αὐτοὶ αἰσθάνονται πῶς εἶναι βαλμένοι στὴν κίνησιν τῶν συζητήσεων καὶ δὲ μποροῦν νὰ κάμουν ἄλλο παρὰ νὰ δουλεύουν γιὰ τὴν κατανόησιν τῆς καινούργιας ἀλήθειας. Γιατὶ ὁποιαδήποτε ἀλήθειαν εἶναι μιὰ διατύπωσιν πρὸς τὴν ἀπαραβίαστων κανόνων ποῦ εἶναι μόνοι τοὺς τὰ θεμέλια τοῦ σύμπαντος, καὶ ἀνταποκρίνεται τῆς αἰώνιας διέφρυνσιν τῆς ἀθρόπινος διάνους πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς γνωριστῆς καὶ τὴν ἀξίωσιν τῶν προϋποθέσεων τοῦ γενικοῦ καλοῦ.

Ἰσα ἴσια τὸ ἀπρόσωπον στοιχεῖο στὴν ἴδιαν στιγμὴ τῆς συλλήψεως μιᾶς καινούργιας ἰδέας δείχνει τώρα τὴν ἀληθινήν της ἀξίαν. Γιατὶ ἕνας ἀθρόπος χτυπιέται μὲ ἄλλον ἀθρόπον, τὸ ἐγωιστικὸ πνεῦμα παραλληλίζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ ἄλλο ἐγωιστικὸ πνεῦμα. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ εἶναι ἀπρόσωπον, εἶναι μιὰ κληρονομία κοινὴ σ' ὅλην τὴν ἀθρόπτητα, καὶ ἄμα μὲ τὴν πάλιν ἀποδείχτηκε πῶς εἶναι τῆς ἴδιας φύσης, διαπερνᾷ ὅλες τῆς ἀτομικότητας τοῦ μέλλοντος σὺν ἕνα στοιχεῖο ἀχώριστον ἀπ' αὐτῆς.

Τότε ἡ πάλιν πλησιάζει στὸ τέλος της, ἡ διχονοία χάνεται σιγὰ σιγὰ, ἡ ἐξουσία τῶν πιὸ ἀναπτυγμένων ἐκτείνεται ἀποπάνω στοὺς ἄλλους, καὶ σὲ μιὰ μελλομένη γενεῇ ἡ ἀλήθειαν ποῦ τὴν πολεμοῦσαν ἄλλοτε, κατορθώνει νὰ γείνη ἡ ἀλήθειαν ποῦ τὴν παραδέχονται ὅλοι γιὰ ριζοθέμελα τῆς κατανόησός της γιὰ τὴν γενικὴν ἀκέρειαν.

Τὰ νερὰ πέρασαν, οἱ πέτρες ἀπόμειναν καὶ ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα περπατεῖ ἡ ἀλήθειαν πρὸς τὸ μέλλον τῆς τὸ ἀπεριόριστον.

Μεταφ. KARL. DIETERICH

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΑΓΚΥΡΑ

Τοῦ μικροῦ μου ἀδερφοῦ Λέαντρον Παλαμῆ.

Ἦ ἡ θυγατέρα τῆς φωνῆς· ἀπ' τῶν ἐγκάτων
Τῆς Σφαιρῆς τὸ πυκνόπυρον σκουαδὶ,
Σὺν μὲν ἀπ' τῶν Ἀδῶν τὸν Ἄδην,
Ξαναλιωσμένη ἐδῶ στὸ φῶς τῆς τῶν κυμάτων
Καὶ αἰῶν ὑγρῶν βυθῶν—ποῦ ἡ κάθε φλόγα σβένει—
Καὶ αἰῶν ἀθώρητων ἀβέσσωσιν τῆ γαλήνης
—Σὺ, τώρα, ἀπὸ τοῦ λιμανιοῦ καὶ ἀπ' τοῦ γαλιού σου
κἄνι—

Μονάχα ἐσύ, ὅπου δὲν μπορεῖ τοῦ ἀνθρώπου μάτι,
Νοσταλγικὰ βυθίζεσαι καὶ ἀδράχνεις
Μὲ τρίνυχο κορμί, νὰ σταματήσῃς
—Τὰ σπλάχνα τῆς Μητριᾶς σὺν νῆθελες νὰ σκίσης—
Τὸ δρόμο τῆς Ἀπολιπιᾶς ἢ τῆς Ἐλπίδας...
Καὶ κἄνι στέροσιν πέρα ἐκεῖ γιὰ ναύρης ψάχνεις·
Ἐνῶ οἱ ἄρμοι τῆς Ἀλυσοῖδας
Σὲ ἀλυσοδέουσι στῆς Ζωῆς τῆς πλανημένης
Τὰ πλάγια ὡς νάνεβῆς στῆς πορευμένης
Θαλασσοταξιδεύτρας τὴν ἀγκυλῆν,
Κι ἀφρόδατη νὰ μένης ἐκεῖ πάλι
Πάντα ἐὼν σκλάβος τῆς πιστῆς, μὰ καὶ Βασίλισσά της
Στοῦ γυρισμοῦ τὴ τόσῃ ὥραϊα ὀνειρικά της.

Σπέτσος

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΣΚΙΑΣ ΓΡΟΘΙΕΣ

«Θέλω δόξα καὶ γροθιές».

Γιὰ τὴν ὥρα δηλαδὴ πέφτουν μοναχὰ οἱ γροθιές, πυκνὲς ἀκροίτες ὄχλος» χλαζὶ καλοκαιρινό. Ποιὸς εἶν' ὁ Κύνκλωπας ποῦ τίς τινάζει; Γυρῶ καὶ βλέπω τὸ χέρι—τί τρομερὸ χέρι! χέρι σκιάς. Ρίχνει τὸ χλαζὶ—καὶ ὅλα θάλασσα τὰ κάνει. Θάλασσα ὅλα μέσα στὸ στερονοτυπωμένο βιβλίδιον τοῦ κ. Σκιαῖ: ἡ ψευδογλωσσολογία ἐν παραδείγματι. Τὸ νόημα τοῦ τίτλου δύσκολο δὲν εἶναι νὰ τὸ γράψωσιν. «Ψευδογλωσσολογία»—κάποιο φάντασμα, μιὰ σκιά ποῦ πάντα μπρὸς τοῦ βλέπει ὁ κ. Σκιαῖς· «ἐν παραδείγματι»—μιὰ κάποια στὸ «Νουμᾶ» τυπωμένη κρίσιν γιὰ τὸ βιβλίο του «περὶ τοῦ γλωσσίου».

τοὺς πῶς θὰν τὸ κατορθώσουν, καὶ εἶχανε φόβους μήπως οἱ Ἀθηναῖοι, φρονῶντας πῶς χάλασαν οἱ ὄρκοι ἀφοῦ ἤρθανε στὰ χέρια, δὲν τοὺς ἀρίστων ἴσως νὰ φύγουν.

53. Ἀποφασισαν τοιοῦτον μ' ἕνα τρεχαντήρι νὰ στείλουν ἀνθρώπους τοὺς στοὺς Ἀθηναίους χωρὶς κηρύκειο καὶ νὰν τοὺς δοκιμάσουν. Ἔτσι τοὺς στέλλουν καὶ ἔλεγον πῶς «Σωστὰ δὲν κάνετε, ὦ Ἀθηναῖοι, ποῦ ἔτσι ἀρχίζετε πόλεμον καὶ χαλνάζετε τοὺς ὄρκους· γιατί ἐνῶ ἐμεῖς τιμωροῦμε τοὺς ὄρκους ὑμᾶς, μᾶς μπαίνετε στὴ μέση, εἰτοιμοὶ μὲ τ' ἄρματα νὰ μᾶς χτυπήσετε. Ἄ σκεπὸς σας εἶναι νὰ μᾶς ἀποδοῖσιν νὰ τραβήξουνε πρὸς τὴν Κέρκυρα ἢ ὅπου ἄλλοῦ θέλουμε καὶ νὰ χαλνάζετε τοὺς ὄρκους, πιάστε μᾶς ἐμᾶς ἐδῶ πρώτους καὶ μεταχειριστεῖτε μᾶς ὡς ὄρκους». Ἔτσι μίλησαν ἄρτο. Κι' ὁ στρατὸς τῶν Κερκυραίων ὅσος τ' ἔκρουσε ὀνάξε ἀμέσως νὰν τοὺς πιάσουν καὶ σφάζουν· οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἀποκρίθησαν «Οὔτε ἀρχίζουμε πόλεμον, ὦ Πελοποννησιῶτες, οὔτε χαλνάζετε τοὺς ὄρκους, παρὰ ἤρθαμε ὡς βοηθοὶ τῶν Κερκυραίων ἐδῶ τῶν συμμάχων μᾶς.» Ἄ λοιπὸν θέλετε νὰ τραβήξτε ἄλλοῦ πουθενά, κείστε λήφτεροι· ἂν ὅμως χτυπήσετε τὴν Κέρκυρα ἢ κἄνενα δικὸ τῆς μέρος, δὲ θὰν τὸ παραβλέψουμε ἄδσο μποροῦμε».

54. Ὅτα λοιπὸν ἀπάντησαν ἔτσι οἱ Ἀθηναῖοι,

τότες οἱ Κορθῖνοι ἐτοίμαζαν τὸ ταξίδι πίσω στὸν τόπον τοὺς, καὶ ἔστησαν τρόπαιον στὰ Σύβοτα τῆς στεριάς. Οἱ Κερκυραῖοι πάλι μαζέψαν τὰ τσακίσματα καὶ τὰ λείψανα τὰ ἀπὸ τὸ μέρος τοὺς βγαλμένα ἀπὸ τὰ κύματα καὶ τὸν ἄνεμον ποῦ σηκώθηκε τὴ νύχτα καὶ τὰ σκόρπισε παντοῦ, καὶ ἔστησαν ἀντιτρόπαιον στὰ νησιώτικα Σύβοτα μὲ τὸ λόγον πῶς νίκησαν. Καὶ νὰ μὲ τί ἐπιχειρήματα ἤθελαν καὶ οἱ διὸ δική τους τὴ νίκη. Οἱ Κορθῖνοι ἐπειδὴ κέρδιζαν ὡς στὴ νύχτα, ὡστε νὰ μεταφέρουν σωροὺς τσακίσματα καὶ νεκρῶν, καὶ κρατοῦσαν αἰχμάλωτους ὄχι λιγώτερος ἀπὸ χίλιους ἄντρες, καὶ βούλιαζαν ἀπάνου κατὰ 70 καράβια (76) οἱ Κερκυραῖοι πάλι ἐπειδὴ κατὰστρεψαν ὡς πρὸς 30 καράβια καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸν ἐρχομὸν τῶν Ἀθηναίων μαζέψαν τὰ τσακίσματα τὰ ἀπὸ τὸ μέρος τοὺς καὶ τοὺς νεκροὺς, καὶ ἐπειδὴ τὴν πρὶν βραδίαν κώλωσαν ὀμπρὸς τοὺς οἱ Κορθῖνοι ὅταν εἶδαν τὸν Ἀττικὸν τὸ στόλον (77). Ἔτσι λοιπὸν καὶ οἱ διὸ ἀπαιτοῦσαν τὴν νίκη.

(76) Τὰ λόγια ἔστησαν τροπαῖον εἶναι ξένα κατὰ τὸν Krueger.

(77) Τὰ λόγια καὶ ἐπειδὴ ἄλλοι οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἀντεπέπλεον ἐκ τῶν Συβότων διὰ ταῦτα τροπαῖον ἔστησαν οὐ φαίνονται ξένα, ὅπως καὶ τὸ τε πρὶν ἀπὸ τὸ προτεραῖον.

55. Ἐπειτα οἱ Κορθῖνοι κατὰ τὸ μισμὸν τοὺς τὸ Ἀναχτόριον ποῦ βρίσκεται ἀπὸς τὸ στόμα τοῦ Ἀμπερτικῆς κόρφου τὸ πῆραν μ' ἀπάτην—εἶταν ὡς τότες συντροπικὸν τῶν Κερκυραίων καὶ δικὸν τοὺς—καὶ ἀφοῦ τοποθετήσανε μέσα κατοίκους Κορθῖνους, γύρισαν πίσω στὴν Κόρθον. Ἐκεῖ 800 Κερκυραῖοι, ὅσοι εἶτανε σκλάβοι, τοὺς πούλησαν, καὶ τοὺς λοιποὺς 250 τοὺς ἔλυσαν (78) καὶ τοὺς φύλαξαν, ὅμως μὲ κάθε τιμὴ, καὶ μὲ τὸ σκοπὸν νὰν τοὺς προσκολληθῶσιν τὴν Κέρκυρα σὰ θὰ γύριζαν πίσω· γιατί καὶ ἔτυχον οἱ περισσότεροὶ τοὺς ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀρχόντους τοῦ νησιοῦ.

Ἔτσι λοιπὸν ἡ Κέρκυρα βγήκε κερδισμένη στὸν πόλεμον μὲ τοὺς Κορθῖνους, καὶ τότε ἔφυγε ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων. Κι' ἀπὸ τὸ σταθῆκε τὸ πρῶτον παρὰ τὸν τῶν Κορθῖνων μὲ τοὺς Ἀθηναίους ποῦ τοὺς ἔκανε νὰ κηρύξουν πόλεμον, τὸ πῶς ἂν καὶ συνορκοὶ τοὺς ναφτοπολεμοῦσαν μὲ τοὺς Κερκυραῖους μαζί.

(78) Τὸ κείμενον δὲσαντες. Δὲ δένει ὅμως ὅπως ὅπως νὰ καλοπιάσει· παρὰ ἂν εἶταν πρὶν δαμένοι—ὅπως ὡς αἰχμάλωτοι εἶταν οἱ Κερκυραῖοι—τοὺς λύσει. Γράφει δὲ ἄλλο ἄλλο λύσαντες. Ἀφορμὴ τοῦ λάθους τὸ δὲσαντες τοῦ § 30.

κοῦ ζητήματος». Γροθιές λοιπὸν ἀλύπτες στὴ «σκιά τὴν ἐν παραδείγματι». Κι ὁ δικός μας ὁ σκοπὸς τώρα; Νὰ ἰδοῦμε αὐτὴ τὴ σκιαμαχία.

Τὸ καινούριο βιβλίον τοῦ κ. Σκιαζ μᾶρσε πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ πρῶτο. Κι ἀλήθεια, ἔχει μοναχὰ πενήντα ἐφτάμισθ σελίδες. Μόνο. Τὸ ἄλλο εἴτανε, θυμῶμαι, χοντρό, ἀρκετὰ χοντρό, «μέγα βιβλίον» — ἐνοεῖται φυσικὰ πὼς δὲ θέλω νὰ πῶ καὶ «μέγα κακὸν» κατὰ τὸ ἀρχαῖο ρητό. Θεὸς νὰ φυλάξει! — ἀπὸ τέτοιο στοχασμὸ κι ἀπὸ τέτοια βιβλία. Ἐχουνε γούστο καὶ μᾶρσε μερικὲς νοστιμιές του (σελ. 10 γραμμὴ 8, σελ. 5 γρ. 18-22, σελ. 38 γρ. 3-7...) καθὼς κι ὁ τρόπος πού μιλάει γιὰ τὸν κ. Ψυχάρη (σελ. 14), μᾶρσε καὶ τὸνομα «στωμύλος γόνος» πού τοῦ δίνει καὶ πού πηγαίνει, νομίζω, στὸ καλλιτεχνικὸ, τῶραῖο του ὕφος. Μὰ καὶ τὸ ὕφος τοῦ κ. Σκιαζ δὲν τὸ βρίσκω ἄσχημο καθόλου, εἶναι ἀρκετὰ καθαρὸ, κόπο δὲ φανερώνει, ἔχει καὶ κάποια κίνηση — στοιχεῖα πού σπάνια βρίσκει κανεὶς στῆς καθαρεύουσας τὰ βιβλία. Καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ τυπογραφικὰ τοῦ βιβλίου, μᾶρσαν κι αὐτὰ, μαῦρα καθὼς εἶναι καταμαυρα, τῶν ἐντεκα, καθαρὰ σὰν τὸ φτερό τοῦ κύνου καὶ τὸ ὕφος τοῦ κ. Σκιαζ. Γιὰ τὸ δεύτερο ζέχασα νὰ πῶ ὅτι μαρτυρεῖ κοντὰ στάλλα πὼς ἔχει ὁ συγγραφέας καὶ μιὰ μικρὴ δόση ἀπὸ εὐγλωττία — χάρισμα καὶ τοῦτο, ἂν καὶ κατὰ τὸν κ. Σκιαζ εἶναι χάρισμα κακὸ καὶ γνώρισμα δικό μας, δηλ. τῶν «θιασωτῶν τῆς ψυχαρείου αἰρέσεως» (σελ. 58, 14) δὲ φαίνεται μόνο καθαρά, πότερον εἶναι γνώρισμα δικό μας ἐπειδὴ εἶναι χάρισμα κακὸ, ἢ τοῦμπαλιν εἶναι κακὸ χάρισμα ἐπειδὴ τόχουμε μεῖς; Ὅπως καὶ νᾶναι, ὅλους διόλου δικίον δὲν ἔχει, νομίζω, ὁ κ. Σκιαζ, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ τοῦ ξεφύγει ὅτι ἂν ἄξαφνα μᾶρσει νὰ πῆ «εὐγλωττο» τὸν Ψυχάρη, ἂν ἴσως δείχνει, δὲν ξέρω, κάποια εὐγλωττία καὶ ἡ «σκιά ἢ ἐν παραδείγματι» ὑπάρχουν ἕως καὶ βιβλία τῆς «ψυχαρείου αἰρέσεως» πού τί θὰ πῆ «εὐγλωττία» δὲν ξέρουν, καθὼς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Χαλαράκη Ἄντρεαδῆ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἕνα βιβλίον μὲ λογικὴ γραμμὴν, μὲ πολλὴ λογικὴ, μὲ πάρα πολὺ λογικὴ, ἔχει ὅμως καὶ εὐγλωττο Ἐπειτα δὲ ἔπρεπε νὰ συλλογιστεῖ ὁ κ. Σκιαζ πὼς ἡ «εὐγλωττία» τόσες φορές καλὴ κι ὠφέλιμη, εἶναι ἴσως ἀπαραίτητη, στοὺς ἀνθρώπους πού βγαίνουνε διαλαληταδὲς μιὰς γενικῆς ιδέας, μιὰς καινούριας ἀλήθειας στὴν ἐπιστήμη στὴν κοινωνία, ὑποδηλωτέ ὅτι οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ δίχως ἴσως ἐξαίρεση εἴτανε πάντα προικισμένοι μὲ τὸ χάρισμα τῆς «εὐγλω-

τίας», ὅτι ἂν πέτυχαν, ἴσως ὄχι λίγο τὸ χρωστᾶνε καὶ σ' αὐτό, ὅτι λοιπὸν ἡ εὐγλωττία τους δὲν εἶναι στολίδι περιττὸ καθὼς τὰ παράσημα στὴν ἐποχὴ μας καὶ ἡ σοφία πού δὲν τὴ συντροφεύει νοῦς, καὶ τέλος ὅτι ἀφοῦ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου εἶναι τέτοια, ἀντὶς νὰ τὴν κατακρίνει ὁ κ. Σκιαζ, ἔπρεπε ἀπεναντίας νὰ προσκυνήσει καὶ σ' αὐτὴν ἕνα παράπανω φανέρωμα τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς σκοπιμότητος πού βασιλεύει στὴ φύση. Ἀφίνω κιόλας πού ἡ «εὐγλωττία» τοῦ Ψυχάρη δὲν εἶναι ρητορικὴ, δὲν εἶναι «εὐγλωττία» μὲ τὴν κοινὴ σημασία — ὄχι «χρῆμαρρος ποταμὸς κατ' ὄρεσσι ρέων», μὲν εἶναι πιὸ πολὺ ἕνα τραγοῦδι. Ὅστε δὲν ἔχει δικίον, νομίζω, νὰ βλέπει ὁ κ. Σκιαζ μ' ἕνα τόσο ἄγριο μάτι τὴν «εὐγλωττία» τῆς δικῆς μας. Ἄδικο θᾶχει ὅμως κι ὁποῖος νομίζει ἀπὸ τὴ μικρὴ αὐτὴ ἄσφωβία μὲ πὼς καὶ σὲ τίποτα δὲ συμφωνᾶμε μὲ τὸν κ. Σκιαζ. Λέει ἄξαφνα (σελ. 5) ὅτι δὲν ἐδιάβασα «ἐπισταμένους» τὸ βιβλίον του.

Δὲν ξέρω μᾶρσει. Τὸ βέβαιον εἶναι πὼς γιὰ νὰ τὸ τελειώσω λίγο ἔλειψε νὰ τελειώσω ὁ ἴδιος. Σ' αὐτὸ βέβαιον ἀδύνατον νὰ φταίει τὸ βιβλίον. Ἄρα θὰ φταίω ἐγώ. Ἀπὸ τότε, ἴσως νὰ διορθώθηκα. Τέτοιο τουλάχιστο κακὸ δὲν πῆγα νὰ πάθω μὲ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σκιαζ τὸ καινούριο. Καινούριο δηλαδὴ τίποτα δὲ λείπει, ὅτι καὶ στὸ πρῶτο, μόνο πού ἰδῶ εἶναι πιὸ σύντομα. Γνώρισμα τῆς ἀλήθειας κι αὐτό, πού εἶναι μιὰ, νὰ εἶναι ὁ ἀλόγος τῆς ἀπλοῦς. Καὶ καθὼς ἔλεγε ὁ Σωκράτης «περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ» — ὄχι περισσότερα. Τᾶλεγε αὐτὰ στὸν Ἰππία, νομίζω, πού εἴτανε σοφιστής. Ἀλήθεια, ὅτι ἀπ' ὅλα πιὸ πολὺ μᾶρσε στὸ βιβλίον, ὅτι μῆκανε νὰ τρελλαθῶ καὶ νὰ πιάσω ξανά τὴν πένα, εἶναι κάτι σοφίσματα, κάποια πηδῆματα, χοροπηδῆματα, παιχνίδια λογικὰ. Ἴσως πάλι καθαυτὸ σοφίσματα νὰ μὴν εἶναι, γιὰτὶ μᾶρσει νὰ μὴν ἔγιναν ἐπίτηδες — νὰ μὴν ἔχουνε δηλ. ὅτι χαρακτηρίζει τὸ σοφίσμα. Μὰ πόσα μᾶρσαν, ἀλήθεια, στὸ βιβλίον! Ἐχει ἄξαφνα γούστο πολὺ ὁ τρόπος πού μιλάει ὁ κ. Σκιαζ γιὰ τὴν «Ψυχαρειὸν αἰρέσειν» γιὰ «δόγματα τῆς αἰρέσεως, διδάσκαλον, ὀφειλομένας ἀποκηρύξεις ὀπαδῶν, αἰρεσιάρχην κ.τ.λ.». Λέει καὶ τὴν φαντάζεται σὰν ἕνα εἶδος αἰρέσεως θρησκευτικῆς, ἢ καὶ σὰν κάτι παρόμοιον μὲ μυστικὰ συμφορὰ πούχει τὸν ἀρχηγό της, τοὺς ὑπαρχηγούς, ξέρω γώ; καὶ τοὺς ἀπλοῦς ὀπαδοὺς ἢ συμμοριῆτες; τὰ καθιερωμένα τῆς ἀσάλευτα δόγματα, κανένα «σύμβολον πίστεως» μὲ τούτα καὶ μ' ἐκείνα τᾶθρα, ἀφορισμούς, ἀπομαντρισμούς, ἀποσυναγωγί-

σμούς καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο. Καὶ διαβάζουμε λοιπὸν ὅτι «ὁ ἐπικριτὴς παραβαίνει: τὰ δόγματα» πὼς ὑποστηρίζει ἄλλα δικά του, πὼς οὔτε τὸ λέει κἄν, πὼς γιὰ νὰ μὴν τὸ λέει σημαίνει «ἀναμφιβόλως» (:) ὅτι ἀγνοεῖ τὰ δόγματα πού παραβαίνει, ὅτι ἔπρεπε ἀναποκηρυχθῆ ἀπὸ τὸν αἰρεσιάρχη αὐτὸς διδάσκων ἄλλας θεωρίας ἢ τὰς τοῦ διδασκαλοῦ» (σελ. 14) καὶ τέλος ὅτι «ὁ Ψυχάρης δὲν ἔπραξεν ὅτε θὰ πράξη βεβαίως τούτο διότι περὶ τῶν θεωριῶν ἐκείνων οὐδαμῶς ἐνδιαφέρεται, ὁ δὲ κύριος σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι ἀπλῶς ἀρνητικὸς» — ἡ καταστροφή τῆς καθαρεύουσας. Νὰ πού τὸ καταλαβε περίφημον ὁ κ. Σκιαζ: εἶναι νὰ μὴ σᾶρσει ἕνα τέτοιο βιβλίον; Βέβαιον αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπός, ὁ πρῶτος — νὰ λείπει ἡ καθαρεύουσα, τὸ ψεύτικο τάχα ἀρχαῖον κατασκευάσμα — καλὲ σωπα! — ἡ ἐπικρατεστέρη διαλεκτικὸς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας». Κ' οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ πού κάνουν τὴν αἴρεση — ἀνεξάρτητος ὁ καθένας στὶς ιδέες του — ἔχουνε βέβαιον κατὰ πού τοὺς ἐνώνει, κάποια κοινὴ ἀρχή, ἕνα «σύμβολον πίστεως» νὰ πούμε — ποῖο; Τὴν ψευδογλωσσολογία, πού ἄλλο; πού τοὺς κάνει νὰ βλέπουνε ἀκαταστασία τὴν καταστασὴν μὲ τὴ γλωσσικὴ, στραβὴς γλωσσικῆς ἀρχῆς νὰ μὲς κυβερνοῦνε, στὸ σκολὸ καὶ στὸ βιβλίον θρησιμένο ἕνα κακόμορφον κι ἀχαρχαχτήριστον πλασμα, τὴν καθαρεύουσα, καὶ τὴ γλώσσα μὲς ὅλους διόλου ἄδικα καταδικασμένη. Μπράβο του! πολὺ ὠραία τὸ καταλάβε ὁ κ. Σκιαζ — νὰ λείπει ἀπὸ τὴ μίση ἡ καθαρεύουσα, πού θὰ πῆ νὰ πεταξοῦμε ἀπὸ πάνω μας μερικὲς πρόλητες πού τώρα μὲς βαραίνουν — προστυχὰ καὶ ἀδιαφορὰ τῆς γλώσσας μὲς κ.τ.λ. Χαθήκαν αὐτές, παρὶ καὶ ἡ καθαρεύουσα, μαζὶ — τί κρίμα! — κ' ἡ δόξα τοῦ κ. Σκιαζ.

Οἱ πενήντα ἐφτάμισθ σελίδες, οἱ καλὲς νοστιμιές, τὸ καθαρὸ ὕφος κι ὁ καθαρὸς τύπος, ἡ καινούρια κάπως ἀντίληψη τῆς αἰρέσεως, κ' ἡ ἐξύθωρη τοῦ σκοποῦ της, εἶναι, νομίζω, τὰ σπουδαιότερα καὶ τὰ πιὸ ἀξιοπρόσεχτα ἀπ' ὅλα ὅσα βρίσκει κανεὶς στὸ καινούριο βιβλίον. Τὸ τελευταῖον μάλιστα — ἡ ἐξύθωρη Ἐκείνη παρατήρηση, ἔχει τόσο μεγαλύτερη σημασία, ὅσο εἶναι, θαρρῶ, τὸ μόνο πού ἔχει πάρει ὡς τώρα σωστὰ ὁ κ. Σκιαζ ἀπ' ὅλο τὸ ζήτημα. Ποῖο εἶναι τὸ κύριον πνευματικὸν γνώρισμα τοῦ κ. Σκιαζ «sa faculté matresse»: — θὰ ρωτοῦσε κανεὶς. Νὰ μᾶρσει νὰ παίρνει τὰ πράγματα ἀπ' τὴν ἀνάποδη, νὰ τὰ βλέπει ἀλλοιότικα παρ' ὅτι εἶναι. Χάρισμα βέβαιον ζηλευτό, γιὰτὶ δὲν μᾶρσει ὅποιος τόχει παρὰ νὰ εἶναι πρωτότυπος, νὰ ξεχωρίζει μέσα στὸ κοπάδι

ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

(Ἡ ἀρχὴ στὸ 154 φύλλον)

Προχώρησα κ' ἔριξα τὸ βλέμμα μου στὸ θέατρο τῆς καταστροφῆς. Φοβερὸ πρᾶμα ξάνοιξα μπροστὰ μου ἡ μισὴ ἢ πολιτεία εἴτανε καμένη καὶ κάπνιζε παντοῦ πάνου ἀπ' τὰ συντρίμια, ἀπ' τὰ χάλια τὰ ρέπικ, τῆς φωτιᾶς τ' ἀπομεινάρια. Ἐχασκα κοιτάζοντας καὶ συλλογιόμουν. Ἀπὸ τὸ μέρος τῆς καταστροφῆς εἴτανε καὶ τὸ σχολεῖό μας καὶ θὰ κᾶνε κι ἀφτό βέβαιον κᾶνε. Ὄρα του καλὴ μαθῆς καὶ καλὸ του καταβῶδιο. Καὶ φκαριστήθηκα, πιστέψτε; γι' ἀφτό τὸ πρᾶμα, σὰ νὰ ξεδικιωνόμουν γιὰ ὅσα ὑπόφερα μέσα καὶ.

Καὶ μ' ἔπιασε τώρα μιὰ νοσταλγία, ἕνας πόθος νὰ πᾶω τὸ γρηγορότερον ἐκεῖ καὶ νὰ ἰδῶ ἀπὸ κοντὰ τὰ γενόμενα.

Ἐβαζα μὲ τὸ νοῦ μου, ἂν εἴτανε δυνατό, νὰ

κατέβω σιγὰ σιγὰ κάτου ἀπ' τὸν γκρεμὸ καὶ νὰ τὸ κοψῶ λάσπη. Κ' ἐκεῖ πού σκέφτομουν ἀφτά, νὰ κι ὁ καπετάνιος ἀπὸ πίσω μου. Κκι νὰ δῆτε, πού μούδωκε ἄτος του ἀφορμῆ, νὰ τοῦ ζητήσω τὴν ἄδεια γιὰ νὰ φύγω.

— Καλημέρα! μού λέει.

— Καλημέρα, καπετάνιο.

— Στενοχωρήθηκα, μού φαίνεται, πὰ στὸ βουνό... ποθεῖς τὴν πολιτεία κι ἄς εἶναι καὶ καμένη.

— Ὄντας εἶναι κανεὶς μαζὶ σου, καπετάνιο, τοῦ λέω, δὲν μᾶρσει νὰ στενοχωρεθῆ ποτέ. Μὰ ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατό νὰ μείνω πάντα μαζὶ σου, πρέπει νὰ πᾶω γιὰτ' ὕστερα χάνω καὶ τ' ἀβγά καὶ τὸ καλάθι. Τὸ σχολεῖό μας, μού φαίνεται, κᾶνε καὶ δὲν ξέρω πὼς θ' ἀπογίνουν τὰ δικά μας. Πρέπει νὰ πᾶω, καπετάνιο, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μού δώσεις τὴν ἄδεια.

— Σοῦ τὴ δίνω, παλληκᾶρι μου, ὦρα σου καλή. Καὶ σὰ διεῖς στὸ δρόμο τίποτα νιζάμηδες, πῆς τους πὼς ἐμεῖς εἶμαστ' ἐδῶ, καὶ σὰν ἔχουν ὄρεξη, ἄς κοπιᾶσουνε νὰ τοὺς τρατάρουμε μερικὰ ζαχαράκια, φάμπρικα Γκρά.

— Πῆς τους ἀκόμα πὼς σήμερ' ἄθριο ἔχουμε σκοπὸ νὰ πατήσουμε τὸ τραῖνον, πού ταξιδέβει στὴν Ἐβρώπη, τὸ ἐξπρές πού λένε, κι ἄς ἔρθουν νὰ μᾶς μπό-

δίσουν.

— Πῆς τους, πὼς ἐγώ εἶμαι ὁ Καπετάν-Ἀναστάσης ὁ Λιονταρῆς. Ἀκόμα, σὰ θες, πέρασε με καὶ στὴν φημερίδα.

Ἐγὼ ἀπ' τὴ χαρὰ μου βουβάθηκα καὶ μούλωξα. Σούρηξε μιὰ κλέφτικα κ' ἔρβαν ἐκεῖ δυὸ συντρόφια.

Πάρτε ὦρε, τὸ παλληκᾶρι καὶ βγάλτε το στὸ δρόμο καὶ δεῖτε του ἀπὸ πού θὰ πᾶει στὴ Σαλονίκη, δόστε του μαζὶ του καὶ κουμπάνια.

Ἀποχαιρέτησα λοιπὸν τὸν καπετάνιο, ἔσφιξα τὸ χέρι του κι ἀκλούθησα τοὺς δυὸ ὀδηγούς μου. Πᾶμε, πᾶμε, φτάνουμε σ' ἕνα γκρεμὸν.

— Μπορεῖς νὰ κατεβῆς ἀπὸ δῶ; μὲ ρωτᾶει ἕνας τους.

— Ἄμ' δέ, πὼς νὰ κατέβω, γίδα εἴμ' ἐγώ;

Βγάζει τότες ἀπ' τὸ σελᾶχι του ἕνα σκοινί, μού τὸ δίνει στὴ μέση, μού τὸ δίνει νὰ τὸ κρατῶ καὶ μὲ κρεμνᾶει ἀπ' τὸν γκρεμὸν καὶ σιγὰ σιγὰ μὲ καλουμάρι κάτου, ὡς πού ἔφτασα καὶ πάτησα σὲ στέριον ἔδαφο.

— Πάντεξ' ἀφτόν μού φωνάζει κι ἀρηνᾶει ἀφτός χωρὶς σκοινί χωρὶς τίποτα, μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ τὰ ποδάρια, νὰ κατεβᾶινε τὸν γκρεμὸν γλιστρώντας σὰ ρίδι. Ὁ ἄλλος ὁ σύντροφός μου εἶμ' ἀπάνου.

Ἦρθε κοντὰ μου καὶ μού λυσε τὸ σκοινί ἀπ' τὴ

πού λέγεται κοινωμία — και τί ἀξιολογώτερο, τί πιό ἀκριβό ἀπ' τήν πρωτοτυπία; να μπορεί κανείς να καμαρώνει και να λέει σαν τὸ Φλοισχίό ἐκεῖνο εὐχαριστῶ σε, Θεέ μου, πού δὲ μὲπλασες ὅμοιο με τοὺς ἄλλους;». Τὸ φανέρωσε αὐτὸ ὁ κ. Σκιας με τὸ πρῶτο του βιβλίον—βγήκε με κείνο ναποδείξει πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι «διαλεκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς και δὴ ἡ ἐπικρατεστέρη». Ἀπὸ φόβου, φαίνεται, μήπως και τὸ ξεχάσουμε τὸ φανερώνει και πάλι μ' ὅμοιο τρόπο και με τὴν παρεξήγηση τῶν ὄσων ἐδιάβασε στὴν κρίση πού τυπώθηκε στὸ «Νουμά» γιὰ τὸ βιβλίον του τὸ πρῶτον· κατέκατόρθωσε και τὴν παρεξήγηση ἀλάκρη, δὲν καταλαβε ποῦ εἶταν τὸ νόημα τῆς. Νὰ γιατί γράφει κάπου (σελ. 10) ὅτι «δὲν καταλαβαίνει πῶς καταλαβαίνει ὁ ἐπικριτῆς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα». Κι ἔο λόγος, ἐπειδὴ «ἐν τέλει τῆς ἐπικρίσεως ἀντιθέτως πρὸς τὰ προειρημένα ὁμολογεῖ (ὁ ἐπικριτῆς) ὅτι «ἡ γλῶσσα πού μιλιέται, ὅπως μιλιέται ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους στὰ ἐθνικὰ κέντρα δὲν εἶναι ἡ καθαρὴ δημοτικὴ, μόν' εἶναι γλῶσσα ἀνακτωμένη, πλάι στους τύπους τῆς δημοτικῆς, τύποι τῆς καθαρεύουσας δηλ. τῆς ἀρχαίας». Αὐτὸν; ἡ ὁμολογία αὐτὴ σημαίνει πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι «διαλεκτὸς και δὴ»; κ' ἐπομένως ὅτι ὁ ἐπικριτῆς ἀντιφάσκει μ' ὅσα εἶπε πρὶν. Δὲν μπορεί να σημαίνει και κάτι ἄλλο, ἐκεῖνο δὲ πού και πραγματικὰ σημαίνει — πού τὸ γράφει κιόλας ὁ ἐπικριτῆς παρακάτω—πού τὸ βρίσκει, λέει, «ἐν τῶν προτέρων φανερὸ—πού ὁ κ. Σκιας οὐτ' ἐν τῶν ὑστέρων δὲν τὸ καταλαβε, ὅτι ἀπὸ τόσα χρόνια καθαρεύουσα μιλοῦσε ἡ ἐπιστήμη, ἡ φιλολογία, ὁ τύπος, ἡ πολιτεία, ἡ ἐκκλησία, φυσικὸ εἶτανε να μποῦνε στὴ γλῶσσα πολλὰς λέξεις σέροντας μαζί—τῆς γλωσσικῆς μας πρόληψης σημάδια—γραμματικούς τύπους τῆς καθαρεύουσας δηλ. τῆς ἀρχαίας; ὅτι οἱ γραμματισμένοι πού αὐτοὶ πρὸ πάντων τῆς μεταχειρίζονται δὲ θὰ τίς φέρνανε στὸ τυπικὸ τῆς γλώσσας μας, ἀφοῦ εἶχαν τὴν ἰδέα πῶς οἱ ἀρχαῖοι τύποι εἶναι οἱ σωστοί—κιόφου οἱ γραμματισμένοι μιλώντας δὲχαλαρῶν τόσο τίς λέξεις γιατί προσέχουν να μιλοῦνε σωστά, ἐνῶ οἱ ἀγράμματοι μιλοῦνε σωστά δίχως να προσέχουν; ὅτι λοιπὸν ἡ κυκλοφορία τῶν λέξεων αὐτῶν δὲν μπορεί να εἶναι λόγος ἀποδεικτικὸς γιὰ τὸ ζήτημα, ἀν ἡ καθαρεύουσα εἶναι «διαλεκτὸς και δὴ» — γιὰ τὴ θεωρία τοῦ κ. Σκιας; Πού σ' αὐτὰ βρίσκεται ἡ ἀντίφαση; Μὲ τὸ βιβλίον του ἐκεῖνο δὲ βγήκε ὁ κ. Σκιας ναποδείξει πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι ὄχι,

καθὼς ἐπιστεύαμε, γλῶσσα μισή, φτιασμένη, δίχως ρίζες μεσ' στὴν ψυχὴ μας, γλῶσσα με φαινομενικὴ ζωὴ πού τὴ χρωστᾷ, καθὼς και κάποια ἐκφραστικὴ εὐκολία, στὸ πολυκαιρὸν μεταχειρίσματος, ἀλλὰ πῶς εἶχε μεσὰ στὴν ψυχὴ μας, στὸ αἶσθημά μας τὴν ἰδίαν θέση πού κ' ἡ δημοτικὴ, βαρύτερη ἀκόμα, σαν ἐπικρατεστέρη πού εἶναι; Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ κεντρικὴ, ἡ θεμελιακὴ τοῦ βιβλίου του ἰδέα, ὅτι καινούριον ἐπὶ τέλους ἔρθε να πεῖ ὁ κ. Σκιας ἀπάνω στὸ ζήτημα; Και τὸ νόημα, ὁ σκοπὸς τῆς κρίσεως τοῦ βιβλίου εἶτανε, κ' ἔπρεπε, νομίζω, νῆναι—ποιός; Νὰ ἐξετάσει αὐτὴν τὴν καινούργια θεωρία, να ἰδεῖ ἂν, και πόσο συμφωνεῖ με τὰ πράγματα. Και γι' αὐτὰ, ὅσο κι ἂν εἶτανε ἡ κρίση ἐκείνη «μερικὴ ἀνακτωμένη τοῦ βιβλίου, ἀνάλογος πρὸς τὴν πολεμικὴν τῶν ἐλευθέρων σκοπευτῶν, ἀτε βαρυνθέντος τοῦ ἐπικριτοῦ τὸν κόπον τῆς συστηματικῆς ἀνακτωμένης και τοὺς ἐπικολούθους κινδύνους» (σελ. 5) εἶχε ὅμως, θαρρῶ, ἀπὸ μιὰ μεριά κάτι τὸ ἀκέρειο—στὸ σκεῖδι, στὸ νόημα τῆς. Στὸ νόημα αὐτὸ, καθὼς φαίνεται, ὁ κ. Σκιας δὲν μπῆκε. Γι' αὐτὸ βρῖσκει ἀντιφάσεις ἐκεῖ ὅπου ἦσκιος ἀπ' ἀντίφαση δὲν ὑπάρχει, βλέπει ἀναποδες ἰδέες και σκέψεις ἐκεῖ ὅπου τὸ μόνον ἀνάποδο εἶναι, φοβῶμαι, ὁ τρόπος πού τίς παίρνει ὁ ἴδιος, τίς σκέψεις αὐτῆς και τίς ἰδέες. Και να πῶς τίς παίρνει. «Οἱ ὁμιλοῦντες τὴν καθαρεύουσαν ἰσχυρίζεται ὁ ἐπικριτῆς «εἶναι ἄνθρωποι γραμματισμένοι, και τὴ μεταχειρίζονται ὄχι καθαρῶ—εἰς ζήτηματα ἐπιστημονικὰ κ. τ. λ. ἐκεῖ δηλ. ὅπου τους τὴν ἔδωσε ὄχι ἡ παράδοση, ἀλλὰ τὸ σχολεῖο, τὸ βιβλίον, ἡ φημερίδα». (σελ. 16). Ὁ κ. Σκιας φοβερὰ ὀξυθωρὸς, τὴν τσακίωσε κ' ἔδω, στὰ λόγια αὐτὰ τοῦ ἐπικριτοῦ, κρυμμένη τὴν κακὴ σκιά—τὴν «ψευδογλωσσολογίαν» (σελ. 16). Ἀμέσως, γροθιάζει τὸ χέρι—πφττει ἡ γροθιά· θάλασσα. «Ἄν τις ἀληθῆς γλωσσολόγος τύχη νάναγνώσῃ ταῦτα, θὰ ἐκπλαγῆ βεβαίως μκνθάνων, ὅτι δὲν ἀρκεῖ να ὁμιλεῖται γλῶσσά τις ἢ διάλεκτος, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται ληξιαρχικὰ πιστοποιητικὰ ἀσφαλῶς βεβαιῶντα ὅτι οὐδὲν τῶν στοιχείων αὐτῆς εἰσῆχθη διὰ τοῦ σχολεῖου, τοῦ βιβλίου, τῆς ἐφημερίδος, εἰδαμὴ ὅτι ἡ διάλεκτος αὐτὴ εἶναι «νεκρά» και ἀναξία πάσης προσοχῆς («αὐτὰ δὲ θὰ τὰ κοιτάζουμε») ἀλλ' ὅτι ἀληθῆς γλῶσσα εἶναι μόνον ὅσα σχετίζονται «με τὴν καθημερινὴν ζωὴ». (σελ. 17). Νομίζω πῶς ἀπὸ τὴν κάπως σφιστικὴ αὐτὴ μεταφραση δὲ θὰ μάθει ὁ ἀληθῆς γλωσσολόγος ὅτι πραγματικὰ γράφει ὁ

ἐπικριτῆς. Ὑπάρχει, μοῦ φαίνεται, κάποια διαφορὰ μεταξὺ τῆς φράσης «τὴν καθαρεύουσα τὴ μεταχειρίζονται—ὄχι καθαρῶ—εἰς ὁρισμένες περιστάσεις, ἄνθρωποι γραμματισμένοι» και τῆς μεταφράσεως «ἡ καθαρεύουσα ὁμιλεῖται»—κ' ἡ διαφορὰ εἶναι, θαρρῶ, τέτοια, ὅστε ὁ ἀληθῆς γλωσσολόγος να μὴν ἐκπλαγῆ καθόλου—παρὰ με τὸν κ. Σκια πού δὲν τὴ βλέπει. Ἄν τύχει μάλιστα και μάθει πόσο εἶναι φυσικὸ ὀξυθωρὸς ὁ κ. Σκιας ὅστε να βλέπει ἀκόμα κ' ἀόρατες γι' ἄλλους σκιές—ψευδογλωσσολογικῆς θεωρίας, κ' ὡς τόσο να μὴ βλέπει θεορατὴν διαφορὰ ἀπὸ τὴν καταπληχτικὴν του ἐκπληξῆ ὁ ἐκπληκτὸς γλωσσολόγος σίγουρα θὰ πέσει ἀπόπληκτος. «Ἄλλὰ τίς λόγος, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Σκιας στὸν ἴδιον θριαμβευτικὸν τόνο, σαν Ὀλυμπιονίκης, ἀποκλείει τοὺς πεπαιδευμένους ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐμάδων τῶν ὁμοειδῶν ὅστε ἡ γλῶσσα δι' ἡς ἐκφράζονται τὰ διανοήματα αὐτῶν να καταδικάζεται ὡς νεκρά;... Ὁ ἐπικριτῆς ἠθικαντήσει βεβαίως ὅτι οἱ πεπαιδευμένοι δὲν εἶναι «ἄνθρωποι φυσικοί». Ἀπαίτηση βέβαια κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ χεῖ, να βρεῖ ὁ κ. Σκιας τὴν ἀπάντησιν τοῦ ἐπικριτοῦ, ἀφοῦ ἰδεοκάντης δὲν εἶναι. Μιὰ ὅμως και σκέφτηκε να τὴ γροθίσει, ὁ ἐπικριτῆς δὲν ἔχει λόγο να σφίξει τὰ δόντια του. Και πρῶτον γιὰ τοὺς «πεπαιδευμένους» ἂν εἶναι ἄνθρωποι φυσικοὶ ἢ ὄχι, ὁμολογεῖ ὁ ἐπικριτῆς ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὸς να κρίνει. Τὸ ζήτημα εἶναι καθαρὸ θεολογικὸ, ἀνακωγο με τὰλλο ἐκεῖνο «ἂν οἱ γυναῖκες εἶναι ἄνθρωποι» πού κάμποσο εἶχε σκοτίσει στὸ μεσαιῶνα τὴν ἐκκλησία, και τόλυσε ἐπὶ τέλους ἡ σύνοδος τῆς Μακρόνας. Γιὰ τὰλλα πού γράφει, ἂν ὁ κ. Σκιας θέλει μ' αὐτὰ να πεῖ πῶς καταδικάζεται ἡ γλῶσσα τῶν «πεπαιδευμένων» ἔχει, θαρρῶ, ἄδικον. Τὸ μόνον πού καταδικάζεται εἶναι ἡ «καθαρεύουσα». Ἡ γλῶσσα τῶν «πεπαιδευμένων» εἶναι, ὅσο ξέρω, ἡ ἰδίαν στὸ βαθὺς με τὴ γλῶσσα τῶν ἀπαιδευτῶν». Μόνον δύο τρεῖς «πεπαιδευμένους» εἶχε τὴν τύχη να γνωρίσω ἕως τώρα, πού να μιλοῦνε γλῶσσα διαφορετικὴ. Γι' αὐτοὺς, χωρὶς να εἶμαι θεολόγος, μπορῶ να βεβαιώσω πῶς δὲν εἶναι ἄνθρωποι φυσικοί. Τὸ τί εἶναι, ἴσως μες τὸ μάθει καμιά καινούρια σύνοδος, ἢ, ἐν ἐλλείψει, κανένα ἐπιστημονικὸ συνέδριον παλαιοντολογικῆς ζωολογίας. Στὸ βιβλίον του τὸ πρῶτον ὁ κ. Σκιας σπουδαῖον ἐπιχειρήμα γιὰ τὴ θεωρία του—ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα ἐκεῖνα πού μόνον ὁ κ. Σκιας ξερεῖ να βρίσκει—εἶχε φέρει και κάποιο γράμμα—λίγες γραμμῆς σὲ κακορίζικη ψευδοκαθαρεύουσα γραμμῆς «ἀπαιδευ-

μένη. Σούρισμα δυνατὸ ἔσκισε τὸν ἄερα μεσ' ἀπ' τὰ σούδιεντρα. Εἶταν ἡ βάρδια και ρωποῦσε, φαίνεται και μ' ἕνα ἴδιο σούρισμα ἀπάντησ' ὁ δικός μου, κ' ἄλλο τίποτε.

Προχωρήσαμε μαζί κάμποσο οἱ δύο μας, ὡς πού φτάσαμε σ' ἕνα δρόμο· ἐκεῖ δίνοντας μου ἕνα δέμα ἀπὸ μαντήλι με ψωμί και φαγὶ πού τότε μεσ' στὸ σελᾶχι του,

— Ἄντε, μοῦ λέει, ἀπὸ δὴ θὰ τραθηῖς ἴσια, ἀφτὸς ὁ δρόμος θὰ σε βγάλει στ' Ἀσβεστοχώρι, ἀπὸ κει πλάι ἐφκολα πᾶς στὴ Σαλονικὴ ὥρα καλῆ.

— Νὰ σαι καλὰ· τοῦ λέω, ἔχε γειά.

Κάθησ' ἐκεῖνος πᾶ στα χορτάρια κ' ἐγὼ τράβηξα ἀκλουθώντας τὸ δρόμο, πού μουδαιζε. Νὰ σὰς πᾶ τὴν ἀλήθεια, μοῦ φαίνονταν σαν ψέματα, πῶς εἶμουνε λήφτερος και δόξαζα τὸ θεὸ με τὸ νοῦ μου. Και πηλαλοῦσα χοροπηδώντας και τραγουδοῦσα σαν τὸ πουλί, πού ξεφύβγει ἀπ' τὸ κλουβί.

Γύρισα και κοίταξα μιὰ ψηλά τὸ λημέρι τῶν κλεφτῶν· εἶτανε σαν πύργος ἀπόρθητος θεοχτισμένος γύρο γύρο μ' ἀπόγχευμένους βράχους.

Μιὰν ὥρα περπατοῦσα πᾶνον κάτου, εἶσι χαρούμενος, πού δὲ μ' ἀποφάνηκε καθόλου, και βρέθηκα στὴν ποδιά τοῦ Χορτιάτη. Ἐκεῖ κάθησα θελεις γιὰ να ξεκουραστῶ, θέλεις γιὰ να φάγω λιγάκι, γιατί

πεινοῦσα.

Μὰ δὲν πρόφτασα να κανῶ τίποτε, γιατί ξάφνου ξεφύτρωσε μπροστά μου μιὰ δεκαρχία ἀπὸ νιζάμηδες με τὰ μαρτινικὰ μπεροαλμένα κατὰ πᾶνον μου, κ' ἀέτως με περικυκλώσανε. Τινάχτηκα ὀλόρθος και μοῦ σηκώθηκαν οἱ τρίχες ἀπ' τὸ φόβον.

— Νταβράνμα! μοῦ κᾶνε ὁ δεκαρχὴς τους (δηλ. μὴν ἀντισταθεῖς).

Ἄ, τώρα τὸ κατάφερες· ἀκόμα γι' ἀντίσταση εἶμαστε.

Κάθησα ξανά κάτου και στάβρωσα τὰ χέρι μου γιὰ να τοὺς δεῖξω πῶς καμιά ὄρεξη δὲν εἶχα να χορατέψω με τὰ μαρτινία.

— Τεσλίμ-ὄλ (παραδώσου)! μοῦ λέει πάλι.

— Τεσλίμ ἔμ, ἀδερφέ, ἐλάτε πιάστε με, μηδὲ τὸ κουνῶ ἀπὸ δὴ.

Χύμηξαν ἀπάνου μου και με πιάσανε· με σκαλίξανε κ' ἀφτοὶ σαν τοὺς ἄλλους, μὴν ἔχω κανὰ ὄπλον ἀπάνου μου.

Με τὴν διαφορὰ, οἱ ἄλλοι, σαν εἶδαν πῶς δὲν εἶχα τέτοιο πρᾶμα, δὲ μ' ἀγγίξαν τίποτ' ἄλλο· μὰ τοῦ λόγου τους μοῦ πήρανε τὸ πόρτ-μοναί μου με μερικὰ χρυσὰ νομίσματα μέσα, πού εἶταν ὄλη μου ἡ περιουσία, κ' ὕστερα με δέσανε πιασάκωνα· σ' ἀφτὸ τὸ μεταξὺ ἔφαγα και κάμποσες κοντακιές στὴ ράχη και

στὰ πλεῖρα· οἱ κοντακιές εἶναι τὰ κομπλιμέντα τῶν χωροφυλάκων πού δὲν μποροῦνε να λείψουνε σὲ κάθε περιστάση· εἶναι δηλαδὴς «ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ», πού λένε οἱ δασκαλοί.

Σταθήκαμε σὲ δύο στοιχοὺς και με βάλανε στὴ μέση.

— Γιουρὺ (περπατίε)! μοῦ λέει ὁ πρῶτος τους.

Ἐμπρός, βῆμα ὀδοιπορικὸ· θυμήθηκα τὴν γυμναστικὴν.

Ἄ να ἰδοῦμε, πού θὰ μες βγάλ' ἡ ἄκρη.

Σὲ μισὴ ὥρα φτάσαμε στ' Ἀσβεστοχώρι, ἡ Καπουιζῆδες, δηλαδὴς Πορτάρηδες· γιατί εἶναι στα πρόθυρα τῆς πολιτείας.

Ἐκεῖ εἶταν τώρα ἀποκαταστημένο τ' ἀρχηγεῖο. Μὲ παρουσιάσανε στὸν Ταγματάρχη, με κοίταξε καλά-καλὰ ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια. Ἐνῶσε δὰ, πῶς δὲν εἶμουνα κλέφτης, ὄχι μόνον ἀπ' τὸ παράστημά μου, μὰ κ' ἀπ' τὴν ἐφκολιὰ πού με πιάσανε οἱ ἄθρῶποι του. Μὰ τί τοῦ ἔμελε ἀφτανού; δὲν μποροῦσε τάχα να με περάσει γιὰ κλέφτη.

Ἄλλάξανε με τὸ δεκανεὶ κάμποσα λόγια κρυφὰ, βγήκε κείνος ὄξω και σὲ λίγο ἔρθε φέρνοντας ἕνα κλειστὸ ἀμάξι με δύο ἄλογα· με βάλαν ἐκεῖ μέσα, μπῆκαν κ' ἄλλοι δύο μαζί μου, κλείσανε τίς πόρτες και δρόμο. Τέσσερες καβαλλάρηδες, δύο μπρός και δύο πίσω, ἀκλουθοῦσαν τ' ἀμάξι, σὰ να ξεπροβοδοῦ-

του τινος πρώην μαθητοῦ τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν». Γιὰ τὸ γραμματάκι ἐκεῖνο—τῆ σημασία ποῦ ἔχει ὡς ἐπιχειρήμα, εἶπε ὅ,τι ἔπρεπε νὰ πεῖ ὁ ἐπικριτὴς τοῦ βιβλίου. Ἀπαντᾷ δὲ κ. Σκιας (σελ. 21). «Οὐδεὶς σωφρονῶν δύναται ποτε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἄνθρωπος γράφων προχειρῶς ἐν ἐπιστολαῖς γλώσσᾳ τινὰ ἢ διαλεκτῶν καταλαβαίνει» μόνον αὐτὴν καὶ δὲν διανοεῖται οὐδὲ ἐκφράζει τὰ διανοήματα αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ταύτῃ γλώσσῃ, τὴν ὅποιαν γράφει. Μεγάλα ἀληθῶς καὶ θαυμαστά τὰ ἔργα τῆς ψευδογλωσσολογίας, ἀφοῦ κερνεὶ ἀνθρώπους νὰ ἐκφέρωσι τοιοῦτους παραλογισμούς! Ἡ Κ' ἐδῶ τὰ ἴδια. Καὶ κατὶ θὰ κερδίσουμε ἀπ' αὐτὰ, ἂν προσέξουμε κάπως μὲ τὴν τρόπον τῆς κρίσεως ὁ κ. Σκιας δεδομένα τῆς ἐμπειρίας. Ἰσως πολλὰ νὰ κερδίσουμε, θὰ ἐξηγήσουμε τουλάχιστο ἀμέσως πῶς κατορθώνει τὰ θεήματα τοῦ μέσῃ στοὺς κόσμους τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης. «Ὁ πρώην μαθητὴς» ποῦ ἔγραψε πέντε ἀράδες σὲ μιὰ γλώσσα ποῦ ὁ κ. Σκιας τὴν λέει καθαρεύουσα γιὰτὶ ἔχε μέσα τὴν «ἐκ» μὲ γενικὴ, τὴν «ἐν» μὲ δοτικὴ, τὸ «εἰς», πλαταίνει, προβιδιάζεται γιὰ τὸν κ. Σκιας, ἢ πράξη του γίνεται γενικώτερη, αὐτὸς γίνεται «ἄνθρωπος γράφων προχειρῶς ἐν ἐπιστολαῖς γλώσσᾳ τινὰ». Ἡ κρίση σχηματίστηκε, κρίση μὲ κύρος, ἀφοῦ ἐκφράζει ἀμεσο δεδομένο τῆς ἐμπειρίας· μπορεῖ λοιπὸν σὲ κάθε περίστασι νὰ χρησιμεύει γιὰ λόγος ἀποδεικτικὸς. Μέσα στὴ συνείδηση τοῦ κ. Σκιας ἡ ἀπαράστασι τοῦ «πρώην μαθητοῦ» ποῦ γράφει πέντε ἀράδες σὲ τέτοια γλώσσα ὑπάρχει τώρα διαφορετικὴ σημαντικὰ—ὡς παράστασι «ἀνθρώπου ἀπαιδευτοῦ γράφοντος προχειρῶς γλώσσᾳ τινὰ—τὴν καθαρεύουσαν».

Πηγαίνετε ὕστερα νὰ τοῦ πῆτε πῶς δὲν ἔχει σημασία τὸ γράμμα τοῦ «πρώην μαθητοῦ». Σκιας εἶστε ἀμέσως σηκώνεται ἢ γροθιά—οὐδεὶς σωφρονῶν δύναται ποτε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἄνθρωπος γράφων προχειρῶς ἐν ἐπιστολαῖς γλώσσᾳ τινὰ δὲν διανοεῖται οὐδὲ ἐκφράζει τὰ διανοήματα αὐτοῦ ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ». Κι ἂν ἐσεῖς παρατηρήσετε ἀκόμη, ὅτ τὰ μόνον στοιχεῖα τῆς καθαρεύουσας ποῦ βρίσκονται στὸ γράμμα—«ἐκ» μὲ γενικὴ «ἐν» μὲ δοτικὴ, «εἰς» κ.τ.λ. ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποῦ εἶτανε λούστρος, ποτὲ βέβαια μιλώντας δὲν τὰ μεταχειρίστηκε—«ἐν Ἀμερικῇ, εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν σας» — ὅτι λοιπὸν τὸ γράμμα δὲν μπορεῖ νὰ ποδείξει ἂν ἐκφράζει τὰ διανοήματα τοῦ ἐν ταύτῃ τῇ γλώσσῃ» ὁ κ. Σκιας θὰ φωνάζει τὸν Πάουλ, τὸν Ολίβιου, τίς παροιμίες τοῦ Πολίτη, τὴν «ἰδίαν πείραν» τὴν ἀμαρτυρίαν αὐτοῦ

τοῦ Ψυχάρη» καὶ θὰ σὰς ἀποδείξει «τρανώς» πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι «καταληπτὴ, ἀγαπητὴ οἰκεία εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν», «διάλεκτος τῆς ἑλληνικῆς καὶ δὴ ἡ ἐπικρατεστέρᾳ». Ἰριζῶ τὸ σῦλλο — καὶ βλέπω νὰ τάποδείξει, νὰ ξαναγράφει δηλ. τὴν ἀποδείξει γιὰτὶ τὴν εἶχε καὶ στὸ πρῶτο βιβλίον νὰ τάποδείξει μὲ κάποιο «δημῶδες ἄσμα Χριστὸς γεννᾶται σήμερον ὑπερ ἔδουσιν ἐν ταῖς οἰκίαις οἱ παῖδες κατὰ τὰ Χριστοῦ γέννη». Καὶ γιὰ τὸ ἄσμα αὐτὸ εἶχε πεῖ στὴν κρίση τοῦ ὁ ἐπικριτῆς, πῶς εἶπε καὶ γιὰ τὸ γράμμα. Τί λέει τώρα ὁ κ. Σκιας; «Ἰδιαν ἀξιολογία εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ ἐπικριτοῦ ὅτι τὸ γνωστότατον ἐν τῇ καθαρεύουσῃ κατὰ τὸ πλεῖστον γεγραμμένον ἄσμα δὲν ἀποδεικνύει ἐξοικειωσίν τινὰ (σύντινα, βέβαια) τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν καθαρεύουσαν, ἀλλ' εἶναι ὅμοιον πρὸς τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ψαλλόμενα ἄσματα τὰ συντεταγμένα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ. Ἀλλ' ὅμως, τὸ ὑπὸ τῶν παιδῶν ἀδόμενον ἄσμα τοῦτο δὲν εἶναι ἐκκλησιαστικόν οὐδὲ διατάχθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' εἶναι αὐτόχρημα δημῶδες, μόνον τὴν ὑπόθεσιν ἔχον ἱερὰν καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ δῶνατο δὲ κάλλιστα νὰ εἶχε γραφῆ καὶ ἐν δημῶδες γλώσσῃ, ὡς ἔχουσι γραφῆ ἄλλα ὅμοια» (σελ. 22). Ἄν χρεῖς ἐκεῖνοῦ ποῦ γράφει μὲ κρίση, ἔστω κι ἂν περιγράφει μόνον μιὰ σιαμαχίαν, εἶναι νὰ φανερῶναι καὶ τὰ σωστά ὅσα βρίσκει στὸ ἔργο ποῦ κρίνει καὶ τὰ ἄλλα, πρέπει νὰ μὴν τὸ κρύψω, καὶ μὲ χαρὰ τὸ φωναζῶ, πῶς ἡ τελευταία παρατήρησι τοῦ κ. Σκιας ὅτι «τὸ ἄσμα τοῦτο ἡδύνατο κάλλιστα νὰ εἶχε γραφῆ καὶ ἐν δημῶδες γλώσσῃ» εἶναι πολὺ σωστή. Ἀποῦμαι ποῦ δὲν μπορῶ νὰ πῶ τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τίς ἄλλες. Τὸ «ἄσμα» αὐτὸ «ἱερὰν» δὲν ἔχει μόνον τὴν ὑπόθεσιν. Οἱ πιότερες φράσεις του εἶναι συγκολλημένες ἀπὸ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα — ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει, ὁ ποιητὴς τῶν οὐρανῶν, ἐν τῇ σπηλαίᾳ τίκεται, ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων κ.τ.λ. Ἔτσι θὰ πείσει κὶ ὁ «θαυμασμὸς» τοῦ κ. Σκιας γιὰ τὸν «ἀξιολογία ἰσχυρισμὸν τοῦ ἐπικριτοῦ». Ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Σκιας—γιὰτὶ νὰ μὴν ἐξακολουθῆσει; «Ἡ ὑπαρξίς λοιπὸν τοιοῦτου ἄσματος ἀποδεικνύει τρανώς ὅτι ἡ καθαρεύουσα εἶναι εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν ἀγαπητὴ καὶ οἰκεία». Τὸ πρῶτο, μπορῶ νὰ τοῦ τὸ χαρίσω ἄλλως τε δὲ δυσκολεύομαι νὰ τὸ παραδεχθῶ. Ἀγαπητὴ, καὶ σεβαστὴ μάλιστα, ἀφοῦ πιστεύει ὁ λαὸς πῶς εἶναι σημάδι παιδείας κ' εὐγένειας τοῦ εἶναι μάλιστα τόσο πῶς ἀγαπητὴ καὶ τόσο πῶς σεβαστὴ, ὅσο λιγώτερο τὴν καταλαβαίνει. Μήπως καὶ στοὺς ἀπεπαιδευμένους δὲν εἶναι τὸ ἴδιο

ἡ ἀρχαία; Ὁ μακρῶνος ὁ λαὸς νομίζει πῶς θὰ δεῖξει ἐξευγενισμό καὶ μόρφωσι ἂν μπορέσει νὰ μιλήσῃ καθαρεύουσα—κ' ἐμεῖς οἱ «πεπαιδευμένοι» δὲν πιστεύουμε πῶς θὰ γίνουμε Ἕλληνες ἀρχαίους, ἂν κατορθώσουμε νὰ μιλήσουμε τὴ γλώσσα τῶν προγόνων; Ἀπὸ τὴν ἀνοησία μας αὐτὴ δὲ βασταεῖ ὅλο τὸ γλωσσικὸ ζήτημα;—Εἶναι, γράφει ὁ κ. Σκιας, καὶ οἰκεία. «Εὐθήμεν» θὰ τὰπαντοῦσθῃ Εὐριπίδης ποῦ εἶτανε κίβλας στὴν ἐποχὴ τοῦ ἐπαναστατικῆς κ' αὐτὸς στὴ γλώσσα. (Βερναρδάκη—Εὐριπίδου Φοίνισσαι, σελ. 97). Καὶ καλὰ ἔκαμε ὁ Εὐριπίδης καὶ μὲς θυμήθηκε. Στὴ σελ. 15 γράφει ὁ κ. Σκιας ὅτι «καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὑπῆρχον κατὰ διαλέκτους διαφορὰ τυπικῆς περισσώτεροι τῶν διακρινουσῶν τὴν καθαρεύουσαν ἀπὸ τῆς δημῶδους. Καὶ ἐν αὐτῇ μόνῃ τῇ γραπτῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ πολλὰκις παρατηροῦνται παραλλαγὰ οὐδὲως ἀσημαντοί. Ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς εἶπεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν διγλωσσοὶ ἢ παλιγγλωσσοὶ οὐδὲ γλωσσικὸν ζήτημα ἐγεννήθη τότε, διότι δὲν ὑπῆρχε γλωσσολογία καὶ ἐπομίνους οὐδὲ ψευδογλωσσολογία—ἢ ἀπαραίτητη οἰκία. Φυσικὰ γὰρ τοὺς ἀρχαίους κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ πεῖ πῶς εἶτανε διγλωσσοί, ἀφοῦ δὲ φροντίσανε οἱ ἀστέγαστοι νὰ παραγγείλουνε καὶ δευτέρη γλώσσα—τὴ γροθινὴ φροσινά. Καὶ ζήτημα γλωσσικὸν δὲ γεννήθηκε τότε— καθὼς φαίνεται ὅχι γιὰτὶ δὲ βρέθηκαν οἱ ἐπαναστατικοί, ἀφοῦ τέτοιος ἐσταθῆκε ὁ Εὐριπίδης, ἀλλὰ λοιπὸν γιὰτὶ δὲ θὰ εἶχαν οἱ τότε Ἀθηναῖοι τὴ γνώση καὶ τοὺς δασκάλους τῶν τωρινῶν. Καταλαβαίνετε; Λέγαμε λοιπὸν πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι «εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν οἰκεία»—τότε δηλ. ὁ κ. Σκιας. Τὸ κατάλαβε, λέει, ἀπὸ τὸ «δημῶδες ἄσμα τῶν Χριστοῦ γέννη». Καὶ φυσικὰ, ἀπ' τὰ «οἰκεία» τῆς καθαρεύουσας θὰ εἶναι ὅσα βρίσκονται στὸ ἄσμα αὐτό, ἢ «ἐν» μὲ δοτικὴ, κατὶ ἄλλα, ἀφοῦ δὲ εἶναι αὐτὰ ποῦ μαρτυρήσανε γιὰ τὴν καθαρεύουσα δλόκληρη—πῶς εἶναι οἰκεία. (Καθαρεύουσα δλόκληρη εἶναι «σχημα δὲ ὁμοῦρον». Ἡ καθαρεύουσα εἶναι μισή—κατὶ γιὰ τὰ μισὰ μισαλά). Εἶναι καὶ κατὶ ποῦ δὲ βρίσκει ἀκρῆ. Καὶ θάκουσε βέβαια πολλὰς φορὰς ὁ κ. Σκιας ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ νὰ μεταχειρίζονται—καὶ μὲ κάποιαν εὐκολίαν—τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τῆς καθαρεύουσας—ἀφοῦ εἶναι οἰκεία. Ἐγὼ, ἂ μὲ ρωτήσετε, τί νὰ σὰς πῶ; γιὰ τὰ ἄλλα δὲν ξέρω—πόσο εἶναι οἰκεία. Ὅσο γιὰ τὴν «ἐν» μὲ δοτικὴ πιστεύω ἀδισταχτὰ πῶς στοὺς «πεπαιδευμένους» τουλάχιστο εἶναι πολὺ οἰκεία—ἀρχίζω, βλέπετε, νὰ δέχομαι τίς θεωρίες τοῦ κ. Σκιας—τόσο οἰκεία, ὥστε νὰ διαβάξωμε συ-

σαν κανὰ Νομάρχη. Ἀφοῦ ὅλο εἶταν τέχνασμα τοῦ ἀρχηγοῦ, γιὰ νὰ κάνει ρεκλάμα στὴν πολιτεία, πῶς ἔπαισε κλέφτες. Γραφτό μου εἶταν καὶ τοῦτο. Καὶ συλλογιόμουνε τότες ἔτσι δά: Ἔπαισε στοὺς κλέφτες κ' οἱ κλέφτες μὲ κανακέψανε μὲ τὴ μεγαλύτερη ἐθγένειαν, κι ὅμως ἐγὼ κλέφτης δὲν εἶμαι. Κι ἀφοῦ ποῦ ναι βλαμμένοι γιὰ νὰ προφυλάγουν τὴν ἡσυχίαν τῶν τομιῶν ἀνθρώπων μὲ σκεντζεβουν ἔτσι κι ὅμως ἀφοῦ κλέφτες δὲν εἶναι ὡ τὴν ἀνάποδη στὴν κοινωνία, καλὰ τὰ λέγε κι ὁ Καπετὰν Ἀναστάσιος. Τ' ἀμάξι ἔτρεχε σὺν ἀστραπῇ καὶ σὲ λίγο φτάσαμε στὴν Σαλονίκης τὰ προθύρα. Ἡ μυρωδιὰ τῆς καπνῆλας καὶ τῆς τσιρονῆλας μὲ πῆρε ἀπ' τὴ μύτη καὶ μιὰ ζέστα! ἀνοποφερτῆ. Ἀνοίξανε τίς πόρτες τοῦ Κανλῆ-κουλι καὶ τ' ἀμάξι τράβηξε ἴσια μὲς' στὴν ἀβλή του. Ἐκεῖ μὲ βγάλανε, μὲ λύσανε καὶ μ' ἀφήσανε ν' ἀνακατωθῶ μὲ τὸς ἄλλους, ποῦ εἶτανε γεμάτ' ἡ ἀβλή ἀπὸ προφυλακισμένους. Σὰ βγῆκε ὅζω τ' ἀμάξι, ποῦ μ' ἔφερε, καὶ κλείσανε πάλι οἱ πόρτες μὲ περιτριγύρισαν ὅλοι κείνοι οἱ δυστυχισμένοι καὶ μὲ παρατηροῦσαν μὲ περιέργεια. Τὰ ἴδια τοὺς παρατηροῦσα κ' ἐγὼ καὶ κεί ποῦ τοὺς ἔβλεπα ἕναν ἕνα, γνώρισα κάποιον

μ' ἀπορία. Ἐναν ὑπάλληλο τοῦ σιδηροδρόμου ποῦ χαμὲ γνωριστεῖ ἄλλοτε οἶζω. — Κύριε Δημητράκη Λεμονίδη, τοῦ λέγω, εἶπε ἐδῶ; — Μπᾶ, καὶ τοῦ λόγου σας; — Καθὼς βλέπετε, φίλε μου. — Πῶς εἶσι; — Μὴν τὰ ρωτᾷς! εἶσι κ' εἶσι! καὶ μὲ δύο τρία λόγια τοῦ εἶπα, ὅσα ἔπρεπε νὰ τοῦ πῶ. — Μ' ἀφοῦ εἶναι ἀλάκρη Ὀδύσεια, ἀδερφε! — Ναι! μὲ τὴ διαφορά πῶς εἶν' ἀπὸ στερίας Ὀδύσεια. Καὶ εἶς πῶς ἐδῶ; — Ἐμένα, φίλε μου, μαζί μ' ὅλους ἀφρονούς ποῦ βλέπετε ἐδῶ, μὰς ἔχουσε φυλακισμένους ἐξ αἰτίας τῆς φωτιάς. Ὑπάρχουσε, λέει, ὑποψίς γιὰ τὸν καθένα μας, πῶς ἐμεῖς εἶμασθε τὰχα ποῦ βλάμας τὴ φωτιά καὶ νὰ διοῦμε, πῶς θὰ ξεκαθαρῆτε ἢ ὑπόθεσι. — Μὰ γιὰ σὰς, πῶς μιὰ τέτοια ὑπόψια; — Νὰ σοῦ πῶ, φίλε μου, ἡ φωτιά βγῆκε ἀπ' τὸ σπίτι τῆς πρὶν ἀρραβωνιαστικίᾳς μου, κ' ἐπειδὴς λίγον καιρὸ προτύτερα εἶχαμὲ χωριστεῖ, ὑποψιαστήκαμε, πῶς ἐγὼ γιὰ νὰ ξεδικιωθῶ ἔβαλα τὴ φωτιά. — Καὶ τώρα;.. — Τώρα ὅ,τι γίνετ' στὴν τύχη.

Ἐβαλα μὲ τὸ νοῦ μου, πῶς ἀφοῦ, ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος νὰ βρίσκεται τῶρα φυλακῆ πολὺ καλὰ μπορεῖ νὰ βάλῃ τὴ φωτιά καὶ κατὰ τρεῖς τόσον κόσμω, καὶ τότε σιγάθηναι. Μὰ κεί μέσα, ποῦ δὲν εἶχα κανέναν ἄλλον νὰ συνεννοθῶ, δὲν εἶταν ἀνάγκη νὰ τοῦ τ' ἀποδείξω. Καὶ καλὰ ἔκανα, γιὰτὶ ἀφοῦ μὲ συβούλησε τί ἔπρεπε νὰ κάνω. Ἄκουε, μου λέει, τί νὰ κάνεις. Πιάσε καὶ γράψε σ' ἕνα χαρτί σύντομα σύντομα τὰ χαλίκια σου στὸ διαφεντὴ σας, κ' ἔλα ν' ἀνεδοῦμε ἀπάνου. Ἀπὸ κεί θὰ βλέπουμε κατὸν στὸ δρόμω δὲν εἶναι βολετό νὰ μὴν περάσει κανένας γιωστὸς ἢ δικὸς μου ἢ δικὸς σου. Τοῦ τὸ ρίχνουμε λοιπὸ μὲ τὰ παρκάκια νὰ τὰ πᾶσι στὸ διαφεντὴ σας, κ' ἐκεῖνος σας κάνει τὰ καλὰ του νάρτε νὰ σὲ πᾶσι ἀπὸ δῶ. — Κκαὶ λές; τοῦ λέω. Καὶ στὴν ὄρα ἔβγαλα ἀπ' τὴν τσέπη μου ἕνα χαρτί καὶ ἕνα μολύβι κ' ἔγραψα πέντεξη λόγια, καθὼς ἔπρεπε, στὸ διαφεντὴ μας τὸ διασά σὲ μὲν ἀκρῆ τοῦ μαντηλιοῦ μου, κ' ἔδισα στὴν ἄλλη τσέπη μου τὸ μαντηλιὸν τὴ σουγιά μου γιὰ νὰ βαρύνει, ἐπειδὴς πέτρα ἐκεῖ μέσα δὲ βρίσκούντανε. Ὑστερα μὲ πῆρ' ὁ Λεμονίδης κ' ἀρχινήσαμε ν' ἀνεβαίνουμε πάνου στὸν Κουλά ἢ ἐκεῖ εἶτανε κυκλικὴ καὶ τριγυρίζαμε ἀναβαίνοντας. Σὲ κάθε λίγα

χνά στις ἐφημερίδες φρα σεῖ ἀναλόγως μὲ αὐτὴ καὶ κ. Τάδες ἐπανερχόμενος ἐν τῇ οἰκίᾳ. Εἶναι, ὡς βλέπετε, ὑπερβολικὰ οἰκεία, πῶς εἰκάζει παρ' ὅτι σπουδὴ ἰδίου τοῦ ἀρχαίου, τὸς οὐκ εἶπα ὥστε νὰ οἰκισθῆ αὐτὴ ἢ ἰδία ἔχοντο πρὸς τὴν οἰκίαν ἐννοίαν τῆς ἐν τόπῳ στασεως ἀλλὰ καὶ «πρὸς τὴν μὴ οἰκίαν τῆς εἰς τόπον κινήσεως». Τέτοιαν «οἰκειότητα» ἀποτελέσματα εἶναι καὶ τὸ περίφημον ἐκεῖνο «σῶζον τον» ποῦ εἶχε γράψει κ. ποιῶς «πεπαιδευμένους», καὶ ἀπὸ τοῦς κάλους, τῆς περασμένης γενεᾶς, εἶναι καὶ κατὰ ἀδικίαν ὑποταχτικὴς πούτυχε νάπαντήσω καποτε στή «Γεωλογία» τοῦ κ. Μητρόπουλου: «κατὰ πρῶτον λόγον ἐνεργεῖ τὸ βάρος τῶν πετρωμάτων, ἅτινα ἀνοήτως» (Τομ. Α', σελ. 365), «πανταχοῦ λατύνον-αὶ αὐτοὶ νόμοι ἐπικρατοῦσι» (Τομ. Α', σελ. 221), καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα. Ὁ κ. Σκιας εἶχε τὴν πρόνοιαν στή σελ. 20 γὰρ νὰ μᾶς προσφύλαξει ἀπὸ τὸ «πονηρὸν πνεῦμα» τῆς ψευδο-γλωσσολογίας νὰ γράφει ὅτι «πρεσβύως κατὰ τὴν μεταδόσιν τῆς καθαρῆς εἰς ἀσπίδους ἀπαιδεύτους καὶ ἐξ ἀπαιδευτῶν γεννηθέντας συμβαίνουσιν ἐνίοτε — καὶ εἶναι ἀναπόφευκτοι — διαστραφαὶ αὐτῆς, ὡς τὴν ἐφημερίδα κ.τ.λ.». Αὐτὰ φυσικὰ δὲν ἔχουνε σχέση καμιά μὲ τὰ παραπάνω. Πι' αὐτὸ μάλιστα τὰναφέρω τώρα, μήπως καὶ γελαστεῖ καὶ εἰς καὶ νομίσει πὼς ἔχουν καὶ πιστέψει πὼς δὲν εἶναι σπουδαία ὅσα λέει ἐδῶ ὁ κ. Σκιας. «Ἐδῶ, καθὼς βλέπετε, ὁ λόγος γι' ἀπαιδευτῶν» ἐκεῖ γιὰ «πεπαιδευμένους». Ἐδῶ «διαστραφαὶ ἐξ ἀρχαίας» ἐκεῖ «μεγάλη οἰκειότης». Ποιὸς εἶναι κιάλας ἂν οἱ ἄνθρωποι μ' αὐτὰ δὲ νομίζουν ὅτι θὰ ἐξασφαλίσουνε τὴ «βασιλείαν τῆς ἀρχαίας» ἐπάνω κατω-σάν τὸν Ἰσραήλ, ποῦ «εὐνοῦχισεν ἑαυτὸν» ὁ Θεὸς γὰρ νὰ ἔχει σίγουρη τὴ «βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»;

Ἄς γυρίσουμε στὸ «οἰκεῖον» — καὶ ἄς πᾶμε παρακάτω. Ὁ κ. Σκιας, βλέπετε, δὲ σταματᾷ ἐκεῖ — γιὰτὶ νὰ σταματᾷ; κατῆρας εἶναι. «Ὡς ἐκ τούτου μάλιστα (τῆς μεγάλης οἰκειότητος) συνέβη πολλὰ ρητὰ τῆς Γραφῆς καὶ τινὰ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων νὰ καταπνήσωσι ἀηδῶδεις παροιμίας (π. χ. αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν. — ἄλλα τὰ λαλούμενα καὶ ἄλλα τὰ νοούμενα. — ἀφένονται σοὶ αἱ ἁμαρτίαι). Θὰ ἦτο ποτε θύνατον τοῦτο ἂν τὰ ἀρχαῖα γλωσσικὰ στοιχεῖα ἦσαν νεκρὰ καὶ ἀπρόσιτα εἰς τὸν λαόν;». Αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν τέτοια πράγματα σήμερον ἐξόν

πᾶ ἂν ἔλλα τὰ λαλούμενα καὶ ἄλλα τὰ νοούμενα, εἰδεμένη δὲν ἀφένονται τέτοιες ἁμαρτίαι. Ὁ κ. Σκιας ἐνοστάλησε, φαίνεται, ἐποχὴς περασμένες: ἐποχὴς γλωσσολογικῆς «sanctae simplicitatis» ὅπου εἶχανε πέραση ἐπιχειρήματα τέτοια. Ἡ νοσταλγία τοῦ σεβαστοῦ. Πόσοι ἀπὸ μᾶς σὲ στιγμὴς αἰσθηματικῆς δὲ νοσταλγίαν τὸ μεσαιῶνα, τὴν Ποιητικὴ-πατὴ ἐποχὴ, μὲ τὰ πάθη τὰ γιγαντήνια, τὰπειροβάθα αἰσθήματα, τὴν ἀναμμένη φαντασία; — τὴ «σχολαστικὴ» φιλοσοφία καὶ τὴν αἰετὴ ἐξέταση;» Κ' εἶναι ἀρετὰ ντιλεττάντικη ἢ νοσταλγία τοῦ κ. Σκιας — ἓνας λόγος παραπάνω γιὰ νὰ δικαιωθεῖ ἀπὸ μᾶς «τοῦς ντιλεττάντηδες τῆς γλωσσολογίας» (σελ. 5). Ὁ, τι καὶ γὰρ, μ' αὐτὴ κερδίζει τὸ βιβλίον — μὰ μόνον μ' αὐτὴ; — καὶ καποια παρδαλὴ θεωρία, σὴν ἀποκρίτικη φορεσία, ἀροῦ ἀπὸ τὴ μιά μεριά βλέπουμε τὰ ὀνόματα καὶ διαβάζουμε γνῶμες τοῦ Πάουλ καὶ τοῦ Πιτίνεϋ «δοκιμασιῶν γλωσσολογικῶν» ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μαθαίνουμε ὅτι ἀρχαῖοι τύποι συναποθαμένοι μὲ τὸν κόσμον ποῦ τοῦς ἔφερε καὶ τοῦς κρατοῦσε στή ζωὴ, μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ σωθήκανε σὲ μερικὰ ρητὰ — ρητὰ ὅχι νεόπλαστα φράσεις παλαικῆς, τοῦ κόσμου ἐκεῖνου — δὲν εἶναι νεκροί, ἀδιάφορο ἂν εἶναι ντροπὴ νὰ τὰ συζητῆ κανεὶς αὐτὰ, ἀδιάφορο, θέλω νὰ πῶ, ἂν δὲν ἔχουνε μὲς στήν ψυχὴ μᾶς καμιά γνωριμία, σχέση ἀπολύτως καμιά μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ γλωσσικοῦ μᾶς ὄργανισμοῦ — ἂν δὲν ἔχουνε θέση στὸ γραμματικὸ σκελετὸ τῆς γλώσσας μᾶς — ἂν εἶναι γιὰ τὸ λαὸ τύποι ὄλους διόλου ἄδεια. Μπορεῖ νὰ ρωτήσῃ ὁ κ. Σκιας — στή μέθοδον τουλάχιστο τῆς ἐρευνᾶς του σὰ νὰ κρύβεται ἓνα τέτοιο ρῶτημα — πὼς θὰ τὰ ἐξηγήσουμε αὐτὰ; ἀρχαῖες φράσεις νὰ εἶναι ρητὰ τωρινὰ, καὶ ἄλλα τέτοια φαινόμενα; Ἡ ἐξήγησι βέβαια δὲν εἶναι δύσκολη, μάλιστα ὅταν τὰ ρητὰ εἶναι παρμένα ἀπ' τὴ Γραφή. Εὐκόλη ὅμως εἶτε δύσκολη, εἶτε γιὰ τὴν ὥρα ὄλους διόλου ἄγνωστη, ποῦ ἀκούσθηκε ποτέ, γιὰ νὰ κατορθώσῃ κανεὶς νὰ ἐξηγήσῃ ἓνα φαινόμενον, νάναίρει ἢ νὰ παραμορφῶναι τὴν ἐμπειρία; Ὡς τόσο αὐτὴ εἶναι ἡ ταχτικὴ μέθοδος τοῦ κ. Σκιας, γόνιμη πολὺ σὲ θεωρίας ποῦ τὸ μόνον τοῦς προτέρημα εἶναι, φοβοῦμαι, ἡ πρωτοτυπία.

(ἀκολουθεῖ).
ΣΤΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

εἶχε κ' ἀπὸ μιά σιδερένια πόρτα στὸν τοίχον γερὰ κλειδωμένη. Εἶταν ἀφτοῦ κελιά φυλακισμένων. Σὲ καθέν' ἀπ' ἀφτὰ εἶτανε θυμμένη καὶ ἀπὸ μιά ζουτανῆ ψυχὴ. Κακοῦργοι, σοῦ λέει ὁ ἄλλος, καὶ πρέπει νὰ τιμωρηθῶν. Τότες συλλογιστικὰ πὼς ἓνα βῆμα, ἀκόμα καὶ πολὺ ὀμορφα μπουρσα νὰ πηθῆξω σ' ἓνα τέτοιο κελλὶ κ' ὕστερα ἀντίο μὰ σέλλια κ' ἐφριζα καὶ ἀνατρίχισα: μιά δρασκελιά λιπὸ μὲ χῶριζε μόνον ἀπὸ κείνον τὸ ζουτανὸ θάνατον! Τέλος βγήκαμε ἀπάνου ἀπάνου στήν κορφή τοῦ πύργου, μὰ τὰ γόνατά μου εἶχανε κοπεῖ ἀπ' τὴν κούραση: τέτοιο ἀνεβάσμα δὲν ἔκανα ποτὲ στή ζήση μου

Τὸ βλέμμα μου ἔπεσε πάνου στήν πολιτεία: τί φοβερὴ καταστροφὴ εἶταν ἐκεῖνη! ἢ μισὴ κοντὰ τὴ Σαλονίκη εἶτανε καμένη καὶ κάπνιζ' ἀκόμα, καὶ βρωμοῦσε: καὶ ὁ ἀγέρας, ποῦ μᾶς ἔγγιζε τὰ πρόσωπα, μᾶς εἰκαιε. Εἶχα τὸ μάτι μου καρφωμένον κάτω στὸ δρόμο, μὴν περάσει κανεὶς γνωστός καὶ μοῦ ἐσφύγει. Ἄξαφνα μὲς τὸ πλῆθος π' ἀνεβοκατεβκινε ξάνοιζα ἓνανε μὲ τὴ φορεσία τοῦ σκολειοῦ μᾶς, ποῦ ῤχούντανε κατὰ τὸν πύργον. Κάρφωσα πάνου του τὰ μάτια μου, μὴν τόνε χάσω, καὶ ἅμα ἦρθε κοντὰ, εἶδα πὼς εἶτανε ὁ Νίκος ὁ Ὀρρανίδης συνταξιώτης μου Σαλονικιὸς καὶ τοῦ φώναξα μὲ λαχτάρια: Ὀρρανίδη, Ὀρρανίδη!

Σὰ γύρισ' ἀπάνου καὶ μ' εἶδε, ἔκανε τὸ σταθρὸ του.

— Τί γυρᾷς ἐδῶ ἀφτοῦ, μωρ' ἀδερφέ;

— Μὴν τὰ ρωτᾷς, Νίκο μου, «ἢ κακιά ἢ ὥρα ἀπ' τὰ κεραμίδια κατεβαίνει». Παρ' ἀφτὸ καὶ θὰ μάθει: δὸς το τοῦ διαφεντῆ καὶ πὲς πὼς μ' εἶδες ἐδῶ πάνου νὰ κάνε ὅ,τι θὰ κάνε νὰ μὲ γλυτώσει. Κι ἀφτὰ λέγοντας τοῦ ῤιζα τὸ μαντήλι μὲ τὸ χαρτί. Ὁ καημένος ἄς εἶναι καλὰ, τ' ἄρπαξ' ἀμέσως, τ' ἀνοιξε καὶ τραβήχτηκε σὲ μιὰν ἀκρὴ καὶ τὸ διαβάσε. Κι ἅμα καταλαβε τί τρέχει, γύρισ' ἀπάνου καὶ μ' εἶδε χαμογελώντας. Καὶ κάμνοντάς μου χαιρετισμὸ μὲ τὸ χεῖρ στὸ κεφάλι μου φώναξε,

— Θάρρος, θάρρος! ἐγὼ θὰ σοῦ τὰ σιάξω ἀμέσως, μὴ σὲ μέλει. Κ' ἐτρέξε κατὰ τὴν πολιτεία. Τότες μόνον ἦρθε στὸ νοῦ μου νὰ δῶ τὸ σκολεῖο μᾶς. Γυρίζω, τί νὰ δῶ; Μήτε σκολεῖο, μήτ' Ἐκκλησιά, μήτε Μητρόπολη, μήτε προξενεῖο! Καὶ θυμήθηκα τότες τοῦ λησπῆ τὰ λόγια: «ἓνας ἀγέρας, μιά φωνιὰ, ἓνας σεισμὸς τὰ κάνει γῆς!» Γῆς μονάχη καὶ συντρίμια, ποῦ καπνίζανε, ἔβλεπες τώρα ἐκεῖ, ποῦ ἄλλοτες ὑψώνονταν τόσα μεγαλόπετρα χτίρια. Ἄς εἶναι δᾶ.

Ἡ προθυμία τοῦ συνταξιώτη μου μοῦ ὤσκει πολὺ θάρρος: μοῦ κάμνε κουράγιο καὶ ὁ Λεμονίδης.

Ο ΝΟΥΜΑΣ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ
Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10. — Γιὰ τὸ ἔξω-
τερικὸ ὄφ. χρ. 0
20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στὰ κεντρικὰ τῆς Πλατείας
Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργεῖου Οἰ-
κονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιδόρου (Ὁ-
φθαλμιατρεῖο) Σταθμοῦ ὑπογείου Σιδηρο-
δρομοῦ (Ὁμόνοια) στὸ καπνοπωλεῖο Μανω-
λακῆ (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια),
στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολᾶου.
Στὸν Πειραιᾶ: Καπνοπωλεῖο Γ. Σηροῦ.
ὁδ. Βουβουλίνας ἀρ. 1, σιμὰ στήν Τρούμπα
Ἡ συντρομὴ πληρώνεται μπροστὰ κ'
εἶναι ἐνός χρονου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ
Κ Α Ι
ΠΡΑΜΑΤΑ
Ν Α

δοῦμε τώρα τί καλὸ θὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ κοινοβου-
λευτικὸ ἡμέρωμα ποῦ μὲ τόσο καμάρι ὁ κ.
Ράλλης μᾶς τὸ τεῖλεσε στήν τελευταία συνε-
δρίαση τῆς Βουλῆς. Πρέπει ὅμως πρῶτα καὶ
ἀρχῆς νὰ παραδεχτοῦμε πὼς πάντα ἔτσι θὰ
φύερονται ἀναμεταξὺ τοῦς οἱ πολιτικοὶ μᾶς
ἀρχηγοὶ καὶ πὼς δὲ θὰ κάνει ἀπίστες ὁ Ρά-
λλης, — «τα μαθαίρει ἔρθε σὲ πράματα ὁ Θε-
σπύκης — θέλωμε δηλ. νὰ ποῦμε πὼς ὁ κ.
Ράλλης θὰ ξεχάσει μὰ γιὰ πάντα πὼς ἐκπο-
ρεύεται φιλοφω, κ' ἐκ τοῦ Ἐντελέγυιὰ ν-
νη, καὶ δὲ θὰ ζητήσῃ: νάνιπολυτενεταὶ τὸ
Ἐπορευεῖτο μὲ τὰ δημοκοτικὰ μέσα ποῦ μὲ

Τώρα πλιά μείνε ἔσυχος, ἄβριο θὰ εἶσαι ἄρτε-
ρος. Γυρίσαμε ὕστερα ἀπ' τὸ πεινὸ μέρος τοῦ πύργου
κ' εἶδα τὴ θάλασσαν τὴν ἀτράχηλ τοῦ Θεσμικοῦ ν'
ἀπλώνεται μπροστὰ μου ἀπέραντη, πρασινογάλανη.
Ὁ ἥλιος ἤθελε καμιά ὥρ' ἀκόμα νὰ βουτήξῃ στή
δύση πέρα, καὶ καθρεφτιζούντανε μὲς τὴ θάλασσαν,
καὶ τὴν ἔκαμνε ἀργυρόχρυσον κατὰ κείνο τὸ μέρος.
Καὶ βύθιζα τὸ βλέμμα μου μὲς στὸ πέλαο, καὶ λη-
σμοῦσα τὴ θέση μου. Καὶ ρουφοῦσα μ' ὄλη μου τὴ
δύναμην τὸν καθάριον τὸν ἀγέρα τῆς θάλασσας ποῦ
καθόλου δὲν ἔμοιαζε μὲ τὸν ἄλλο τὸ ζεστὸ τῆς πο-
λιτείας.

Ἄρου κάμποσιν ὥρα ξεχάστηκα μὲ τίς καλλονὲς
τῆς φύσης, ποῦ παντοῦ καὶ πάντα εἶν' ἀταίριαχτες,
ὁ σύντροφός μου στὰ ὕστερὰ μ' ἓνα πίζο-απο «Πᾶμε
κάπου» μοῦ θυμισε τὴ θέση μου, καὶ ἀρχινήσαμε νὰ
κατεβαίνουμε. Κεῖνη τὴν ὥρα μὲς στήν ἀβλὴ εἶταν
ἓνας φύλακας μ' ἓνα πανεῖρι καὶ μοίραζε ἀπὸ ἓνα τέ-
ταρτο ψωμί στὸν καθέναν: ἔδωσε καὶ σὲ μᾶς τὸ με-
ρίδιό μᾶς, τὸ ταῖνι ποῦ λένε τούρκικα.

Τριάντα ὥρες εἶχα νὰ βάλω βουκὰ στὸ στόμα
μου καὶ καταβρόχτισα κείνον τὸ κομμάτι τῆς κουρα-
μάνας σὴν παντοσπάνι. Ὄντας νύχτωσε, ἀνάψανε
μιά λάμπα μὲ σπασμένο καὶ καπνισμένο γυαλί, μὲς
σ' ἓνα φανάρι μὲ τὰ τζάμια του ἀπλυτα, δὲν ξέρω

τόση μαστοριά μεταχειρίζονταν ο μακαρίτης σύμμαχός του.

"Ας πούμε τώρα πώς αυτά τα μέσα ξεχαστήκανε και πώς το κοινοβουλευτικό ημέρωμα είναι αληθινά και αιδώνιο μονάχ' αυτό είναι άρκετό ναλλάξει όλωσδιόλου τα πράματα και να μᾶς μπάσει σὲ κωνοῦρια ἐθνική ζωή. Μήν τὸ κρίνετε αὐτὸ ὑπερβολή; εἶναι φυσικότατο. Σκεφτεῖτε ποῦ μᾶς ἔφερε στὰ σημερῶνὰ χάλια και θὰ βρεῖτε σιὴ στιγμὴ και ποῦ θὰ μᾶς τραβήξει ἀπ' αὐτά. Ὁ τ ρ ῶ σ α ς και ι ἄ σ ε τ α ι, λέγανε οἱ ἀρχαῖοι. Ἡ Βουλὴ λοιπὸν ποῦ μᾶς γιόμωσε πληγῆς, ἡ Βουλὴ και θὰ μᾶς γιατρέψει.

Κατὰρα αὐτῆ|τοῦ Ρωμοῦ, νᾶχει ὁδηγὸ στὴ ζωὴ του τὴ Βουλὴ. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ φυσικό του, ἡ ἡ πολιτικὴ μόρφωση ποῦ τοῦ δώσανε, σ' αὐτὴ τονὲ σπρώχνει, εἶναι μεγάλη παρηγοριὰ νᾶχει γιὰ ὁδηγὸ Βουλὴ εὐγενικά, τίμα, πατριωτικά, και ὄχι Βουλὴ— ξέρουμε και μεῖς πὼς νὰν τὴν ποῦμε;— νά, σὰν και αὐτὴ ποῦχε ἴσαμε τώρα. Ὅσα βλέπουμε ἡμερῆ Βουλὴ, θὰ γίνουμε ἡμεροὶ κ' ἐμεῖς, ἡμερες θὰ γίνονται κ' οἱ ἐκλογές, ἡμερῆ θὰ γίνει σιγὰ σιγὰ κ' ἡ κοινωνία μας. Κι ὅσα βλέπουμε στὴ Βουλὴ νὰ δουλεύουν τίμα και πατριωτικά, προσπαθώντας ὁ Α. ἢ ὁ Β. νὰ πάρει ἢ νὰ κρατηθεῖ στὴν Ἐξουσία ὄχι μὲ ρουσφέτια και μὲ μπαγαποντιές, ἀλλὰ μὲ δουλιὰ και μὲ ἀξιοπρέπεια, τότε θὰ πάψουμε και μεῖς νὰ ζητᾶμε ρουσφέτι, ἀφοῦ θὰ ξέρουμε πὼς δὲ θὰ μᾶς τὸ δώσουνε, και θὰ πάψουμε νὰ ληστεύουμε τὸ δημόσιο ταμεῖο ποῦ ὅλοι σήμερα τὸ τριγυρνᾶμε λαίμαργα σὰν τὰ ὄρνια τὸ ψοφῆμι.

Εἴταν πατριώτης ὁ μακαρίτης ὁ Ντιεληγιάννης; κανένας δὲν τὸ ἀρνείται. Εἴταν ἄγριος και ντροπερὸς γιὰ τὴν πατρίδα μας ὁ θάνατός του; ὅλοι τὸ μολογήσαμε. Εἴταν ὁμως και καιρός νὰ γλυτώσουμε ἀπὸ τὸν τέτιον πατριωτισμὸ γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ σκεφτοῦμε μὲ τὴν ἡσυχία μας τί θὰπορίνουμε πρὶν ἀποβουλιάξουμε.

πόσα χρόνια, και τὸ στήσανε σ' ἕνα κοντάρι, ποῦ εἴτανε μπτηγμένο στὴ μέση τῆς ἀβλῆς.

Οἱ φυλκισμένοι ἀπλώσανε κάτι παλιόψαθες καταγῆς και ξεπλωθήκανε ἕνας πᾶ στὸν ἄλλον, σὰν τίς πεστωμένες τίς σαρδέλλες. Κάθησα κ' ἐγὼ πάνου σὲ μιὰ πέτρα και ὁ Λεμονίδης κοντὰ μου.

Ἡ ἀτμοσφαῖρα κείνη τῆς δυστυχίας και τῆς κκομοιρίας εἴτανε πνιγνικιά, μύριζε ἀθροπῆλας και καπνίλας ἀπὸ πετρόλαδο· παντοῦ βρώμα και δυσωδία. Και μιὰ φαργούρα πῶλωθα στὸ κορμί μου, μὲ εἰδοποιούσε πὼς ἡ φιλοξενη πέτρα, ποῦ μοῦ χρησίμευε γιὰ κάθισμα, μοῦ φιλοδιωρούσε και ἀπ' τὰ ζουντανά της. Γυρισκ νὰ τὸ πῶ τοῦ γείτονά μου, μὰ τὸν εἶδα, ποῦχε τὸν ἀγκῶνα του ἀκκομπισμένο στὸ γόνατο και μὲ τὴν παλάμη του ὑποστήριζε τὸ κεφάλι του και κοιμούντανε, γιὰ δᾶφτο δὲν τόνε νόχλησα, μόνε σηκώθηκα πάνου και ἀρχίνησα νὰ περπατῶ πάνου κάτου και νὰ μετρῶ τίς στιγμῆς, ποῦ φέβγανε σιγὰ σιγὰ σὰν τὴ γελῶνα. Και μὲσ' τῆς νύχτας τὴν ἡσυχία μου ταραζάνε τὰ νεβρα τὰ ρουχαλιτά, και ὁ θόρυβος τῆς ἀναπνίδας τῆς σωριασμένης ἐκείνης ἀθροπίνης μάζας.

Γύριζα ψηλὰ τὸ κεφάλι μου γιὰ ν' ἀποφύγω τὴ στενωχωρεμένη ἐκείνη ἀτμοσφαῖρα και κοιτάζα τ' ἀστέρηξ σ' ἐκείνο τὸ κομμάτι τ' οὐρανοῦ, ποῦ εἴταν

ΛΗΓΟΥΝΤΑΙ

γιὰ τὸ μακαρίτη Γ. Ἰακωβάτο τὸ ἀκόλουθο χαρακτηριστικώτατο ἀνέκδοτο, ποῦ ταιριαζει περίφημα και σήμερα.

Εἴταν και τότε, ὅπως και σήμερα, ὑπουργὸς τῶ Ναυτικῶν κάποιος βουλευτής, ποῦ καταλάβαινε ἀπὸ ναυτικά ὅσο και ὁ κ. Νώντας. Σηκῶνεται λοιπὸν ἕνα πρωὶ ὁ Ἰακωβάτος και πηγαίνει στὸ Ὑπουργεῖο. Ὁ ὑπουργὸς τονὲ δέχτηκε μὲ χαρὰ.

— Στους ὀρισμούς σας, κ. Ἰακωβάτε. Ὅ,τι διατάξετε!

— Ἐνα ρουσφετάκι... Ἐνα μικρὸ ρουσφετάκι...

— Ρουσφέτι λόγου σας; Τόσα χρόνια βουλευτής και ποτὲ δὲν πατήσατε στὸ Ὑπουργεῖο!.. Νὰ μᾶς τὸ πείτε μινὰχὰ και ἀμέσως θὰ γίνει!

— Μὰ εἶναι μεγαλοῦστικο τὸ ρουσφέτι μου... και δὲν ξέρω ἂ θὰ μπορέσετε...

— Καλέ, δὲ βαριόσαστε... Τέτιξ μικροπράματα...

— Ἐχω ἕναν περβολάρη... Τίμιο παιδί... Στὴ δουλιὰ πὶχ δὲν τοῦ βγαίνει κανένας... Σὰς παρακαλῶ λοιπὸ νὰ μοῦ τονὲ διορίσετε πλοίαρχο στὰ βασιλικά καράβια...

Ὁ ὑπουργὸς ἀρχίνησε νὰ γελᾷ· εἶξερε πὼς ὁ Ἰακωβάτος εἴτανε χωρατατζῆς και πῆρε τὰ λόγια του γιὰ χωρατό. Ὁ Ἰακωβάτος ὁμως ἔκκολλούθησε σοβαρά:

— Ἐμπρός, λοιπὸν! Τᾶποφασίξτε!

— Τί λέτε; Περβολάρης και νὰ γίνει καπετάνιος;.. Μὰ καταλάβαινε καθόλου ἀπὸ ναυτικά;

— Τί ἔχει νὰ κάνει; Μήπως καταλαβαίνεις ἀπὸ ναυτικά τοῦ λόγου σου ποῦγινες ὑπουργὸς τῶ Ναυτικῶν;

EIXE

ἔτοιμο ὁ συγγραφεὺς τὸ βιβλίο του, ἕνα βιβλίο χρησιμώτατο γιὰ μιὰ τάξη ἐργατικῶν ἀνθρώπων ποῦ μάθανε εὐτυχῶς λίγα γραμματάκια, ὅσα τοὺς χρειάζονται γιὰ τὴ δουλιὰ τους. Τὸ βιβλίο του ὁ συγγραφεὺς τὸχε γραμμμένο στὴ δημοτικὴ, τὴν ἐθνικὴ μας γλῶσσα, κ' εἴταν ἔτοιμος νὰν τὸ τυπώσει, ὅτα διχῶσε ἕνα κεφάλαιό του σὲ δυὸ τρεῖς ἀπὸ κείνους ποῦ θὰν τᾶγόραζαν.

Οἱ ἀκροατές του ἀντὶ νὰ ἐνθουσιαστοῦν ποῦ τοὺς μάθαινε ἐπιστημονικά πράματα δίχως νὰν τοὺς κουράσει καθόλου, τὸ ἐναντίο θυμώσανε και τοῦ εἶπαν:

πάν ἀπ' τὸ κεφάλι μου και βυθίζοῦμαι ὄρες μὲ τὴν ψυχὴ μὲσ' τ' ἄπειρο κ' ἔφερα στὸ νοῦ μου τίς συνειρμασμένες τίς φιλοσοφίες τοῦ Οὐγκῶ, ποῦ τόσο ταιριαζάνε τότες μὲ τὴν ἡλικία μου και μὲ τὴν ψυχικὴ μου στάση. Μὰ κάπου κάπου ἀκουγα πᾶν' ἀπ' τὸ κεφάλι μου κουδουνίσματα' ἀπ' ἀλυσίδες και μ' ἔπιανε ἀνατριχίλα.

Δὲν περιγράφεται μὲ λόγια τὸ βᾶσκανο τῆς νυχτιᾶς ἐκείνης· ἔκοψε θερρῶ, πέντε χρόνια ἀπ' τὴ ζωὴ μου.

Τέλος μὲ τὰ πολλὰ ἀρχίνησε νὰ χαράζει· σιγὰ σιγὰ ὁ οὐρανὸς γινούντανε σταχτερὸς και τ' ἀστέρια ἕνα ἕνα χανούντανε. Ὑστερα ἄσπρισε ὁ οὐρανὸς και ἄστρο πλιά δὲ φαίνονταν κανένα. Ἐγὼ ἐνιωθα δύνατὴ κεφαλαριά· κ' εἶχα σ' ὅλο τὸ κορμί μου λίγη-λίγη θερμότητα και στὰ μέλη μου αἰστάνουμου κομμάτια. Εὐόνησε τότες και ὁ Λεμονίδης και μὲ καλημέρισε.

- Πὼς τὰ πέρασες; μὲ ρώτησε.
- Κακὰ και ψυχρά· τοῦ λέω.
- Συνηθίζει κανεὶς στὴν ἀνάγκη.
- Ποῦ νὰ τᾶλλιζα ἐγὼ τέτοια πράματα;
- Ἡ ὀργὴ ἀπ' τὰ κερκιδία κατεβᾶναι.
- Ὁ θεὸς νὰ φυλάει τὸν κόσμο του.

Ἐβλεπα πὼς ἀπόφευγε νὰ μοῦ κάνει λόγο γιὰ

— Τί τᾶγοράεις; τὸ βιβλίο σου σὲ πέτιξ γλῶσσα. Γι' ἀγγράμματους μᾶς πῆρες; Ἐμεῖς ξέρουμε γράμματα, και ἂ δὲν τᾶλλαξοῖς τὴ γλῶσσα· κανένας ἀπὸ μᾶς δὲ θὰν τᾶγοράσει!

Ὁ καημένος ὁ συγγραφεὺς, γιὰ νὰ μὴν προσβάλει τοὺς ἀναγνώστες του, ἀναγκαστηκε νᾶλλαξει τὴ γλῶσσα και τώρα τὸ τυπώνει στὴν καθαρῆουσα. Στὸν πρόλογό του, μᾶς τᾶζει. Θὰ μᾶς τᾶ πει ὅλ' αὐτὰ τὰ περίεργα και τὰ παραποῦ διδαχτικά.

Ἄν τοῦ χρειαστεῖ, ἂς γνωρίσει κ' ἕναν ἄλλον ἐργατῆ. Τοῦ τονὲ συσταίνουμε. Εἶναι βαρκάρης. Προχτές ποῦχε δυὸ τρεῖς φίλους μέσα στὴ βάρκα του και τοὺς πῆγαινε σὲ μιὰ ἐξοχὴ, λίγο ὄξω ἀπὸ τὸν Περαιᾶ, κάποιος τὸν ἐρώτησε ποῦ εἶναι ἡ τράλα ποῦ θὰ πιάσουνε· και ὁ βαρκάρης τοῦ ἀπάντησε:

— Ἐκεῖ, στὴ μὲση τῆς θαλάσσης!

Ὁ βαρκάρης αὐτός εἶναι πολὺ ἐργατῆς ἀφοῦ ξέρε πὼς ὑπάρχει και γενικῶς εἰς σ.

Ψέματα: ΣΤΟ ΔΡΑΜΑ

μοῦ κ. Α. Τανᾶγρα «Βούλγαροι και Μακεδόνες» ποῦ μὲ τόση πατριωτικὴ ἐπιτυχία παίχτηκε στὸ θέατρο τῆς Νεαπόλης, οἱ Μακεδόνες βγαζοῦνε λόγους Μακεδονικὸς και οἱ Βούλγαροι λόγους Βουλγαρικὸς. Ἀλήθεια πὼς οἱ λόγοι τῶ Μακεδόνων εἶναι ρητορικώτεροι, μὰ αὐτὸ τὸ ὑπαγορεύει ὄχι μόνον ἡ σιγητικὴ ἄλλα και ἡ πατριωτικὴ ἀνάγκη. Οἱ Μακεδόνες πρέπει νὰ εἶναι ρήτορες καλοὶ γιὰ νὰ ἐνθουσιαστοῦν τὰ πλῆθη, κ' οἱ Βούλγαροι πρέπει νὰν τὰ μπερδεύουνε λίγο στὰ λόγια γιὰ νὰν κλοουφιζοῦνται οἱ θεατές πὼς μποροῦν ἔτσι νὰν τὰ μπερδεύουν και στὰ πράματα.

Εἶναι λοιπὸν ποῦ λέτε πατριωτικὸ τὸ ἔργο τοῦ ἀγαπητοῦ μας κ. Τανᾶγρα· δηλ. ἂν τὸν πρῶμε τὸν πατριωτισμὸ ἀπὸ τὴν εὐκολὴ μεριά του, τὴ λογοκοπικὴ. Γιατ' ὑπάρχει κ' ἕνας ἄλλος πατριωτισμὸς, τῶν ἔργων, και ἀπ' αὐτὴ τὴ μεριά τὸ ἔργο τοῦ κ. Τανᾶγρα εἶναι ἀντιπατριωτικό, γιὰτὶ ὁ κάθε ἀλαφροῦσικλος πατριώτης, ποῦ βλέπει νὰ χεροκρατιοῦνται μὲ τόσο ἐνθουσιασμὸ τὰ ὁμοῖα λόγια, εὐκολα πείθεται πὼς και λόγου του ἂ ρῆξει μιὰ ρητορικὴ ρουκέτα γιὰ τὴ Μακεδονία ξεπληρώνει τὸ καθήκον του και γίνεται ἥρωας.

Εἴπαμε νὰγωνιστοῦμε ὅλοι μᾶς νὰ ξεχαστεῖ μιὰ και καλὴ ὁ πατριωτισμὸς τῶ λόγων· νὰ ὁμως ποῦ ξεφουτρῶνε τότε ὁ κ. Τανᾶγρας και πότε ὁ ἕνας και ὁ ἄλλος και τὸν ξανακρίνουμε μὲ ὅλο τὸ μεγαλεῖο του γιὰ ἐθνικὸ μας σύμβολο.

τὴ δικὴ του ὑπόθεση· και γὰ, ἂν και εἶχα πολὺ πόθο νὰ μάθω τὰ καθέκαστα, δὲν τόλμησα νὰ τόνε ρωτήσω τίποτις. Λέγαμε ἄλλα και ἄλλα και παρηγορούσαμε τὴν κκομοιρία μας.

Θὰ εἴταν ἡ ὄρα ὡς ἐννιὰ πουργό. Νὰ κ' ἔρχετ' ὁ πορτάρης και μὲ φωνάζει ὄξω

— Τὰ συχαίρικα μου, μοῦ λέει ὁ Λεμονίδης.

— Καλὰ ὑστερνά, τοῦ λέω.

Ἀκλούθησα τὸν πορτάρη. Ὁξὼ εἴταν ἐν' ἀμάξι τῆς ἀγορᾶς κ' ἕνας ἄθροπος ἀπ' τὸ διοικητήριο. Μ' εἶπανε ν' ἀνέβω στὴν ἀμάξια, κάθησε κοντὰ μου και ὁ ἄθροπος, και τ' ἀμάξια τραβήξε ἴσια κατὰ τὴν προκυμαία, ὕστερα γύρισ' ἀπάνου κ' ἔρθε και στάθηκε μπρὲς στὸ κονάκι, ὅπως λένε τὸ διοικητήριο. Ἐκεῖ ξεπεξέψακα και ὁ ἄθροπος μ' ὀδήγησε ἀπὸ μιὰ φαρδιὰ σκάλα πάνου και μ' ἔμπασε στὴν κάμαρα τοῦ Βασιλῆ, δηλαδῆς τοῦ Νομάρχη. Ἐκεῖ γύρο στο Βαλὴ καθούντανε ὅλο τὸ Νομαρχικό συμβούλιο. Κι ἀνάμεσα στ' ἄγνωστα κείνα προσωπα ξεχωρισκ και δυὸ μορφῆς γνωστῆς και καλορίζικες, και ἀνχαλλικῆς ἡ καρδιὰ μου.

Ὁ ἕνας εἴταν ὁ καλότατος ὁ Μητροπολίτης και ὁ ἄλλος εἴταν ὁ δικηφεντής μας· και βρίσκονταν ἐκεῖ βίβαια μόνον και μόνον γιὰ μένα.

Ἐκᾶνα τὸν ἀπαιτούμενο τεμινὰ και στᾶθηκα

Κακὸ αὐτὸ, καὶ μάλιστα νὰ γίνεται ἀπὸ νέους που μποροῦσαν κάτι νὰ κάνουν οὐσιαστικώτερο κι ἀνθρωπικώτερα.

ΚΑΠΙΟΣ

φίλος μας, ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, ὅταν τονε συχαρήκαμε γιὰ τὸν καινούριο ὑπουργό τους, μὲς εἶπε μὲ μιὰ φαρμακερὴ καὶ πολυσήμαντη σοβαρότητα τὰκόλουθα :

— Δὲν καταλαβαίνω γιατί παραξενεύσαστε. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ναυτικὸ κράτος κι ὅλ' οἱ πολιτικοὶ του πρέπει νὰ καταλαβαίνουν ἀπὸ ναυτικὰ. Καθε λοιπὸν καινούριος Ὑπουργός, σὺν τὸν κ. Νώντα, νὰ πούμε, πρέπει νὰ κάνει πρῶτα πρῶτα τὴ θητεία του στὸ Ὑπουργεῖο μας κ' ἔτσι νὰποχτήσῃ τις χρειαζόμενες γνώσεις νὰ γίνῃ μιὰ μέρα κκι πρωθυπουργός. Ὁ Ράλλης ἔκανε Ὑπουργός τῶ Ναυτικῶν, κι ὁ Θεοτόκης, καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχηγοί. Γιατί νὰ μὴν κάνει κι ὁ κ. Νώντας;

Κόπιασε τῶρα τοῦ λόγου σου νὰ βρεῖς ἀντίλογο σὲ τέτια μπρούτζινη λογικὴ.

ΚΑΣΣΙΔΑΚΙΣ Ο ΣΤΙΓΜΑΤΙΑΣ

Δὲ σὲς εἶπα πὼς ὁ γνωστός Γλωσσαλγίης, ἐπειδὴ τοῦ δείξαμε τὸ σολοικισμό του, ἀπὸς τῶρα πὸ πεισματικώμεθα θὰ συνταξοὶ παντα τὸ βρωτηματικὸ ἂν μὲ ὑποταχτικὴ: "Ἐτσι εἶναι. Κοιτάξτε στὸν ἀκόλουθο παραγράφου τοῦ πὼς τόνε λέει καὶ τὸν ξαναλέει τὸ σκεθισμό τῆς καρδιᾶς του. (Πάτρια, 23 τοῦ Ἀπρίλι, 1905):

«Πρόκειται γενικῶς περὶ τούτου, ἂν πρόβῃ νὰ νιξακολουθήσωμεν νὰ αἰσθανώμεθα ἑαυτοὺς ὡς Ἑλληνας (γρ. νὰ αἰσθανώμεθα ἑαυτοὺς Ἑλληνας, ἂν ἀπρέπῃ νὰ θεωρῶμεν τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὡς ἀπρωγονικὴν (γρ. νὰ θεωρῶμεν τὴν Ἑλλ. ἱστορίαν ἀπρωγονικὴν), ἂν ἀπρέπῃ καθόλου νὰ κρατῶμεθα ἀπὸ ὑπὸ πικρῶν (τί θὰ πῆ ἀφτά); ἢ ἂν τούναντίον ἀπρέπῃ νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοὺς αἰρετικούς κτλ.»

Λὲς καὶ καπὶος τοῦ τὸν τύπως στὸ κούτελο τὸ σολοικισμό μ' ἀναμένο σίδερο.

Περιμένουμε μάλιστα καὶ σκεθικώτερα. Γιατί νὰ δεῖτε, μιὰ μέρα θ' ἀποκαίσει νὰ μιμηθῆ τὸν Πίωπ πὸν πρῶτος ἀνακάλυψε τὸν κομψὸ παρατατικὸ τῆς ὑποταχτικῆς, καὶ θὰ γράφει «Πρόκειται, ἂν ἐθεωρηθῶμεν, ἂν ἐκρατῶμεθα, ἂν ὠδηγῶμεθα, ἂν ἐπιστεῦθῶμεν κτλ. κτλ.»

K. T.

μὲ τὰ χέρια σταθωμένα. Ἐνας ἀπὸ κεί, ἴσως ὁ ἀνακρετῆς μου κανε μερικὰ τυπικὰ ρωτήματα: ἀπὸ τοῦ εἶμουν, — πὼς λεγοῦμεν — γιατί ἦρθα στὴ Σαλονίκη, γιατί πῆγα στὸ χωριό, — πὼς μὲ πιάσανε; Ὑστερα μοῦ δείξε τὸ Δεσπότη καὶ τὸ διαφεντὴ καὶ μὲ ρώτησε: ποιοὶ εἶν' ἀφτοὶ καὶ πὼς λέγονται;

Ἐγὼ ἀποκρινόμενα σὲ ὅλα ταπεινὰ-ταπεινὰ κι ἀφροκ, ὅπως ἔπρεπε. Κατόπι: ρώτησ' ἐκείνους: ἂ μὲ γνωρίζουν' τοὺς ξανκρῶτες; ἂ δίνουνε γιὰ μένα ἐγγύηση, πὼς εἶμαι καλὸς ἄθρωπος, κι ὅτι σὰ μὲ γυρέψῃ καμὴ φορὰ ἢ ἀρχὴ θὰ μὲ παρουσιάσουν' τοὺς εἶπε σὺν ὑπογράφουν κιόλας σὲ δάφτα κι ἀφρὺ κείνοι παραδεχτήκανε τὰ πάντα, οὐλα, ἐγραψ' ἕνα ἐγγυητικὸ καταπὼς ἔπρεπε, τὸ διάβασε, τ' ἀρέσανε, κόλλησε κάτου ἕνα χαρτόσημο καὶ τοὺς τὸ δωκε νὰ τὸ πογράψουνε.

Κι ἀφρὺ τελειώσανε ὅλες οἱ διατύπως γυρίζε ὁ Βαλῆς καὶ μοῦ λέγει μὲ πολλὴ ἐβγένεια.

— Χάιντε ὀγλοῦμ σαντισαχὰ ντουβὰ ἔτ' σερμπές-σιν.

Ἐκανα πάλι ἕναυ τεμενὰ κάτι μουρμουρίζοντας, γιὰ νὰ τόνε φαριστήσω καὶ τραθήχτηκα πίσω-πίσω, ὡς που βγήκ' ἀπ' τὴν πόρτα. Μὲ γλήγορο βῆμα κατέβηκα τὴ σκάλα καὶ βρέθηκα ὄξω στὸ δρόμο. Ἐκανα τὸ σταθρό μου καὶ δόξασα τὸ Θεό, πὸ μὲ γλύ-

ΓΙΑΤΡΙΚΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΘΕΡΜΕΣ

Στὶς προσπάθειες τοῦ «κατὰ τῶν ἐλωδῶν νόσων (Θέρμες) Συνδέσμου» καὶ στὶς ἐπιστημονικὲς ἐμιλίες τοῦ κ. Καρδαμάτη γιὰ τὰ ἀνεφέλετα κουνούπια (πὸ μεταφέρουνε ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλονα τὸ «πλασμῶδιο τοῦ Λαβερᾶν» καὶ μολιάζουνε, ἂς πούμε, τὴ θερμὴ στὸν γερὸ τὸν ἄθρωπο) καὶ γιὰ τὰ ἄλλα προφυλαχτικὰ καὶ γιατρικὰ μέσα, ἔρχουμε κι ἐγὼ ἀπὸ μακρὰ, νὰ δώσω μιὰ βοήθεια μέσο τοῦ ἀγαπημένου μας «Νουμᾶ», πὸ τὸν προτιμῶ, γιατί γράφει στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, πὸ ἀναγκάστηκε κι ὁ κ. Καρδαμάτης νὰ μιλήσῃ στοὺς Βατραχωνησιῶτες καὶ τοὺς ἄλλους συμπολίτες σας.

Ὅτι θὰ πούμε ἐδῶ μὲ λίγα λόγια τὰ γράψαμε φαρδεῖα πλατεῖα στὰ 81 καὶ στὰ 88 στὸ γιατρικὸ περιοδικὸ «Γαληνός», μὲ οἱ συνάδερφοί μου δὲν τ' ἀκούσανε, γιατί δὲν τὰ εἶπε κανένας Φραντζέζος ἢ Γερμανὸς καθηγητής. Γι' ἀφτό θὰ τὰ πούμε ἐδῶ ἀπλούστερα καὶ συντομώτερα γιὰ νὰ τὰ διαβάσουν καὶ τὰ νιώσουν οἱ πολλοί. Ἴσως τὰ μεταχειριστεῖ κανένας τους πρὸς μεγάλη του ὠφέλεια, κι ἔτσι σιγὰ σιγὰ διαδοθῆ τὸ γιατρικὸ ἀφτό πὸ γιατρέβῃ γλήγορα, αἰγοῦρα κκι τέλειαι τις θέρμες δίχως ν' ἀφίγει ἀδυναμίες καὶ σπλήνες (νταλάκια) καὶ χωρὶς νὰ ἀδειαζέι τις τσέπες ἀπὸ βίζιτες, κινίνα, ἀρσενικά, ἐξανοφέλες, ἀλλαγές κλίματος γιὰ ἀνάφρωση κτλ. κτλ. κτλ.

Ἐπειδὴ μ' ὄλες τις προφύλαξεις πὸ σύστησε ὁ κ. Κ. (πὸ πρέπει νὰ τις λαβαίνει καθένας, γιὰ νὰ μὴν παρῇ καμμιὰ θερμὴ), δὲν εἶναι βολετὸ, νὰ λείψῃ ἢ καταραμένη ἀφτὴ ἀφρώστεια, συσταίνουμε σὲ κείνους πὸ θὰ πάθουνε θερμὴ (ἀλαφρεῖα ἢ βαρεῖα, ἀδιάφορο) νὰ καταφύγουν ἀμέσως στὴ χρῆσῃ τοῦ νεροῦ ὡς ἐξῆς. Πάινει ὅτι πρόχειρα πανίτικα ὄφασματα ἔχει (πεσάκια, πουκαμισα, συντόνια, μπερτέδες), τὰ βουτᾶ σὲ ζεστὸ νερὸ (40—45 βαθμῶν Κελσίου) τὰ στραγγίξει καμπόσο, ὅσο νὰ μὴ σταζουνε, καὶ βανει ἀπὸ κάτου ἀπ' τὴ φανέλλα τοῦ ἕνα στὴ ραχὴ τοῦ ἀπὸ τὰ μισπλάτια τοῦ ὡς τὰ μεριά του, ἕνα στὸ στῆθος τοῦ καὶ στὴν κοιλία τοῦ κι ἀπὸ ἕνα σὲ καθένα μπράτσο τοῦ καὶ ποδάρι τοῦ, πὸ τὰ τυλίγει μὲ ἀφτά. Τὸ κεφάλι τοῦ ὅλο τὸ τυλίγει μ' ἕνα πεσάκι βουτηγμένο σὲ κρὺ νερὸ καὶ τὰλλάζει συχνότερα καθε 5—10 λεπτά τῆς ὥρας. Ὑστερὶς ἀπὸ μιὰ ἢ μιὰ ὥρα σὰ στεγνώσουνε τὰ πανιά πὸ ἔχει βαλμένα στὸ κορμί τοῦ, τὰ ξανα-

τωσε ἀπὸ τέτοιους κιντύνους καὶ τράβηξά κάτου.

Σὰς εἶπα πὼς οἱ στρατιῶτες μ' εἶχανε ληστεψέι καὶ δὲν εἶχα πεντάρα, γιὰ τοῦτο πῆγα ἴσια σ' ἕναυ πατριωτῆ μου ἔμπορο τὸν κ. Ἡρόδοτο Ξενίδη, τόνε παρακάλεσα νὰ μοῦ δώσει δέκα λίρες καὶ τράβηξά συνάλλαγμα στὸν πατέρα μου νὰ πληρωθῆ τὸ ποσὸ στὸν ἀναπακριτῆ τοῦ κ. Ἡρόδοτου στὴν πατρίδα μου.

Ἄμα κ' ἔβλακα τὴ μονέδα στὴν τσέπη, ἦρθ' ἢ καρδιά μου στὸν τόπο.

Ε'. ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ

Κατέβηκα στὸ γιαλὸ κ' ἦθρα μερικὸς συνταξιώτες μου καὶ τοὺς ρώτησα: πὼς πᾶνε τὰ δικὰ μας; Μοῦ πᾶνε πὼς ὅλα τὰ πράματα τοῦ σκολειοῦ τὰ γλυτώσανε καὶ τὰ σεντούκια μας εἶτανε τῶρα στὴ Μητρόπολη — εἶχανε νοικιάσει ἕνα ἄλλο σπίτι πρὸς ὥρας γιὰ Μητρόπολη. — Τελετὴ μελετὴ γιὰ τὸ μοίρασμα τῶ διπλωμάτων δὲν εἶχε νὰ γένει, τὰ διπλώματα μας τᾶχε ὁ Μητροπολίτης κι ὅποιος ἤθελε πήγαινε κ' ἔπαιρνε τὸ δικό του κι ἀπὸ τὸ στριφε. Ἄφτό εἶταν τὸ καλύτερο πὸ μποροῦσε νὰ κάνει κανένας, γιατί μέρος γιὰ νὰ αείνουμε δὲν εἶχαμε καὶ τὰ ξενοδοχεῖα ἦθελαν ἐξόδα.

βρέχει σὲ ζεστὸ νερὸ καὶ τὰ ξαναβάνει. Ἐτσι ξακολουθαίει ὡς πὸ νὰ ἰδρώσῃ ἢ ν' ἀρχίσουνε νὰ κρῶνουνε τὰ πανιά ἀπάνω του. Τότες μένει καμπόσο καιρὸ (1)2—1 ὥρα) ἀκόμα τυλιγμένος μέσα στὸ σκέπασμα κι ὕστερα τὰ βγᾶνει καὶ φορεῖ στεγνὰ ροῦχα.

Πρῶτα πρῶτα κρῶνουνε τὰ πανιά τῶν ποδαριῶν καὶ τῆς ραχῆς κ' ὕστερα τῶν χειρῶν, τοῦ στήθου καὶ τῆς κοιλίας. Γι' ἀφτό μπορεῖ κανένας νὰ σηκῶσει τὰ πρῶτα (τῆς ραχῆς καὶ τῶν ποδαριῶν), καὶ νὰφῆσει τὰ ἄλλα, καὶ νὰ τὰλλάξῃ, δηλαδὴ νὰ τὰ ξαναβρέξῃ καμπόσες φορὲς, ὡς πὸ ν' ἀρχίσουνε κ' ἐκείνα νὰ κρῶνουνε ἀπάνω του, καὶ τότες νὰ βγᾶνει κι ἀφτά καὶ νὰ φορέσει στεγνὰ ροῦχα.

Μ' ἀφτό τὸ μέσο ὁ ἀρρώστος ἀρχίζει ὕστερὶς ἀπὸ 2—3 ὥρες νὰ ἴσυχάζῃ. Καμμιὰ φορὰ ὅμως στενοχωριέται ἀκόμα περισσότερα. Ἄφτό δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀνησυχῆσει, γιατί πὸ ὕστερότερα ἢ στενωχωρία τοῦ θὰ περάσει, σὺν ἐξακολουθήσει τὴ χρῆσῃ τῶν πανιῶν. Ἄν ὅμως ἡ στενωχωρία τοῦ δὲν περνᾶει ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ πῶστερον καιρὸ 5—6—10 ὥρες, τότες θὰ πῆ, πὼς ἔχει μέσα του πολλὴ φλόγα (βαρεῖα θερμὴ), πὸ δὲ μπορεῖ νὰ χαθῆ μὲ τὸ λίγο νερὸ, πὸ τοῦ δίνουμε μὲ τὰ πανιά γιὰ νὰ τοῦ τὴ σβύσωμε. Τότες εἶναι πὸ ὠφέλιμα τὰ μπανια (λουτρά καθολικὰ) θερμοκρασίας 38—40 (Κελσίου). Σὰφτά μέσα, ἀφρὺ μπεῖ ὁ ἀρρώστος νὰ καθῆται 1)4—1)2 ὥρα, κι ἀφρὺ βγᾶι καὶ ἴσυχάζῃ στὸ στρώμα τοῦ καμμιὰ ὥρα, νὰ ξανακμῆει κι ἔτσι νὰ ἐξακολουθῆσει ὡς πὸ νὰ περᾶσει ἢ πολλὴ ζέστη του. Τότες μπορεῖ νὰ ἐξακολουθήσει κκι πάλι τὰ πανιά βρεμένα σὲ ζεστὸ νερὸ, ὡς πὸ νὰ χαθῆ τέλειαι ἡ ζέστη του. Σὺν εἶναι μέσα στὸ μπανιο, νὰ τοῦ βρέγουν ἴσυχᾶ ἴσυχᾶ τὸ κεφάλι τοῦ μ' ἕνα μαντύλι βουτηγμένο σὲ δροσερώτερο νερὸ 28—30, μὲ νὰ μὴν τοῦ χύνουνε ποτές κρὺ, γιατί κρῶνουνε τὰ ὄφια τοῦ, καὶ τότες ἀποστρέφεται τὸ μπανιο, καὶ θέλει νὰ βγᾶι πὸ γλήγορα, πὸ δὲν τὸν φέλκει πολὺ.

Οἱ ἀπλῆς θέρμες (διαλείποντες πυρετοὶ) μὲ ἀφτό τὸ γιατρικὸ γιατρέβουνται σὲ 4—5 μέρες, ὕστερα (δη) ἀπὸ 2—3 παροξυσμούς, πὸ τις πλειότερες φορὲς ἔρχονται τοῦ ἀρρώστου σὲ καμμιὰ βδομάδα μέσα. Οἱ ἐξακολουθητικὲς θέρμες (συνεχεῖς, ὑποσυνεχεῖς, ὀφείσιμοι π.) γιατρέβουνται λίγο ἀργότερα σὲ 5—10 μέρες χωρὶς νὰ γίνῃ ἀνάγκη οὔτε ἀπὸ κινίνον οὔτε ἀπὸ τίποτε ἄλλο. Κ' οἱ κακὲς θέρμες (κακοθῆεις π.) γιατρέβουνται μὲ τὸ νερὸ γλήγορα καὶ τέ-

Ὅσῶσο εἶχα μιὰ νύστα διαολεμένη, κοιτάζα λοιπὸ γύρο μου μήπως εἶταν πρόχειρο κανὰ ξενοδοχεῖο. Τὸ πρῶτο πὸ εἶδα μπροστά μου εἶταν τὸ English hotel, ἕνα μεγάλωπροπο χέτιρο. Ὁ διαφεντῆς τοῦ εἶταν ἀπ' τὴν Πόλη καὶ τόνε γινώριζα, πολλὲς φορὲς εἶχα ἔρθῃ στὸ καφενεῖο, πούχε ἀπὸ κάτου γιὰ τοῦτο, ἂν καὶ τὰ ἐξόδα τοῦ εἶταν ἀρμυροῦτικα, πῆγξ πάλι σὲ τοῦτο. Ἐγὼ τῶρα τίς βραστοῦσα, βλέπτε, καὶ τέτοιες μικρολογίες δὲν τίς ψηφοῦσα' ἀλλιῶς δὰ ἦθελα ν' ἀποβγάλω καὶ τὰ κιντέρια, πὸ ὑπόφρα μὲ τέτοια ἀντισηκώματα. Σιπασμός θὰ πῆτε τὸ παραδέχομαι, μὰ φυσικὸς σὲ εἰκοσι χρονῶ σκολαστικὸπουλο.

Τράβηξά λοιπὸν ἴσια πᾶνου. Ζήτησα καὶ μοῦ δείχνε μιὰν κάμαρα, μπῆκα μέσα, ξεγυμνώθηκα γλήγορα γλήγορα καὶ τεντώθηκα πὰ στὴν καριόλα. Εἶταν ἐκεῖ δίπλα μου πὰ στὸ κομμοδάκι μιὰ φημερίδα τῆς ὥρας ὁ «Φάρος τῆς Μακεδονίας», λαχανόφυλλο ἀπ' τοῦ χειρότερου εἶδους. Τὸ πῆρα στὸ χέρι μου κ' ἔριξα τὸ βλέμμα μου στὰ ἐγγχώρια. Νὰ τί διάβασα: Ἄν τῶ μὲσω τῶν κατακλυζόντων ἡμᾶς δεινῶν πανταχῶθεν, ἔχομεν σήμερον νὰ ἀναγράψωμεν μιὰν εὐάρεστον εἰδησιν. Τὸ ὑπὸ τὸν ρέκτην Ταγματάρχην Α... μπέην σῶμα τῆς χωροφυλακῆς συνεκρούσθη χθὲς τὴν πρῶταν πρὸς τὴν ληστρικὴν συμμορίαν

εἰα, ἀλλὰ σ' ἀρτίς φελοῦνε πιότερο τὰ μπάνια πὶὸ δροσερὰ (32—35ο θερμοκρασία) καὶ τὰ βρεμμένα σὲ πιὸ κρύο νερὸ πανιά. Στὸ κεφάλι μὲ απαλότυτο νερὸν. Ἀλλὰ καὶ οἱ γαστρικὲς θέρμες, οἱ χολώδεις, οἱ αἱματουρικὲς, οἱ δυσεντερικὲς μ' ἕνα λόγο οὐλές οἱ θέρμες γιὰτρέβονται γλήγωρα καὶ τέλεια σὰ μεταχειριστοῦμε τὸ νερὸ νωρὸ καὶ ταχτικὰ καὶ ὡς τὸ τέλος τῆς ἀρρώστιας.

Σπλῆνες καὶ ἀδοναμίαι μ' ἀρτή τῆ μέθοδο δὲν ἀπομένουνε στοὺς ἀρρώστους, γιὰτὶ ἀπ' τὸ ἕνα μέρος καθαρίζεται ὁ ὄργανισμὸς ἀπ' τὰ φαρμακερὰ προϊόντα τῆς καταστροφῆς τῆς ὕλης ἀπάνου στὴν κάψη, ἀπ' τ' ἄλλο ἅμα περάση ἡ θέρμη ἔρχεται μεγάλη ὄρεξη, καὶ ἀναπλερώνεται γλήγωρα ὅ,τι χάθηκε στὸ διάστημα τῆς ἀρρώστιας.

Νερό, βυσινάδες, λεμονάδες, πάγο καὶ τέτλια νὰ πίνει ὁ θερμοκαμένος ὅσα θέλει, γιὰτὶ χρησιμέθουνε ἀντίς φαγί, πού οὔτε χρειάζεται καὶ πολὺ πολὺ, οὔτε μπορεῖ καὶ ὅλας πολλὰς φορὲς νὰ φάγει ὁ ἀρρώστος. Ἄν ὅμως κανένας ἔχει ὄρεξη μπορεῖ νὰ πιεῖ γάλα, σούπα, ζυνόγαλα (γιαουρτί), ἀβγά, κρεσσὶ νερωμένο καὶ τὰ ὅμοια.

Ἄν κανένας δὲν ἔχει πεποίθησι στὸ νερὸ μοναχὰ ἀλλὰ γυρίζει καὶ κινίνο, μπορεῖ νὰ πάρει καὶ ἀπ' αὐτό, γιὰτὶ δὲ φυλάει μ' ὅσα καὶ ἂν λένε ὅλοι οἱ γιᾶτροὶ τοῦ κόσμου ἀλλὰ καὶ δὲ βλάθει οὔτε καὶ σ' ἀρτίς τὶς αἱματουρικὲς (πού λένε πὼς κάνει κακό).

Ἀλλὰ καὶ ὡς προφυλαχτικὸ μέσο τὸ νερὸ εἶναι ὠφέλιμο. Γι' αὐτὸ συνιστοῦμε νὰ χύνουνε 5—10 φορές τὴν ἡμέρα ὡς μισὴ ὀγκ. νερὸ κρύο στὸ κεφάλι τους καὶ ἂν εἶναι βολετὸ νὰ κάνουνε σπίτι τους 1—2 μπάνια μὲ δροσερὸ νερὸ (20—25) καθε μέρα.

Βακοῦ τῆς Ρουσίας.

ΚΩΣΤ. ΔΑΝΑΡΑΣ Γιάτρος

Βραβευμένος ἀπ' τὴ Γιάτρικὴ Ἀκαδημία τοῦ Παρισίου

τοῦ τρομεροῦ ἀρχιληστοῦ καπετάν-Θανάση. Οἱ λησταὶ ἀντέστησαν ἔρρωμένως, ἀλλ' ἀπεκρούστησαν, χάρις εἰς τὴν σύνεσιν τοῦ ἀτρομήτου ταγματάρχου καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν στρατιωτῶν. Δύο ἐκ τῶν ληστῶν ἐφονεύθησαν καὶ εἰς συνελήθη ζῶν καὶ ὠδηγήθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Κανλή-Κουλέ, ἡ δὲ λοιπὴ συμμορία διεσκορπίσθη καὶ οὕτως ἀπηλλάγησαν τὰ περίεξ ἡμῶν τῆς μᾶστιγος ταύτης. Συγχαίρομεν κ.τ.λ.». — Οὐξο! νὰ χαθῆς ντὲ ψέφταρσι... πρόστυχε εἶπα φωναχτὰ καὶ πέταξα μ' ἀγανάχτησι τὸ φύλλο μακριὰ μου.

Γύρισ' ἀπ' τ' ἄλλο τὸ πλάϊ, ἐκλεισα τὰ μάτια μου καὶ σὲ λίγο ἀποκοιμήθηκα.

Ἔτσι κουρασμένος καὶ ξαγρυπνημένος πού εἶμουνα δὲν ξέρω κ' ἐγὼ πόσο βιάσαζε ὁ ὕπνος μου. Σὲν ξύπνησα, εἶτανε μέρα πάλε· μὰ ἡ ἄλλη μέρα, ἂν ἀγαπάτε. Κατέβηκα κάτου στὸ γιὰλό καὶ ἀπὸ κεῖ τράβηξα ἴσια στοῦ διαφεντῆ μας· τὸν ἦθρα κ' ἐπαίξε μὲ τὰ δύο του τὰ παιδάκια· μὲ ποδέχτηκε σὲν παιδί του, μὲ ρώτησε πὼς τὰ παθα. Κ' ἐγὼ κλιὰ τοῦ δηγήθηκα ὅλα. Κ' ἐκεῖνος μού κοντάρησε τῆς φωτιάς τὰ γενοῦμενα καὶ κατόπι τὸ πὼς πῆρε ἀπ' τὸν Ὀρφανίδη τὸ γράμμα μου καὶ σάστισε καὶ ἀπόρησε καὶ πῆγε στὸ Δεσπότη, καὶ τὰ ξάνοιξε κ' οἱ δύο τους μαζί τὴν ἄλλη μέρα πῆγανε στὸ Βαλὴ καὶ διαμαρτυρηθήκανε γιὰ τὸ γενοῦμενο καὶ κἀνανε τ' ἀδύνατα δυνατὰ, γιὰ νὰ μὲ λεφτερώσουνε.

Τόνε φχαρίστησα λοιπὸ γιὰ ὅλα καὶ τὸν ἄφησα γειά.

ΚΟΡΦΙΑΤΙΚΑ ΕΡΘΚΙΑ

[Ἀπὸ τὴ συλλογὴ Διημ. Σπύργου].

Α'.) ΓΙΑ ΤΟ ΡΑΜΜΑ (1)

Ἄγιοι Ἀναρχῦροι τοῦ Χριστοῦ
Πρῶτοι γιάτροὶ τοῦ κόσμου
Ὅπου ἐγιατρίψετε πολλούς
Γιάτρευτε καὶ τὸ δούλο τοῦ Θεοῦ (τὸν τάδε)
πού ἔχει τὸ ρίμμα στὸ μάτι.
Καὶ δὲν μπορ' ἀπομείνω, οὔτε ὦρα
Οὔτε κάρτο πὸ τὴν ὦρα.
Ἐκίνης Ἄη-Πέτρος καὶ Ἄη-Παῦλος
Μὲ τοῦ δώδεκ' Ἀποστόλους
Μὲ τοὺς δεκατρεῖς ἀγγέλους
Ἐπῆραν τὰ τσεκούρια τους
Καὶ τὰ πελεκητήρια τους
Κ' ἐπήγανε νὰ κόψουνε
Τῆς Παναγίας ζύλα
Ἄνωφυλια, κατώφυλια
Καὶ σημαντηρηδόξυλα
Καλὰ τὰ κόψανε, καλὰ τὰ πελεκήσανε.
Ἄπεταχτη σκληθῆρα, ἀντίσκληθῆρα
Καὶ πιτυχαίνει τὸ δούλο τοῦ Θεοῦ (τὸν τάδε) στὸ μκτ.
Καὶ στριγκίζει καὶ φωναίζει
Καὶ τὴ θάλασσα ταραίζει.
Καὶ δὲν μπορ' ν' ἀπομείνη, μήτε ὦρα.
Μήτε κάρτο πὸ τὴν ὦρα.
Διαβκίν' ἡ Δέσποινα ἡ Παναγία καὶ ρωτάει
Τί ἔχει ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ
Καὶ στριγκίζει καὶ βαθίζει.
Καὶ τὰ μάρμαρα ραίζει
Καὶ τὸν ποταμὸ θολώνει.
Καὶ τὰ δέντρα ξεριζώνει;
— Ἐχει τὸ ρίμμα, στὸ μάτι—
Σῦρτε φέρτε ἐληῆς κλωνάρι,
Μαυρομάνικο μαχαίρι
Καὶ σκορπίδι ἀπὸ τὸν πῦργον
Νὰ ξορκίσετε τὰ ρίμματα
Τὰ πράσινα, τὰ κίτρινα
Τὰ κόκκινα καὶ τὰ γαλάζια,
Νὰ πάνε στ' ἄγρια βουνά
Καὶ στὰ χαμολαγαδιά,
Στὰ καταχτόνια τῆς ἰγῆς,

Ρώτησα κ' ἔμαθα πού εἶταν ἡ προσωρινὴ ἡ Μητρόπολις καὶ πῆγα ἐκεῖ. Ἀνέβηκα πανου, ἔκανα μιά μετάνοια, φίλησα τὸ χέρι τοῦ Γέροντα, κ' ἐκεῖνος μὲ χιδαψε καὶ μού πε περαστικὰ. Ὑστερα διάταξε τὸ διάκονο κ' ἔφερε τὸ δίπλωμά μου· ἔτοιμο, τελειωμένο, δροσερὸ-δροσερὸ, τυλιγμένο σὲ κύλιντρο καὶ δεμένο μὲ γαλάζια κορδέλλα.

Ἐναφίλησα τὸ χέρι του καὶ τὸ πῆρα μὲ λαχτάρ κ' ἐκεῖνος μού πε.

— Σὲ συχαίρω καὶ σοῦ ἐφροῦμαι καλὴ ἐδοκίμηση στὸ βίον σου.

— Ἐφχαριστῶ, γέροντά μου· σ' ἀρίνω γειά.

— Ὄρα καλὴ παιδί μου· ἔχε τὴν ἐρφή μου.

Κι ἅμα κατέβηκα κάτου, ἔλυσά μὲ βιά τὴν κορδέλλα νὰ ἰδῶ, τί βαθμὸ μού δώσανε; Ἰκανοποιήθηκα τέλος, καὶ ὅλα τ' ἄλλα συχωρεμένα. Τῶβαλα μὲς' στὸ σεντούκι μου καὶ τὸ κλείδωσα. Βγῆκα μιά στιγμὴ ὄσω καὶ φώναξα ἕναν Ὀθριὸ βαρκάρη· χτύπησε στὸ νῆμο τὸ σεντούκι μου καὶ τραβήξαμε κάτου στὸ γιὰλό.

Τὸ βάλκα μὲς' στὴ βάρκα, μπῆκα κ' ἐγὼ μὲσα καὶ λάμνοντας σιγὰ σιγὰ ὁ Ὀθριὸς ὁ βαρκάρης μὲ πῆγε πὰ' στὴ «Σφακτηρία» τῆς μακαρίτισσας ἐταιρείας τῆς Σύρος. Ὑστερα ἀπὸ καμιά ὦρα κοντὰ ἠλιοβασίλεμα τὸ βαπόρι σάλπαρε τὴν ἄγκουρα.

Τότες ἄρχισε ν' ἀναστενάξει στὰ βάθια του καὶ νὰ ξερνάει καπνὸ καὶ ὁ ἔλικας ἔδερνε ἀλύπητα τὸ κύμα.

Ἀνέβηκα πὰ' στὸ γεφύρι τοῦ παποριοῦ—ἔτσι

Στὰ βόθρη τοῦ πελάου.
Ποῦ καὶ γαστὰ δὲ νιχῶνται,
Πετεινοὶ δὲ λαλοῦνε,
Κότες δὲ κακαρίζονται.
Σκυλιὰ δὲν ἀλυχοῦνε.
Ἐκεῖ νὰ σκορπίσουνε
Καταπῶς σκορπίσει ὁ ἥλιος πὰ' χιτῆδες σου.
Κι ὁ ἀγέρας τῆς ὄρεσις σου,
Στοὺς κωμποῦς, στὰ πῆλαγα
Στὶς ράχες, στὰ λιβαδιά.
Ἐκεῖ νὰ φῆνε, ἐκεῖ νὰ πιόνε.
Ἐκεῖ νὰ γλυκοκοιμηθῶνε.
Κι ἀπὸ τὸ Δούλο τοῦ Θεοῦ (τὸν τάδε)
Νὰ φύγουν νὰ χαθῶνε.

(1) Τὸ ρίμμα εἶναι ἀρρώστια τοῦ ματιοῦ (κερατίτις).

Ἡ ξορκίστρα ἐνῶ λέει τὸ ξόρκι, κἀκεῖ σταυροῦς ἄπάνω πτὲ μάτι κ' ἀρρώστου μὲ τὸ χέρι τῆς πού κρατεῖ ἕνα μαυρομάνικο μαχαίρι, ἕνα κλωνάρι ἐληῆς καὶ ἕνα κλωνάρι σκωρπίδιου (εἰσὸς φτέρης πού βγαίνει στοὺς πτελοῦς τοῦ χου) μαζί δεμένα ὅπως ὅλα τὰ ξόρκια, λέγεται τρεῖς φορές.

Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ κ. Ἄγ. Βλάχος θὰ διοργανώσει περίφημα τὰ ταχυδρομεία καὶ τὰ τηλεγραφεῖα καὶ ἐξὸν πῶς καὶ ἂν οἱ γνώτες κ' οἱ ἰδέες του γιὰ τὴ συγκοινωνία σταματοῦνε στὸ ἰδῆθ, ἐκεῖ ὀηλ. πού σταματοῦνε κ' οἱ φιλολογικὲς ἰδέες του.

— Διαβίταμε κ' ἕνα χρονογράφημα, πολὺ ἐξυπνο, γὰ τὸν Ἀσά-η τοῦ κ. Περματζόγλου. Τοῦ εἶξε στάληθεια νὰ γραφεῖ κατὶ καὶ γιὰ τὸν Ἀράπη του, ἀπὸ τὸσα καὶ τὸσα φαρτῆκανε ἴσαμε τώρα γιὰ τὴν ἀρεντιά του.

— Νομίζετε, ἂ βγαίνανε ἐφημερίδες στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλκιβιάδη δὲ θὰ γραφότανεσαν ἐκατὸ καὶ ἀπάνου χρονογράφηματὰ δταν ἀπεφάσισε νὰ κόψει τὴν οὐρὰ τοῦ σκυλιοῦ του;

— Τὴ Περματζόγλου, τί Ἀλκιβιάδης! Ἰδια δουλεύουσε κ' οἱ δύο τους γιὰ τὴ ρακλάμα.

— Ὁ «Ἰτύπος» τοῦ Ἰόλου παραφενεύθηκε μὲ μερικὲς Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες πού κοροδίζουνε τὸν κ. Ζαίμη γιὰτὶ ἔφυγε γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ πρὶν ἀκόμη ἡ Βουλὴ τελειώσει τὶς δουλιές τῆς.

— «Καὶ τί θέλετε, ρωτάει, νὰ κάνει μὲτα στὴ Βουλὴ; Νὰ κοπανίσει ἄρα σὲν τοὺς ἄλλους;»

— Πολὺ σωστά. Μπορεῖ ὅμως ὁ «Ἰτύπος» ἀπάνου στὴ δίκια ἀπορία νὰ κούσει καὶ αὐτὴ τὴν ἀπορία πού δὲν εἶναι καθόλου ἄδικη,

— «Ἰδέτε τί θέλει καὶ βγαίνει βουλευτῆς;»

λένε τὴν ταρατσα—καὶ κοίταξα τὴ Θεσσαλονικὴ τὴ μισοκαμένη, πού κωνίψε ἀκόμα λίγο λίγο. Σιγὰ σιγὰ τραβοῦνταν πίσω καὶ ὀλοένα μακραινε. Κ' ἐχρηστικὸς τὸ βλέμμ' ἀπάνου τῆς κερφωμένο θυμοῦμο ἕνα τὰ χρόνια, πού πέρασα ἐκεῖ πέρα· ἐρχόντανε στὸ νοῦ μου μιά κατόπ' ἀπ' τὴν ἄλλη ὅλες οἱ λεπτομέρειες τοῦ βίου μου. Τὸ βαπόρι προχωροῦσε μεγαμὲ-πρεπο, σὰ θεριὸ τῆς θάλασσας, καὶ ὁμορφο σὰ νύφ-Γύρισα τώρα κ' εἶδα τὴ δασωμένη τὴν κορφή τῆς Χορτιάτης, πού προφύλαγε τὸν καλὸ μου τὸ φίλοσὺ τὸν καπετάν-Ἀναστασίου. Κ' ἔβγαλα τὸ καπέλλιο μου καὶ τόνε χαιρέτησα.

Κατόπι βλέποντας τὴ Χαλκιδικὴ θυμήθηκα τὸ χωριὸ, τὴ Διαρίγκοβα μὲ τὶς ἀγροτικὲς τῆς ὁμορφιές. Καὶ τότες ζέτασα τὴν καρδιά μου, σὲν ἀγαποῦσα ἀκόμα κείνη τὴ χωριατοπούλα.

Τίποτες καμιά λαχτάρια, κανένα καρδιοχτύπι· μόνον μιά γλυκιά καὶ συμπαθητικὴ ἀνάμνησι. Ἡ ὄρμη, πούχα αἰστανθεῖ ἄλλοτες γι' ἀφῆτην, εἶτανε πρόσκαιρη καὶ πέρασε μὲ τὶς περιπέτειες.

Σὲ λίγο τὸ βαπόρι καθάτ' ἔχρη τὴν ἄκρα τοῦ Καρὰ-μυπορνοῦ καὶ χῆσαμ' ἀπ' τὰ μάτια μας τὴ Σαλονικὴ.

— Ὄρα σου καλὴ, καημὴν Σαλονικὴ, ἄλλο κακό νὰ μὴν παθεῖς.

Σύνωρα βασίλεψε καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ «Σφακτηρία» ἀρμένιζε τώρα στ' ἀνοιχτὰ, κ' εἶχαμε μπραστὰ μας δύο πῆλαγα, τὴ νύχτα καὶ τὴ θάλασσα.